دیوانی مینە جاف

کۆکردنەوەو ڕێکخستنی
مصطفی نەریمان

پێشەکیی
د. حەسەن جاف

دیوانی میشه‌ جاف

مصطفی نه‌ریمان

پێشه‌کیی

د . حه‌سه‌ن جاف

مطبعة الجاحظ ـ بغداد

پێشەکی

لەگەڵ سەرهەڵدانی هەر نەتەوەیەکدا جۆرە هەستێکی بەکوڵو پڕسۆزو گەرم بەرانبەر بە خۆشەویستی ئەو نەتەوەو خاکو نیشتمانە لە مێشکو بیرو دڵی ڕۆڵەکانی‌دا پەیدا دەبێ شاعیران لە ڕێزی پێشەوەی کاروانی نەتەوەدۆستی لەگەڵ هەموو دڵخورپیانێکو شۆڕشو سەرکەوتنی میللەتەکەیان‌دا تەزووی خۆشی‌یان بە سەرتاپای لەش‌دادێو شیعرەکانیان بەو هەمتوخوستەوە دەگەشێتەوەو دەخەملێ • حەمەمین بەگی جاف یەکێ لەو شاعیرانەیە کە خۆشەویستیی وڵاتەکەیان لە قووڵاییی ناخیان‌دا ڕیشەی داکوتاوەو خۆشەویستیی نیشتمانەکەیان بە ڕوونی لە شیعرەکانیان‌دا بەرچاودەکەوێ •

مینەجاف کوڕی کەریم بەگی فەتاح بەگی حەمە پاشای سەرۆکی هۆزی جافە • لە ساڵی ۱۹۱۱ز دا ، لە قەڵای شیروانە لەدایك‌بووەو لە ساڵی ۱۹۶۵زدا لە شاری بەغدا کۆچی دواییی‌کردووەو لە گۆڕستانی سەیید خەلیل نێژراوە • مینە جاف پیاوێکی هوشیارو جەسوورو خواپەرست بووە • تا بڵێی دەروون‌سافو دەسپاکو یەك‌ڕووو بێ‌ڕیاو ئارایشت‌بووە • بەڵام لەگەڵ ئەم خەسیەتانەی‌دا مرۆڤێکی زۆر دڵناسك‌بوو • وا دیارە هەر لە منداڵی‌یەوە کەریم بەگی باوکی پاش ئەوەی کە ژنی تازەی

دەهێنێ[1] دایکی شاعیرمان لەگەڵ خۆیو حەبیبەخانمی کچیدا لە دێی (گۆبان) جێگیر ئەبنو هەر لەو سەردەمەوە باری مەسئولی‌یەتی دەکەوێتە سەرشانو ئەم ڕووداوە کارێکی گەورە لە هەستو دڵودەڕوونی دەکاو جورێ ماتەمی لە ڕوخساریدا هەمیشە خۆیدەنوێنێ • مینەجاف تەحصیلی فێرگەو قوتابخانەی ڕەسمیو دەوڵەتیی نەبووە ، بەلاّم خوێندنی حوجرەی لە مزگەوتی کەلار ، لە خزمەت مامۆستا مەلا محی‌الدینو مامۆستا مەلا ئەحمەدی کەلار دیوە • ئەوەی شایانی باسە ، ناوبراو لە زەمینەی خوێندەواریدا ، خۆی خۆی پێگەیاندووە ، چونکە خودا بەهرەیێکی خوداییو زیرەگی‌یەکی تایبەتی پێ بەخشی بوو • بێ‌گومان جەوی ڕۆشنبیری بنەماڵەی جاف کارێکی گەورەی لە قاڵب‌گرتنی ڕۆشنبیریی شاعیری ناوبراودا بووە ، بە تایبەتی کەریم بەگی باوکی شیعردۆست بووەو دەستی شاعیریشی هەبووەو خاوەن کەشکۆلو کتێوخانە بووە • هەروەها حەسەدبەگ‌ی ڕەزا بەگی مامی کە دوو مرۆڤی ئەدەبدۆست

کەریم‌بەگ سێ ژنی هێناوە : (١) دورسون خانم کچی سەرەك‌هۆزی تەرخانی‌یەو لە هۆزی جافەو دایکی شاعیرمانە •

٢ ــ فەهیمە خانمی کچی حاجی عەبدولکەریمی وەنداوی‌یە کە یەکێ لە پیاوماقوولانو ناسراوانی شاری (کفری) بووەو لەم فەهیمە خانمە چوار کوڕو دوو کچی بوون ، کە بریتین لە مستەفاو عەلیو حەسەنو فەتاحو زیباو ئیقباڵ •

٣ ــ کچی وەسمان پاشای جاف کە لە عادیلە خانمەو ئامۆزایشی بووەو منداڵی لێ نەبووە •

بوون ، ئەمانیشی هەر خوێندەوارو خاوەن قەڵەم بوون و لەگەڵ شاعیردا لوتفێکی تایبەتیان هەبووەو هەمیشە هانیان داوە کە بە خوێندن و کەسبی زانست کەرەسەی شاعیری یەتەکەی بەدەس بێنێت و لەم زەمینەیەدا شاعیر درێغیی نەکردووەو زمانی فارسی و عەرەبی و تورکی فێر بووەو بە تایبەتی وەك عادەتی شاعیرانی کۆن لە ئەدەبیاتی فارسی دا قووڵ بۆتەوەو کتێوخانەکەی دیوانی زۆربەی شاعیرە بەرزەکانی فارسیی تێدا بەدەس دەکەوت • لە ڕێڕەوی شیعری کوردی دا شاعیر کەڵکێکی زۆری لە شیعری مەولەویی تاوەگۆزی و مستەفا بەگی کوردی و سەیید فەتاحی جەباری و ناری و حەمە ئاغای دەربەندفەقەرەو پیرەمێردو شێخ ڕەزای تاڵەبانی وەرگرتووەو لەگەڵ شاعیرە هاوچەرخەکاندا موشاعەرەی کردووەو کارێکی زۆریان تێ کردووە ، بەتایبەتی هاوڕێتیی لەگەڵ خوالێخۆشبوو شێخ سەلام و فائیق بێکەس و ئەحۆڵ و ئەحمەد موختار جافدا بووەو بگرە شیعری فائیق بێکەسی زیاتر بەدڵ بووەو ڕێبازی ئەوی لە شیعری نەتەوەیی دا پتر پەسند کردووەو هەر شوێن پێی ئەوی هەڵگرتۆتەوە • تەنانەت کاتێ هەواڵی کۆچی دوایی فائیق بێکەس دەبیسێت ، زۆر نارەحەت دەبێت و بەم شێوەیە بۆی ئەلاوێنێتەوە :

بێ کەسیی کەسی قەومەکەی بێکەس

شەرتە ئێشم بێ تا ئاخر نەفەس

شەرت بێ ئێوارەو سوبح و نیوەڕۆ

تا ئەمرم بڵێم کاك فایقم ڕۆ

تا ئەگاتە ئەو بەیتە شیعرەی کە ئەڵێ :

(بیستو حەوت ساڵە)و (شەرتە شەرتەکەت)

هەیکەلن بۆ تۆ لەناو قەومەکەت

مینە لە شاعیرانی پیش خۆی ، شیعرەکانی خواڵێخۆشبوو ، پیر مێردی زۆر بەدڵ بووەو بە خاوەنبیرێکی زاناو دانای ئەدایە قەڵەمو هەڵوێستی ئەو کەڵە شاعیرەی دەربارەی بنەماڵەی جاف لەیاد نەکردووەو هەمیشە بە چاوی ڕێزەوە ئەینواڕییە بەرهەمەکانیو بەم بەیتانە سوپاسیکردووە :

ئەی زوبان وەك بولبولی گویا وەرە مەیدانەوە

چەن گوڵی ڕ نگین بەرە دیوانی کوردستانەوە

بیکە نەظمی مەدحو تەعریفو تەشەککورنامەیێ

بۆ ئەدیبی زۆر نەجیبی داهیەی عەللامەوە

نوکتەدانی ، پڕبەیانی ، دوودمانی خانەدان

پیری مەشهوور ، حاجیتۆفیق ، تاجی دەستەی شاعیران

ئەگەر سەرنجێ لە دیوانەکەی شاعیر بدەین ئەبینن شیعرەکانی لەسەرڕێچکەی ڕێبازی شیعری کلاسیکی ڕایەڵ کراوەو بە تەواوی هێزوتینو تەوژمی لەو قوتابخانە شیعرییەوە

وەرگرتووە ، بگرە ئەتوانین بڵێین شیعرەکانی سیماو نیشانەی ئەو قوتابخانە شیعرییەی پێوەدیار و هەر درێژەپیدانی هەمان قوتابخانەیەو پەیڕەویی شاعیرە کلاسیکییەکانی پێش خۆی زۆر بە ئەمانەتەوە کردووە ٠

ئەوەی شایانی باسە شیعرەکانی شاعیرمان لەگەڵ سادەییو ساکاریو ناسکیدا ڕەوانبێژیو یاریکردن بە وشەو جوانکاریی تێدا بەدەردەکەوێ شیعرەکانی لە بۆتەو قاڵبی ماناو ناوەرۆکەوە دەکرێن بە چەند بەشێکەوەو هەر بەشێکی لە بناوانو سەرچاوەییێکی صافو بێگەردەوە هەڵقوڵاوەو هەرچیی بە زوبانا هاتووە لە ناخەوە وتوویەتیو لە هەستێکی خاوێنی ڕاستەوە هاتۆتە بەرهەمو دیارە هەموو ئەو بەشانە لەم لقانەی خوارەوەدا ڕەنگو بۆی خۆیان داوەتەوە ٠

١ ــ شیعرە نیشتمانییەکانی شاعیر لەگەڵ هەموو ڕووداوێکی ڕامیاری میللەتەکەیدا تەفاعولیکردووەو هانی ڕۆڵەکانی میللەتی داوە بۆ ڕزگارکردنی نیشتمانەکەیانو دوورکەوتنەوە لە نیفاقو دوودڵیو ناڵەباریو ئەو ڕیزە شیعرانەی کە بە هۆی لەدایكبوونی زوربەی منالەبەگزادەکانی خزمانیدا هۆنیوەتەوە ، یا ئامۆژگاریی لاوانی بنەماڵەکەی کردووە ، یاوەکو بە هۆی کۆچی دواییی ناسراوانی بنەماڵەکەی شیوەنی بۆکردوونو فرمێسکی بە سۆزی بۆ ڕشتوون لە چوارچیوەی شیعرە نیشتمانییەکانیدا ناڕواتە دەرەوەو هەر لەو چوارچیوەیەدا ئەگونجێنێت ٠

٢ ـ شیعری ئەوینو عیشقو دڵداری کـە بە گشتـی وەسـفی
جوانیو چاوی خومارو قەدو بالای شەنگ ڕووی تابانـی
یارە •
٣ ـ شیعری پاڕانەوەو پیاهەڵدان بە یەزدانو پێغەمبەر(د)و
شێخانو پیاو ماقوولانی ئاییندا کە دەچێتە خانەی شیعری
ئاینیو خواناسی‌یەوە •
٤ ـ شیعری هەجویشی زۆرەو پەپڕەوی مەکتەبی شێخ ڕەزای
تاڵەبانی‌یەو لەبەر توندوتیژیی شیعرەکـانی بلاومـان
نەکردەوە •

شاعیر هەستی کوردایەتیو نیشتمانپەروەریی لە ناخیـــا
ئەبزووێو شێخمەحموودی نەمری بە دروشمی کوردایەتی دێتـە
بەرچاوو تاوەکو دوارۆژی ژیانی لەو بڕوایەدا بـوو کـە شێخ
مەحموودێکی تر نایەتە دنیاوەو کوردستان مەزنێکی وەك ئـەو
بەخۆیەوە نابینێ •

وا بزانم بەشداری‌کردنی شاعیرمان لە شەڕی ئاوباریكدا
لەگەڵ کەریم بەگو داودبەگی مامیو صەدان چەکداری هۆزی
جافداو پشتیوانی‌کردنیان لە خوالێخۆشبوو شێخی نەمر لەوشەڕەدا
کارێکی زۆری لە تەنینەوەی ئانو پۆی فیکری‌دا بووەو هەرگیز
لە ڕێبازی کوردایەتی‌دا لای‌نەداوەو بڕوای تەواوی بەو فیکـرە
هەبووە، • بڕوانە چۆن بە شانازی‌یەوە ئەڵێ :

کێ بوو لە سەر ڕۆژ بەردەرکی سەرا
لە ئاوباریكدا وا دەورەدرا
لەناو دۆڵێکی بێ پەناو دەرا
نۆ سەعات وەك یەك کەوت لە سەنگەرا

له ئەرزو ئاسمان تیرباران کرا

حەمەمین جاف کە ناوی تێکۆشەرانی کورد ئەهێنێت شێخ مەحموود بە یەکەم کەسدادەنێ ، سەیرکە چی ئەڵێ :

ئەووەڵ شێخ مەحموود دارای سێ صەد سوار

چل ساڵ وەکو یەك وێسیا لەسەر بەرد

ئیسماعیل خانیش بە ڕاستی کورد بوو

له ڕێگەی کوردا وا مێشکی ورد بوو

دوکتۆر فوئادیش کوردی نەبەرد بوو

شێخ سەعیدوڵلا تا بێژی مەرد بوو

هەروەها بڕوانە ئەم بەیتانەش ، بزانە چۆنێتیی پێشوازی کردنی تەرمی شێخ مەحموودمان بە چی کوڵو گەسەرێکەوە بۆ ئەگێڕێتەوە :

ئینجا ڕێکەوتین بە (کزی) حاڵۆ

له سولەیمانی لە چەمچەماڵۆ

له ڕێی خورماتوو ، له بەیاتەوە

بڕۆین ، وا تەرمی شێخمان هاتەوە

وەکو وتمان ڕووداوە ڕامیاری‌یەکانی کوردستان کارێـکی گەورەی کردۆتە سەر شاعیرو هەستی هێناوەتە جۆش‌و بە شیعر

هاتۆتە گۆ • بڕوانــە بەبۆنەی ڕووداوی ٦ی ئەیلوولــی ساڵی ١٩٣٠ یەوە چۆن بە سۆزەوە ئەڵێت :

دێتەکوڵ خوێنی گەشی لاشەیی مەقتوول
ئەم قەومە ئەسێنێ حەقی ڕۆژی شەشی ئەیلوول
مەعلوومە کە گوم نابێ لەناو میللەتی کوردا
جێگیرە لە توێی مێشکی هەموو گەورەوو وردا
ئەو خوێنە کە ڕژیایە ئەبەر قاپی سەراتان
تەصدیقی بکەن ، خوێنی سیاوەحشە لە لاتان

پلەی ڕامیاریی شاعیرمان بەرەوپێش دەڕوات • هەر لـە ساڵی (١٩٣٥ز)یەوە کەوتۆتە سەر ئەو خولیایە ، کە کوردستان پێویستی بە خودموختاری هەیەو لـەم بـارەوە ، بـەم شـێوە ، دەمئەکاتەوە ، ئەڵێت :

هەروەکو (مینە) بە شوێن ئەم غایەوو بیرا گەڕێین
حەققی خۆتانە ، مەترسێن حەققە خـۆ سەرنابڕێین

مینەجاف بۆ هەموو کارەساتو ڕووداوێکی ناوچەی عیراق بە کوردو عەرەبەوە دڵی لێیداوەو شیعری بۆ هۆنیوەتەوە ، وەك لافاوەکەی ساڵی ١٩٥٧ لە سلێمانی و لافاوەکـەی قزرەباتو چەلەولاو بوومەلەرزەکـەی کوردستانی ئێرانو نەگبـەتیو ستەملێکرانی فەلەستینییەکانو درۆودەلەسەی سەردەمی کەریم

ناسمو پەیدابوونی یانـەی سەرکـەوتنو دەرچوونی کۆواری
شەفەق)و هتد ...
هەروەك لەبەرەوە باسمانکرد ، بە بۆنەی لەدایکبوونـی
ەوزادانی جافەوە شیعری هۆنیوەتەوەو مێژووی لەدایکبوونیانی
بە شێوەی ئەبجەد تۆمارکردووە . هەروەها کە لە لانکدابوون ،
بە لایلایەی جوان بانگی کوردایەتیی بەگوێیاندا هەڵـداوە .
بڕوانە چەند بەسۆزەوە لایلایە بۆ حەسەنی برای دەکاو دەڵێ :

هەی لایەلایە حەسەن لایلایە
لە خوام گەرەکە بگەیتە پایە
پایەت بڵندبێ ، بەرزبێ مەقامت
بەو شەرت سەربەرزیی کورد بێ مەرامت
هیواو خەیاڵت حورڕیی کوردان بێ
ڕۆحت فیدایی ڕێی نیشتمان بێ
چاوت لە بەرزیو ژینی وڵات بێ
فیدایی وەتەن لە لات خەڵات بێ
کۆرپەم گوێ بگرە لە دەنگی دایە
بە دڵی پڕغەم بۆت ئەکا لایە
پەردەی دڵەکەم پڕ لە خوێناوە
بۆ زەلیلیی کورد جەرگم بڕاوە

هەی لایە لایە حەسەن لایلایە

کەی لە ژێردەسی ڕزگار بووینایە

مینە جافی شاعیرمان لەبەر ئەوەی لە موحیتێکی ئاینیدا گەورە بووەو ئەو موحیتە تەئسیرێکی فراوانی کردۆتە سەر بیروباوەڕی ، بڕوانە لەم شیعرەدا چۆن ستایشی یەزدانی گەورەی کردووە :

ئەی خوا تۆ خواییوو تەعریفت بۆ من ناکرێ (؟)
ئیقتیدارو قودرەتت تەوسیفی بۆ من ناکرێ

چونکە ئەم زوانەی کە مەدحی تۆ دەکا مەسنووعی تۆن
وا دروسکریاوە هەرگیز حەللی بۆ من ناکرێ

❋ ❋ ❋

لە شوێنێکی تریشدا ئەڵێت :

ئاگرینم ، دڵبرینم ، چاونمینم ، پڕگڕین

بێموعینم ، دڵخەمینم ، ئێش لە لام بێئینتیها

گەستە جەرگم ، خەستە مەرگم ، زامە بەرگم ، خوێن خوراك

زەردە ڕەنگم ، قەطعە دەنگم ، زۆر بەتەنگم ڕەببیا

سا بە ڕەحمی خۆت خوایا ، چارەیی ئەم کارەکە

غەیری تۆ لای کێ بچێ (مینە) بە هاوار هادیا

❋ ❋ ❋

مینە جافی شاعیرمان لە ستایشی پێغەمبەری گەورەمان
د•خ) پارچە شیعرێکی مستەفا بەگی کوردیی بە پێنج
شتەکییەك ڕازاندۆتەوەو دەڵێ :

صەد کەڕڕەت حەددی نییە « مینە » کە مەدحی تۆ بکا

لێك هەتا ئەمرێت ئەڵێت ئەم بەیتە لێل ئاوازی دەف

(انت ختم المرسلین ، انت امام المتقین

انت فخر المؤمنین ، انت شفیع المذنبین)

بەڵام کاتێ کە تەوژمی نەهامەتیو کارەسات نینۆکی
خوێناویی لە لەشی گیردەکاو کوڕێکی لاویو کچێکی عازەبی
ە بارودۆخێکی تایبەتیداو لە فاصلەیەکی کەمدا کۆچی دوایی
ەکەن ، پەردەی خۆڕاگریی ئەدڕێو ناچار ڕوو ئەکاتە یەزدان ،
بە تووڕەییەوە سکاڵای وەزعی خۆی لە پەنای
نەتەوەکەیەوە دەکاتو ئەڵێت :

ئەی فەلەك بۆ کورد کوڕی تۆی کوشت ، برای تۆی سەربڕی
قاپیی کەعبەی شکاند ، یا پەردەیی بەیتی دڕی ؟

بۆ لە هەر لایێ بە ئاوی چاوو خوێناوی جگەر :

ناکام غونچەیێکی ئارەزووم بڕوێ بە ناکام ئەیبڕی ؟

شاعیران لە ڕیزی پێشەوەی کاروانی نەتەوەدۆستیدا ،
میللەتەکانیاندا تەزووی خۆشییان بە سەرتاپای لەشیاندا
دەگەڕێو شیعرەکانیان دەگەشێتەوەو دەخەملێ ، حەمەمین بەگی

جاف یەکێك لەو شاعیرانەیە کە خۆشەویستیی نەتەوەکەی لە قوولاییی ناخیدا ڕیشەی داکوتاوەو خۆشەویستیی نیشتمانەکەی بە گەشی لە شیعرەکانیدا دەدرەوشێتەوە :

ئەی وەتەن زۆر دڵبەرە دەشتو دیارە جوانەکەت
نەشئەبەخشایە بە حەققەت مەنزەرەو سەیرانەکەت
ئیشتیباهی لا ئەچێت ، بێ فێڵ ئەڵێت ڕیزوان هەیە
هەر کەسێ بڕواتە سەیری شاخو دارستانەکەت
ئەی وەتەن دڵگەرمە ، ئیمڕۆ من طەلەبکارم لە حەق
زوو بە زوو پاڵتاوی ئازادی بکەیتە شانەکەت

ئیتر لە کۆتاییدا چەند وشەیێك کە پێویستە بگوترێ ئەوەیە کە مامۆستا سەیید مستەفا نەریمان هاندەری بنەماڵەی شاعیر بوو بۆ ئەوەی کە ئەم دیوانەی شاعیر ڕووناکی ببینێو بەرپرسیاریی کۆکردنەوەو نووسینەوەی دیوانەکەی خستە ئەستۆی خۆیو لەم زەمینەیەدا گیروگرفتێکی زۆری هاتەڕێ ، چونکە دیوانەکەی هەڵسوکەوتی ڕۆژگار زۆری کارتێکردبوو شێوەی نووسینەوەکەی لە ئەسڵدا بە خەتی نیمچە فارسیبووو هێنیدێکیشی بە خەتی لاوێکی جاف نووسراوبوو کە خوێندنەوەی زۆر ئاسان نەبووو بگرە شاعیر شێوە ئیملایەکی تایبەتی خۆی لە نووسینەوەدا بەکارهێنابوو · بەڕاستی ئەم زەحمەتەی مامۆستا نەریمان شایانی تەقدیرەو سوپاسی دەکەین ·

نابێ ئەوەش لەبیر بکەین کــە سەرتیپــی کــوڕی شاعیریشــ هەرچەندە ئەرکی تەبیعیی سەرشانی بــووە کــە ئــەم دیوانــە بپارێزێ ، بەلاّم لەگەڵ ئەم هەموو هەڵسوکەوتی ڕۆژگارەدا ، توانیویە بیپارێزێو ئەویش بەش بە حاڵی خۆی جێی سوپاسە ٠

د٠ حەسەن جاف

بەشی یەکـــەم

ئاینـــی

هاوارکردن له قاپیی خوا ، شەوی ٤ / ١٢ / ١٩٦٢ نووسراوه

یالّلا وه حاجەت سپیدەی ئەکرەم
(محمد) فەخری ئەولادی ئادەم
ئەو شاسوارەی عەرصەی لامەکان
ئەو شاهبازەی سەرپاك بوونیان
ئەو سالاری دین ، ئەو سولّتانیدین
شەفیعی عالەم (ختم المرسلین)
سپیدەی سورروور ، کافقەی مەخلووقات
شەفاعەتکەری ڕۆژی عەرەسات
شەهەنشای لەقەب (طەو یاسین)
خەلاسکونەندەی هەموو موزنیبین
بمکه به خاتر ئەو بەرگوزیده
ببەخشه دەوای دەردم جەدیده
هەرچەنده یاخیو خەجالّەتبارم
ڕووسیای قاپیی پەروەردگارم

موتیعی ئەمری نەفسی شەیتانم
پشت خەمیدەی ژێر باری عیصیانم
تاعەتکەمکردە ، بێ عیبادەتم
مەعصییەتبارو هەم خەجاڵەتم
داخلی گرۆی گوناهبارانم
سەربەزمی حەڵقەی شەرمەسارانم
ئەووەڵ عەفوکە باری گوناهم
قوبووڵکە تۆبەم ئەی پادشاهم
دووهەم وەحاجەت ئەو بەرگوزیدە
ببەخشە دەوای دەردم جەدیدە
ئەووەڵ شایەتیم وە تۆ ئاوەردەن
ئیقرارم وە لەفز تەنهاییت کەردەن
تەسدیقی وەحیی نوبووەت کەردم
وە ڕەسولوڵلا ئیمان هاوەردم
هەرچی جە قورئان حاصلکراوە
وە شەرعی شەریف نامش براوە
باوەڕم پێ هەس پەرێم بوو یەقین
حەتا نەکەردەن عالمانی دین

هەرچی تۆ فەرمووت وە نەبی ئەفخەم
ئەوانیش وایان وتوە بە عالەم
تۆبە یارەببی تۆبەی نەسووحی
لە کرداری بەد موژدەی مەقبووحی
تۆبەم بۆ چە گشت کردەیی بەدە
چە ئەفعالی بەد هەرچی وێمکەردە
ببەخشە باری گوناهم یەکسەر
لە ئەوحولمەحفووز ئەمری عەفومدە

ئەی خوا

ئەی خوا تۆ خۆت خوای تەعریفت بۆ من ناکرێ
ئیقتیدارو قودرەتت تەوسیفی بۆ من ناکرێ
چونکە ئەم زوانەی کە مەدحی تۆ ئەکا مەسنووعی تۆس
وا دروس‌کریاوە هەرگیز حەللی بۆ من ناکرێ
گەر کەسێ ئەم لافە لێدا ، بێژێ وەسفی خوا ئەکەم
هێندە بێ دەرك‌و عولوومە بەحسی بۆ من ناکرێ
چون بەشەر ناتوانێ کەشفی ئیقتیداری تۆ بکا
جا خەیاڵ چۆنی بکا ، مەعلوومە بۆ من ناکرێ
هەر ئەوەندەی لێ ئەزانم ، خالیقی دوو کەونی تۆ
ڕازیقی چەن نەوعە جنسی ، عەددی بۆ من ناکرێ
زیاد لەمە هەرچی بڵێم لام زیادەیەو بێ جێگەیە
چونکە نازانم بڵێم چی صەعبە بۆ من ناکرێ
یا وەکو (مینە) دەبێ خۆم وەحشی‌وو جاهیل بکەم
یا دەبێ بێژم ئیلاهی مەدحی تۆم بۆ ناکرێ

* * *

پاڕانەوە لە یەزدان

ئەی خوا تو خوا بە لوتفت چاری کاری من بکە
مەلهەمی ڕەحمت ئەزامی جەرگی زاری من بکە
عاجزو غەمگینو بێکەس دەس بە ئەژنۆ قۆڕبەسەر
بێ دەرو بێ مەلجەئم ،یا ڕەببی چاری من بکە
ڕێگەبۆ هیچ کوێ نی‌یە هەرچی دەرە بەسراوە لێم
تۆ دەوایی دەردەکەم ، پەروەردگاریی من بکە
وشکە گولزاری نیشاتو مەزرەعەی ژینم خوا
تۆ بە هەوری لوتفەکەت ڕەحمێ بە زاریی من بکە

* * *

ئەی خوا

ئەی خوا یاخیو خەجاڵەتبارم
ڕووسیای قاپیی پەروەردگارم
موتیعی ئەمری نەفسو شەیتانم
پشت خەمیدەی ژێر باری عیصیانم
تاعەت گومکردو بێ بیضاعەتم
مەعصیەتبارو هەم خەجاڵەتم
مەحجووبی زومرەی گوناهبارانم
سەرحەڵقەی مەجلیس شەرمەسارانم
لە بەدکرداری نەمکردووە تەقصیر
بەدئەتواری خۆم ڕووی کردوومە قیر

❋ ❋ ❋

ئەی دلیلی بێ دەلیل

ئەی دەلیلی بێ دەلیل‌و ئەی نەوایی بێ نەوا
ئەی ئەمیری بێ ئەمیرو ئەی خودایی بێ خوا
ئەی شەهەنشاهی سەری دین هیمی موڵکی لامەکان
حامیی بێ مەرجەع‌و ئەی مەرجەعی گشت ئیلتیجا
دەستگیری زومرەیی داماوو مەحزوون‌و زەلیل
هادییی بێچارەیی ئەوگاری بێ پشت‌و پەنا
مەڵهەمی زام‌و برینی کاففەیی خوێنی دڵان
شەربەتی تەسکینی ئاری جەرگی پڕ سۆزو سزا
ئەی کلیلی پێوەنی پێوەنکراوی ئێش‌و خەم
شافیی بیماری مەعلوول‌و دەوایی بێ دەوا
ڕابەری ئاوارەیی سارایی پایانی دەردوئیلتیجا
ئۆکسی ڕێگەی وێڵی هەردەی زوڵمەت‌و کەرب‌و بەلا
بۆ ڕجا دینمە تکا ، تا بۆم تکاکار بێ لەلات
شوعلەیی نوورو صەفای سیمایی‌زاتی مستەفا

بمکه خاتر تاعەتو تەصدیقو تەقوایان هەموو
کاففەیی ئەصحابو ئەهلی بەیتی بێ بوغزو ڕیا
ئاگرینم ، دڵبرینم ، چاونمینم ، پڕگرین
بێ موعینم ، دڵخەمینم ، ئێش لە لام بێئینتیها
گەستەجەرگم . خەستەمەرگم ، زامەبەرگم ، خوێنخۆراك
زاەردە ڕەنگم . قەتعە دەنگم ، زۆر بە تەنگم ڕەببەنا
سا بە ڕەحمی خۆت خوایا ، چارەیی ئەم کارە کە
غەیری تۆ لای کێ بچێ (مینە) ، دە هاوار هادیا

پاڕانەوە لە خوا

یا ئیلاهی ، سا بە لوتفت ڕەحمێ ، وا تاقەت نەما
بۆم بنێرە زوو دەلیلێ شووشەیی سەبرم شکا
غەرقی بەحری گێژی غەم ، لوولم ئەدا گێژی خەفەت
وام لە حاڵی مردنا ، هاوارە ، ئەی ڕەببی سەما
ئەی دەلیلی بێ دەلیلو ئەی (غیاث المستغیث)
(یا مجیب الدعوات)و یا دەوایی بێ دەوا
کارسازی جوملە داماوو فەقیرو بێ نەوا
سا نەجاتم دە بە ڕەحمەت ، تۆ خودایی ئەی خوا
(یا امان الخائفین) ویا (مجیب السائلین)
یا (طبیب العلل)و یا شافیی صاحیب شیفا
دێنمە ئەرجو ئە قاپیت عیززەتی ئایەی شەریف
بمکە خاتر پرتەوی نوورو ضیایی ئەنبیا
دەیکەمە ڕەهبەر لە لای تۆ بۆ شەفیعی کارەکەم
حورمەتی ئەصحابو ئالو ئەهلی بەیتی مستەفا
(مینە)یی بێچارە یارەببی زەلیلو بێکەسە
(ادفع احزانی ویسر لی اموری ربنا)

* * *

حەوتبەندێ لە ثەنای حەزرەتی (محمد)دروودی خوای لەسەربێ

مەرحەبا ئەی شاهی دەوران ، ڕەحمەتەن لیلعالەمین
مەرحەبا ئەی شەهسواری مەحشەرو سالاری دین
مەرحەبا ئەی مەدحی تۆ یاسینو تاهاو (والضحی)
مەرحەبا ئەی ئەشرەفی مەخلووقو خەتمولمورسەلین
ئەی نەبیی با صەفا ، ئەی ئیسمی زاتت مستەفا
ئەی لە نووری تۆ مونەووەر مەشریقو مەغریب زەمین
مەرحەبا ئەی فەخری ئادەم ، فەخری عالەم مەرحەبا
ئەی حەبیبی زاتی یەزدانو شەفیعولموزنیبین
تۆ کە مادام ڕەحمەتەن لیلعالەمین دەرشانتە
یا ڕەسوولەڵلا ڕەجایێ بۆ منی ماتو حەزین
کەس نییە ڕووی تێبکەم ، کەس نییە دەستگیری من
غەیری تۆ لای کێ بەرم هاوار ئیمامەلموتتەقین
نابێ مەئیووس بم لە لوتفت ، نووری خۆت تێرمە ڕجا
تا ڕجام تۆ بۆبکەی بۆ دینو بۆ تەجهیزی ژین

یا ڕەسوولەڵڵا بە جاهی خۆت لە خۆت داوا ئەکەم
لای خوا فەرمووی ڕجایێ بۆ سەگی قاپیت ئەمین
هەرچی مەدحی تۆ بکەم ، خەتمی بە من قەت ناکرێ
لایقە ئەم بەیتە بۆ تۆ صاحیبی تاج‌ونگین
(انت ختم المرسلین ، انت امام المتقین)
(انت فخر المؤمنین ، انت شفیع المذنبین)
پرتەوی نوورت جیهانی کرد مونەووەر سەرووەرا
موعجیزەی تۆ بوو لە غەیبۆ ، تاقی‌کیسرا شەق‌کرا
ئەو دەمەی شەمسی نوبووەت شوعلەیی دەرخست لە ڕووت
لەو شوعاع‌و شوعلە ، شاها ! کوفرو زوڵمەت لابرا
شەعشەعەی سەوتی ڕەسوولوڵڵاهی تۆ کریا عەیان
یەك کەڕەت بازاڕی کوفرو لات‌و عوززا داخرا
ڕوتبەوو تاجی شەفاعەت لاییقی هیچ کەس نەبوو
تا بەشیری نووری تۆ ئەم دینە قاپی لادرا
دین لە دونیادا نەمابوو ، کەعبە وەك شێخانە بوو
تا بە شیری نووری تۆ ئەم دینە قاپیی لادرا
لێت‌ئەکەم ئەرجو ، شەها ! تۆ جاهی ئەو کاتەی کە بۆت
هات خەڵات قورئان‌و تۆ ئەم ئاییینەت بۆ دانرا

بەحری جۆشش بێتە جۆشش ، لوتفت بێ ، عاجز نەبی

دەرحەقی من ئیلتیجایێ فەرموو ئەی فەخرولوەرا

دڵ بە دوو ئێش پڕ لە خوێنە کەس نی‌یە تیماری کا

من پەنام هێنا بە تۆ ، ئەی صاحیبی هەر بێ پەنا

خۆت‌و لوتف‌و هیممەتت ، شاها ! پەنام هێناوە من

یا ڕەسوولوڵلا پەنای تۆ نەی‌بووە چوون‌و چرا

باغەوانی وەسفی تۆم ، نابێ کە من دلگیر بکەی

لێت ئەکەم ئەرجوی شەفاعەت ، شافیعی هەردوو سەرا

نابێ بێ لوتف بی لە حەققم ، تا نەجاتی من ئەدەی

تۆوو جاهی خۆت‌و ئەم بەیتە کە وا بۆت بێژرا

(انت ختم المرسلين ، انت امام المتقين)

(انت فخر المؤمنين ، انت شفيع المذنبين)

ئەی لە نووری تۆ سەراسەر ڕوبعی مەسکوون پڕلەنوور

وەی لە یومنی تۆ جیهان پڕ کەیف‌و شەوق‌و پڕسورووور

وەی لە فەزڵی تۆ عەرەب ئەفزەڵتری کاففەی بەشەر

وەی لە فەیزی تۆ مەدینە ئیشی ئەقصاو کێوی توور

پرتەوی خورشیدی کوڵمت ئافتابی موڵکی دین

بێ شەوە ئەم ڕۆژە ، نای‌بینێ ئەبەد کەسروکوسوور

وەسفی سیمای تۆیە شاها ! ویردو ئەورادی مەلەك
پرتەوی ڕووی تۆیە شوعلەی سوورەتی غیلمان‌و حوور
لێت ئەکەم ئەرجو لە قاپیت ، ئەی شەهی کیشوەرگوشا
هەم شەفیع بی بۆ زەلیلیم ، هەم شەفیعم بۆ قوصوور
زۆر هیوادارم کە من غافیل نەبم لات لەو دەمەی
تۆ شەفیعولموزنیبین‌و عاصی‌یان دەچنە حوضوور
هەرچی هەوڵمدا کە نەعتی تۆ بکەم ، بۆم ڕێك نەکەوت
من ئەڵێم ئەم بەیتە بۆ مەدحت هەتاکو نەفخی صوور
(انت ختم المرسلین ، انت امام المتقین)
(انت فخر المؤمنین ، انت شفیع المذنبین)
« ای همه زیبای آن زیبا رخان از روی تو

ای عبیر جنت از آن جعد عنبر بوی تو
گشته‌است جنت ز عکس روی تو پر حسن و زیب
دلبر عرعر از آن قامت دلجوی تو
هست نقش روی مه خط غلام عارضت
پیچ زلف یاسمن از تاب آن گیسوی تو
یوسف کنعان بداغ از حسن‌و زیب صورتت
گشته خم پشت هلال از حسرت ابروی تو

لعل و گوهر بی رواج افتاده‌اند اندر جهان
زان زمان دیدند عالم آن لب لولوی تو
نرگس شهلا شده بیمار اندر بوستان
از خدنگ غمزهء دو دیدهء ابروی تو
ورد سازم بر زبانم از سحرگه تا غروب
این کلام دلربا از صحن و اندر کوی تو »
(انت ختم المرسلین ، انت امام المتقین)
(انت فخر المؤمنین ، انت شفیع المذنبین)
« اسلام ای شمس رخشان عرب ، فخر عجم
اسلام از تو مزین گشته گلزار ارم
اسلام ای نور یزدان در جبینت جایگر
سرور خلعت رسالت ، صاحب تاج و علم
گشته از یمن قدومت کفر و ظلمت بی اثر
پر ضیا بنموده نورت مشرق و مغرب بهم
حق به (سبحان الذی اسری به) بردت پیش خود
تختگاهت قاب قوسین و ثنا (ن والقلم)
بهر آن عزت که حق دادت دنی‌ات خواند او
(کن رجائی) بهر من ای سرور مولی النعم

گشته‌ام از زهر ذلت خون دل و بریان درون
لطف فرما و دوا کن دردم ای صاحب کرم
تو که او صافت ز حق والشمس واللیل آمده‌است
بندهٔ مسکین چه دانم مدح ذات‌را کنم !
این قدر دانم که تا باشد روانم در بدن
بر زبان این بیت رانم از نبی محترم
(انت ختم المرسلین ، انت امام المتقین)
(انت فخر المؤمنین ، انت شفیع المذنبین)
ئەی نەبیی ئوممەت پەناھ‌و ئەی ڕەسوولی مونتەخەب
صاحیبی میعراج‌و تاج‌و سەروەری عالی‌نەسەب
حاکمی عاصی‌پەناھ‌و شەھریاری موڵکی دین
ئەی ئەمیری بێ نەزیرو فەخری ئافاق‌و عەرەب
ئەی لە ئایینی شەریفت جوملە ئایین پڕشەرەف
ئەی (محمد) ئیسمی زاتت (احمد)و (محمود) لەقەب
لەو دەمەی تەشریفت بردو عەرشی عالیت کردە فەرش
ئاسمان پڕ شەوق‌و زەوقە ، ساکینانی پڕ تەرەب
مەنبەعی ئیحسان‌و عەدلی دادخواھی عالەمی
یا ڕەسولەڵلا چی‌یە ، ناپرسی دادم ئەلعەجەب

صەد کەڕەت بێم‌و لە قاپی تۆدەرەم‌کەی سوێن بە تۆ
تێمەوە ، ناڕۆم ، هەتا ئەمرم ئەکەم مەقصەد تەڵەب
مەقصەدم ئیجرا بکە توبیت‌و تو نووری خوا
لێم مەبە عاجز لە مەئیوسییی خۆم بووم بێ ئەدەب
سەعی ئەکەم وەصفت بکەم بۆم نایە ، ئەمما تا ئەژیم
ویردمە ئەم بەیتە ، داییم سەروەری والاحەسەب
(انت ختم المرسلین ، انت امام المتقین)
(انت فخر المؤمنین ، انت شفیع المذنبین)
مەسنەدئارایی ڕیسالەت ، شەهریاری باشەرەف
شوعلەئەفرووزی نوبووەت ، فەخری ئافاق‌و سەلەف
ئەی لە نوورت بەهرەوەربوون ئەنبیاوو ئەولیا
ئەی بە شیری تۆ سەراسەر دینی کافر بو تەلەف
تێنمە ئەرجو ئە قاپیت ، ئەی شەهی کیشوەرگوشا !
عیززەتی بووبەکرو عوسمان‌و عومەر ، شاهی نەجەف
بۆم بفەرموو ئیلتجایێ لای خودایی لایەزال
بەل نەجاتم بێ لە بەحری زیللەت‌و عیجزو ئەسەف
قاپیی ئەلطافی یەزدانی لە ڕووی من لادرێ

بێ نوزوولی ڕەحمەتی باری لە حەق من هەر تەرەف
صەد کەڕڕەت حەددی نی‌یە (مینە) کە مەدحی تۆ بکا
لێك هەتا ئەمرێت ئەڵێ ئەم بەیتە لێل ئاوازی دەف
(انت ختم المرسلين ، انت امام المتقين)
(انت فخر المؤمنين ، انت شفيع المذنبين)

* * *

ستایشی پێغەمبەر (د٠خ)

قومری‌یی باغی (فأوحی) هەم (شفیع المذنبین)
شەمسی ڕەخشانی نوبووەت (رحمةً للعالمین)
ئەو شەوە ئەو شاه بوو بە شاهبازی لامەکان
گەیی‌یە ڕوتبەی (قاب قوسین) (نبی المرسلین)
چی بە وی ڕازی نەبوو پەروازی کرد لەو مەسکەنە
تا کن (او ادنی) نەوێستاوە (امام المتقین)
وا مونەووەر بوو لە نووری عالەم‌ئارای مستەفا
هەر لە ئەووەڵ ئاسمان تا ئاسمانی حەوتەمین
عەرش‌و چەرخی ئەتڵەسی‌وو (سدرە)وو هەم لامەکان
جەننەت‌و ئافاق‌و ، دەوران ، شەرق ، تا غەربی زەمین
بوو بە یەك شوعلە لە نووری حەق درەخشان ئەو شەوە
دەنگی (سبحان الذي اسری بعبده) بوو یەقین
یاڕەسووڵڵا دەخیلت بم قوبووڵم‌کەی بە سەگ
بابڵێن (مینە) گەیشتە کەلبی (فخر المرسلین)

دیسان ستایشی پێغەمبەر (د•خ)

یا ڕەسووڵەڵلا مەدەد بەسراوە لێم قاپیی نەجات
زوو بە لوتفت بگرە دەستم شاهـو فەخری کائینات
ڕوو ئە هەر لایێ ئەکەم ، ڕێگەم نییە سا ڕەحمەتێ
ڕووڕەش‌و بێچارە وا ڕووم‌کردە قاپیی بارەگات
دڵ بە خوێن‌و خەستەجەرگ‌و دیدە پڕئاوو نمین
بێ کەس‌و بێ مەرجەعم ، خۆم خستە ژێر سایەو پەنات
تۆ شەهەنشاهی سڕی دێهیمی خەتمولمورسەلین
سا تەرەححوم کە بە حاڵم من فیدایی خاکی پات
بێ پەناوو بێ نەوا ، بێ دەستگیرو تۆ ئومێد
هەر لە بەر مەحزی خودا قوربان لە گەنجینەی سەخات
مەرحەمەت فەرموو بە غەمباری‌و زەلیلی‌و بێ دەریم
چارەیی ئەم دەردەکە پێم بەخشە تۆ قەبزەی بەرات
وا لە دەس زوڵم‌و جەفا (مینە) بەدەم ئێشی دەروون
ئەم عەریضەی دایە خزمەت ، سەروەرا ! هاوار لە لات

پەناھ بۆ حەزرەتی غەوث لــە وەختێکا بە نەخۆشیی ژانو با دەستو پێم ئاوسابوو ، بە دارەمەیت هەڵیان ئەگرتم ، چوومە بەغداد چوومە قاپیی سەرداری ئەولیا حەزرەتی غەوث پایەی بڵندتر بێ • مانگی حەوتی ساڵی ١٩٥٧ بــوو ، ئــەم پارچــە شیعرەم بۆ هات •

یاغەوث شابازی زاتی «الله»ی تۆ

یا غەوث نازداری « رسول الله »ی تۆ

قەسەمت ئەدەم بە شەوی میعراج

کە فەخری عالەم بوو بە صاحێب تاج

قەسەمت ئەدەم بە ڕوتبەی (دنا)

ئەو شەوی بە لوتف ئەیفەرموو خوا

بمکە بە خاتر نووری پێغەمبەر

بەسە بەس بمکە موحتاج بە دوختەر

لە ڕووی لوتفەوە بە نیونەزەرێ

بەرکە وەلامۆ ، فەرەحیم دەرێ

بووم بە جێی بازیو گەمەی نەفامان

شا عەبدولقادر ، دەسم وەدامان

ئەووەڵ بە خوا هەم بە پێغەمبەر

بە بێ گوناهیی « حسین » سەروەر

ڕجایێ بۆ ئەم ڕەزالەتیمە

بۆ ئەم مجرۆییو کەسالەتیمە

بەڵکو نەجاتم بدەی لەم حاڵە

بە دەس دەردو ئێش حاڵم بەدحاڵە

شا عەبدولقادر بۆ خاتر قورئان

سەرتیپ نەجاتدەی لە ئێشو دەردان

یا غەوث من پەنام وە پەناداره

لاڵەم لە قاپیی غەوثی نازداره

پەنام هێناوه بێ چار و پەنا

یا غەوث من وە تۆ،تۆیش وەلای خوا

ئەنای حەزرەتی غەوث (قُدِّسَ سِرُّهُ)

❋ ❋ ❋

بۆ شاهی گەیلانی

شاهبازی ئەولیا ، ئەی شاهی گەیلانی لەقەب

ئەی بە ڕوتبەی شاهبازی ئەولیا بووی مونتەخەب

ڕوتبەیی شابازی بۆ شانت کەمە ئەی شەهریار

بۆیە ڕوتبەی تۆ بە (غوث الاعظم)ی دریاقەرار

لاییقیت بۆ بەرزیی ڕوتبە لە لای زاتی خوا

بۆیە تەرفیعی نیشانت تۆ بە (محيالدين) کرا

کەس بە ڕوتبەی تۆ نەبوو نائیل لە نەسلی شای عەرەب

شاهبازی ئەولیاوو هەم « رسول الله » نەسەب

بمکە خاتر لوتفی ئەو یەزدانە تۆی کرد بێ نیاز

بەم هەموو ڕوتبە زلانە تۆی کە کردە شاهباز

هەم ببەخشە من بە جاهی شای شەفیعولموزنبین

لای خوا فەرموو ڕجایێ بۆ سەگی قاپیت ئەمین

تۆ ئەبێ ئەرجو بکەی قوربان کە (غوث الاعظمی)

کارییە ئەم دەردە ، لوتفی تۆیە تەنها مەڵهەمی

ڕوو ئە قاپیی تۆ ئەکەم ، هەر تۆی ڕجام ، تۆ بۆم بکەی
تۆ ڕجام گەر بۆ نەکەی ، ئیتر هەواڵەی کوێم ئەکەی ؟
ئەی شەها بیبەخشە (مینە) تو خوا سا ڕەحمەتێ
دەردی کاری ئەودەواکە ، ئەی خوا سا هیمەتی

ئـەی خـودا

ئەی خودا هەر تۆ خودایی لامەکانی ئەی خودا
دافیعی دەردو دەوایی زامەکانی ئەی خودا
چارەسازی کاری بێچارەی هەموو مەزڵوومی تۆ
پڕ لە خوێناوە دڵم ، دەرمانی ژانی تۆی خودا
وەختە ڕۆحم بێتەدەر ڕەببی بە دەستی ئێشەوە
س بە ڕەحمو مەرحەمەت بیکە عیلاجی دەردەکەم
خۆت حەکیمی ، خۆت تەبیبی دەردەکانی ئەی خودا
صەد هەزاران دڵ بە خوێن شاد بووگە (مینە)ش شاد بکە
تۆ شیفای دەردی دەروون خوێناوەکانی ئەی خودا

❋ ❋ ❋

لالانەوە لە دەرگای (عثمان برندە)
بۆ چاو ئێشە . لە ١٠/٤/١٩٣٣دا وتراوە .

عثمان فیدات بام ، عثمان فیدات بام
عثمان وە فیدای خاکی دەرگات بام
چون قۆچی قوربان قۆچی بەرپات بام
قوربانی خۆتو مەکانو جات بام
عثمان من پەنام پەی دەوای ئەی دەرد
وە قاپیی خەیلێ مەردی مەیدان بەرد
ئێدەن وە دەرگات پەنام ئاوەردەن
ڕووی لالەم وە لای شا عثمان کەردەن
لای خەیلێ مەردان من ئەی لالەم کەرد
هەرچەن لالیام جە دەرگای مەردان
کەس نەکەرد پەرێم دەوای ئەی دەردان
وە خەجالەتی ئامامۆ وە لات
چون هوونی کەفتم جە پای بارەگات

مبۆ نەزانیم ئەمجار جەی بابە

پەی چێش صاحێوباب عالیجەنابە

دڵ زەلیل مەندەن وە ئەی زامەوە

بدەر نەجاتم جە ئەی دامەوە

ئیتر سا قوربان ، تۆ وێت مەزانی

وێت حەکیم حاڵ ، وێت حوکمڕانی

من یەن مەزانۆم پەنا ئاوەردەم

پەنا وە دەرگای شا عثمان کەردەم

(مینە) وەس‌کەرۆ تو لاڵە جە لام

هیچ کەس وە مەئیووس نەشیەن جە دەرگام

* * *

شیوەن بۆ شێخ قادری شێخ حوسەینی سۆڵە

شینو واوەیلایە یاران تێتە گوێم دەنگی گرین

حەشرە ، وا سەیوانی غەم پۆشیویە ڕووی گەردوونی شین

پێم بڵێن ئێوەو خوا ، ئەسپابی ئا ئەم فیتنەیە

بۆچی ئەشراف ، تاکو ئەصناف ، ئەشقیا ، تا ئەهلی دین

یا قوڕی پێواوە ، یا ڕەشپوشە ، یاخۆ شینئەکا

یا وەکو دانیشتووە ، مەبهووتە ، ماتو دڵخەمین

ئاسمان ڕووخاوە ، خۆر گیراوە ، دونیا ئاخرە

کۆچی شێخ قادر چووە بۆ باخچەیی خولدی بەرین

بێنەوە بگرین بە کوڵ ، شیوەن بکەین گشت کوردزوان

بۆ قەڵای پشتو پەنای عیصیانی کوردی بێ موعین

دەك فەڵەك داوا ئەکەم هەر لێڵەییی بێ بەختەکەت

بۆچ کەژی سەرشاخی سۆڵەت خستە ژێر قەعری زەمین

چۆن ئەبێ دڵ خۆش بکەین ئێستە بە خۆشیی نەوبەهار

مادەمێکی چەرخی چەپگەرد ئەم بەهارە ، شاگوڵی باغی بڕین

ئەونەمامێ بوو لە گوڵزاری ئومێدی سەربەسی
بۆ تەرەققیی کورد ببێتە نەردەوانو سەرکەوین
سەیری کە دەستی قەزا چۆن دایەبەر تیغی ئەجەل
چۆنی کاولکرد بە جارێ قەسری هیوامان بەقین

* * *

بۆ شێخ حەسەنی قەرەچێوار

دەخیلت بم وەکو عارەب بە قوربان دەستو دامانت

تەماشای حاڵی مەنسووبی سەگی بەر قاپی دیوانت

ڕەواهی غیرەتە بۆ تۆ سەگی قاپیت بۆ ئەم حاڵە

ئەسووتێ‌وو بە مەئیووسی فەقیری دیدەگریانت

مەدەد تۆبی‌و خوا ، یا پیر نەماوە قووەیی تامول

دەوایی دەردی کاریمکە ، سەروماڵم بە قوربانت

ئەوانی هیممەتو لوتفە ، دەسەوداوێنتم ئەلئامان

تەداویی زامەکانم کە تەبیبا تۆوو قورئانت

ببەخشە (مینە) بەو نوورەی کە شوعلەی ڕوویی (طه)یە

لە ڕێگەی ڕەحمەوە سەیرێ بە حاڵمکە بە چاوانت

* * *

سـکالا

ئەوساکە هەتا دونیا دونیابوو
نەگبەت وڵاتی دانەپۆشابوو
هاوینو زوسان ، بەهار وەکو یێك
ئەهاتو ئەچوون هەریەك بە ڕەنگێك
ئیستە چون نەگبەت ڕووی‌کردووە تێمان
بەدبەختی گرتی وڵاتو جێمان
لە فیکرنایە ئەڵێن زوسانە

داییم وەیشوومەو بەورو بارانە
کە من مناڵبووم ، ئێستاکە پیرم
هەوەڵ شەوەکەی نایەتە بیرم
هەرچی ئەپرسم پێم ئەڵێن باوە
نەڕۆینە ئاغاو ، هەمە ئێڵ ماوە

ئیلاهی بە جاهـ زاتی پاکی خۆت
بە پایەو جەلال تەنیای تاکی خۆت
لابە لە سەرمان تەنگیو زەحمەتت
لابە لە سەرمان تەنگیو زەحمەتت

نەجاتمان بدە لەتۆفو باران
لە بەفرو یەخبەن ، کرێوەی زوسان

رێمان نیشاندە بەرەو رووی بەهار
دڵخۆشمان بکە بە گوڵو گوڵزار

ببووژێنەوە لە نەوبەهارا
رچیاینۆ ، مردین لە ژێر نسارا

حاڵەتی خـۆم

موستەغریقی عیصیانم ، بێ بەهرە لە طاعەت خۆم
شەرمەندە لە قاپیی حەق ، ڕووزەردو خەجاڵەت خۆم

شانکەوتوو لە ژێر باری کرداری پڕو پووچا
ئەفگەندە سەری ڕۆژی دیوانی شەفاعەت خۆم

لاکەوتوو لە جادەیی دین ، بێ ڕێگەوو بێ ڕەهبەر
بێ سەروەت و دەستمایەیی قیامەت خۆم

ئەو ڕۆژە کە سوور ئەکرێ خەرمانی فەلاحی دین
لەو کاتە منی بەدبەخت بێ جووت و فەلاحەت خۆم

ئەو ساتە ئەسێنی حەق پارچەی عەمەلی ڕەنگین
بێ ئەمەش سورمەیی بێ ڕەنگی بێ بەلاغەت خۆم

لەو جێگە کە ڕووسوورن ، ڕووزەردی ڕیازەتکێش
مەحجووب و گوناهبارو بێ زوهیدو عیبادەت خۆم

ترسم هەیە لەو ڕۆژ ی حاکم بێت خودا ، ئەحمەد
قازی لە ئەو ڕۆژە ، پڕ سووچ و قەباحەت خۆم

ڕۆژێ کە ئەڵێن (مینە) نامەیی عەمەلت بێنە
بێ نی‌یەتی ڕەفتارو پڕ جورم و خیانەت خۆم[1]

---

(١) ئەم فە سیدەیە زۆری بەیتەکانی لەنگن ...

پاڕانەوە لە بارەگای حەزرەتی غەوث (قدس سرە)
بەناوی شکایەتی حاڵەوە

ئەم عەرزوحاڵەم ئەگرم وە دەس
ئەی خەم وە خزمەت غەوث فریادڕەس

غەوثی لە نووری پاکی پێغەمبەر
غەوثی لە نوتفەی حوسەینی سەروەر

غەوثی خەلیفەی زاتی مستەفا
غەوثی مونەووەر وە نوورو سەفا

یاغوث شابازی زاتی ئەڵڵای تۆ
یاغەوث نازداری ڕەسولوڵڵای تۆ

یاغوث شابازی نازارانی تۆ
یاغەوث غەمخواری غەمبارانی تۆ

چون نووری دیدەی نووری پاکی تۆ
جێ نشینی دین شای (لولاك)ی تۆ

یاغوث پادشای مەملەکەتی تۆ
سوڵتانی هەرچوار تەریقەتی تۆ

غەوثی گەیلانی بازی یەزدانی
ڕەهاکونەندەی گشت داماوانی

پەنام هێناوە ئێستە وە دەرگات
یاغەوث پەنام دە تۆ بێ‌وو خوات
بمکە وەخاتر خووای لامەکان
بمکە وەخاتر موعجیزەی قورئان
بمکە وە خاتر ڕەوزەی پێغەمبەر
بمکە وە خاتر بوو بەکری ئەکبەر
بمکە و خاتر سوننانی عادڵ
یەعنی شاعومەر خەلیفەی کامڵ
بمکە وە خاتر کۆکردەی قورئان
یەعنی زیننورەین عوسمانی عەففان
بمکە وە خاتر شەهنشای سەردار
شێری خواوەن حەیدەری کەڕڕاڕ
بمکە وە خاتر فاتیمەی سەروەر
سەرتاپا شوعلەی نووری پێغەمبەر
بمبەخشە وە قورب عەباسی سەردار
ئەو مامەی عەزیز مصطفای موختار
بمکە وە خاتر (دەکەسەی) شادان[1]
موژدەی ڕەهایی وەدەس‌دریاکان
بمکە وە خاتر ئەسحابەی ڕەسووڵ
ئەم شکات حاڵەم لێ‌بکە قوبووڵ

---

(۱) مەبەستی لە (دەکەسەی شادان)
عەشەرەی موبەششەرەیە .

بمکه وه خاتر جاهی ئه‌هلی به‌یت
شاعبدالقادر ده‌وای دردم‌که‌یت

بمکه وه خاتر زومره‌ی شه‌هیدان
بمبه‌خشه وه قورب ته‌واو سه‌عیدان

بمکه وه خاتر عه‌ودالاّنی به‌ڕ
بمبه‌خشه وه جاه مه‌ردانی ئه‌کبه‌ر

وه‌شێر مه‌ردان هه‌ر چوار ته‌ریقه‌ت
وه ئه‌ولیاکان ڕاگه‌ی حه‌قیقه‌ت

وه معجزات ئه‌نبیای سه‌رحه‌د
وه نورو ضیای زاتی پێغه‌مبه‌ر

ده‌لاڵێمۆلێت وه‌م زاتانه‌وه
وه جاهی نه‌بیو وه قورئانه‌وه

ده‌بێ بمبه‌خشی وه خاترداران
بمکه وه خاتر شای شه‌هریاران

شاعبدالقادر ئه‌وێ په‌نام ده‌ی
زامانی کاریم یه‌کسه‌ر ده‌واکه‌ی

هاوردم وه لات دڵ وه‌زامه‌وه
وه زامانی زوڵم ده‌س لیئامه‌وه

په‌نام هاوردگه وه شای گه‌یلانی
ده‌بێ په‌نام ده‌ی تو وه ئاسانی

یاغەوث من پەنام وەلات هاوردە
پەنام وە شاباز گەیلانی کردە

شاعبدالقادر غەوث فریادرەس
هەر تۆی فریادرەس داماوی بێ کەس

نابێ بە مەئیووس دەرمکەی لە لات
چون پەنام هێنا من وە بارەگات

هاوارم وە لات شاعبدالقادر
یاغەوث اعظم یاغەوث نادر

بۆ هەر مەقسەدێ پەنام هێناوە
ئەم شکات حاڵەم تقدیم کریاوە

دەبێ وە سەهلی سوڵتانی گەیلان
گشت جێبەجێکەی لە خزمەت یەزدان

ئەوەڵ ئیمانم سوپاردوە وە تۆ
بە دەس شەیتانۆ نەمکەی ڕەنجەڕۆ

دووەم شەفاعەت بۆ گوناهم کەی
لای خوا گونام یەکسەر عەفوکەی

سێهەم ڕازی دڵ وە نیازەوە
ئەمری ئیجرا بێ لە شابازاوە

بدە نەجاتم بیکە خەڵاتم
یاغەوث وەك (مینە) سەگی دەرگاتم

❋ ❋ ❋

بەشی دووەم
نیشتمانــی

نیشتمانی

هاتە گوێم دەنگێ لە پەردەی عالەمی ئەرواحەوە
دای بە دڵدا چەن پەیامێ ئەو لە ڕووی ئیصلاحەوە

پێی وتم ئەی ڕۆڵەیی خاکیزەبوونی کوردوسان
ئەم سپارشتەم بلێ توخوا بە یەکسەر کوردزوان

لێم سوئالکە پێم بلێ تۆ کێیتو ساکێت پێ ئەڵێن
ڕۆحی کام عالی مەقامێکی لە ناو ئەهلی بەدەن

پێی وتم ڕۆحی کەریم خانی من ئەی برا
میللەتە بێ بەختەکەم بۆچی وەها پەڕپوتکرا

خاکی کوردوستان لە وەختی ئێمە وەك خولدی بەرین
جێگەیی کەیفو سروورو جەننەتی ڕووی سەرزەمین

میلەتێ سەربەستو حوڕبوو شادو بێ ئێشو ئەلەم
صاحبی سوڵطانو تاجو تەپڵو نووسینو قەڵەم

ئیستەکە چی سەیر ئەکەم ئەو خاکە جوانە سەربەسەر
ئەهلی گشت غەمگینو ماتە خۆیشی وەك ناری سەقەر

لەم هەموو شێر ئەفگەنانە وا کە چوونە خاکەوە
بەچکە شێرێ بۆچ نییە هەڵسێ بە جەرگی جاکەوە

شاعیر لە سالی ١٩٢٥ بەم پارچە شیعرە دەستی بە شیعر نوسین کردوە ، لەو دەمە تەمەنی دوانزە سالان بوەو زوبانی بە کوردایەتی پشکوتوە •

موددەتێکە بۆ ئەهالی کوردی جەرگم لەت لەتە
ئاو لە چاوم سەر ئەکا دێژی[1] شەپۆلی سەر شەتە

دائیما ویردی زوبانو فکرو دڵمە ئەم قسە
بێ زەمانێ تا نەجاتمان بێ لە ژێر ئەم زیللەتە

بووین بە جێتانەی حەسوودو خۆش دەماغیی دوشمنان
بەختە هەڵسە وەختی ڕەحمە تاکو کەی ئەم زەحمەتە

پیاوی چاك بن ئیتتحادێ ! پیاوەکانی کوردوسان
خاکی کورد فەوتا نەما هەڵسن زەمانی فورصەتە

حورڕیەتیان دا بە میسرو هەم بە سورییەو عیراق
شەخسییەت[2] دەرکەن لە بەینا ڕۆژی هەوڵی میللەتە

یەکتری تاڵانو کوشتن غایەیێکی باتیلە
شۆڕشو غەوغایی ناو خۆ شێوەیی جەهلییەتە

گشت لە سەر زیادەیی یەك بین دەس لە کوشتن هەڵگرن
ئەمڕۆ گشت قەوموو گورووهێ صاحیبی حورڕییەتە

---

(١) دێژی : ئەڵێی ، وەك

(٢) واتە : غەرەزی شەخسی •

خوێنەوارانمان ئەکەن کۆشش لە شوێن ئەم غایەیە
تا نەجاتی دەن لە ژێری حوکمی غەیر ئەم میللەتە

خوێنەواران بێ دەس‌و هەم ئێوە بێ‌ئەفکارو هۆش
کێ بکا داوای حوقووقێ ، قوڕ بە سەر ئەم میللەتە

(مینە) ڕۆحی خۆی فیدای بەر پێی شوانکتان ئەکا
وەختی خەو ڕابوردو سوبحە ، تاکو کەی ئەم غەفڵەتە

* * *

دوای حوکمی زانی‌کردن : له سالی ۱۹۳۵دا وتراوه .

مه‌دحی ئه‌گریجه‌ی په‌شێوو چاوی مه‌ست‌و پڕخومار
کولمی سوورو خالی شین‌و له‌علی لێوی ئاودار

وه‌صفی بالآی دل په‌سه‌ندو گه‌ردنی بێ گه‌ردی یار
پێم بلێن ئێوه‌و خوا ئه‌ی قه‌ومی کوردی شووم‌چار

بۆچ ده‌وامی‌کرد له‌ناو ئێمه‌دا وه‌ك باسی مار

بۆچ له ناومانا نه‌بوو خاوه‌ن عولووم‌و حیکمه‌تێ
هه‌ڵنه‌که‌وت کوردێ بکات ئه‌و که‌سبی فه‌ن‌و سه‌نعه‌تێ

کۆمه‌لێکتان ڕێك نه‌خست بۆ یه‌کێتی‌و میلله‌یه‌تێ
دائیما جاسووسی ئه‌م بیره‌ن له کوێ بێ عوشره‌تێ

گشت خه‌ریکی سینه‌ماوو تیاترۆو سارا له شار
کورده‌کان ئێوه به‌ڕاستی گوێ له من که‌ن ده‌فعه‌یێ

ئه‌م قسانه من ئه‌که‌م تو خوا مه‌لێن مه‌جبووری‌یه
به‌زلی پاره‌و ماڵ‌و سه‌روه‌ت گه‌ر بزانن زیاده‌یه

ئه‌م هه‌موو ئالتوون‌و پاره بابخه‌ینه جێگه‌یه
مه‌عمه‌لێکی پێ بسێنین بۆ توره‌ققی‌و ئیفتخار

واسیته‌ی سه‌رکه‌وتن‌و پێشکه‌وتن قه‌وم‌و وه‌ته‌ن
تابلێم پێتان ئه‌گه‌ر ئه‌بیسنۆ نامکه‌ن به په‌ن

ئەووەلا دەفعی نیزاع‌و خائینی لێل یەك مەکەن
دووهەمینیش مەکتەب‌و تەحصیلی کەسبی عیلم‌و فەن

سێ‌هەمینیش ئیتتفاق‌و یەکیەتی‌و قەول‌و قەرار
بابلێم پێتان بەڕاسی ئەی گوروهی قەومی کورد

صەد کەڕەت بێژن ئەمە شێتەو جنۆکە دەخڵی کرد
یا نەمێنێتو لە شار بیدەنە بەر دارو بەرد

پیاوەتی‌و هیممەت لە پاش بابان لە ناوی ئێمە مرد
بۆیە ئەمڕۆ بەرشەقین‌و بێ دەس‌و بێ ئیعتبار

هەر دەبێ کورد بێ لە عالەم‌دا بە کورتی ناوبرێ
تاکو دونیا ئاخری تێ ڕۆژ بە ڕۆژ تێی‌هەڵ درێ

گەورەوو ئەدنای بە یەك چاوو نەزەر سەیری‌کرێ
هەرکەسێ بێ حاکمی بێ تاوەکو ڕیشەی دەرێ

کەی بێ خوێنتان بێتە جۆش‌و غیرە تیشتان بێتەکار
گەر بەشوێنی موستەقبەل‌و حورڕیەت‌دا ناگەڕێین

چەند ئەدیب‌و چەن شەریفێ بۆ خوا سا ڕاپەڕێن
هەروەکو «مینە» بە شوێن ئەم غایەوو بیراگەڕێین

حەقی خۆتانە ، مەترسن ، حەققە خۆسەر نابڕێین
ئیستیقلالێکی زاتی وەرگرین گشت‌کوردیار

بۆ ڕۆژی ڕەشی شەشی ئەیلوولی ساڵی ١٩٣٠ .

دێتەکوڵ خوێنی گەشی لاشەیی مەقتوول
ئەم قەومە ئەسێنێ حەققی ڕۆژی شەشی ئەیلوول

مەعلوومە کە گومنابێ لە ناو میللەتی کوردا
جێگیرە لە توێی مێشکی هەموو گەورەوو وردا

نووسراوە جە خوێنی گەش و ئەنگوشتی کوژریاو
کوردینە حەقی ئێمە مەخەن ئێوە ئە بنی ئاو[1]

بە ئەو خوێنەی کە ڕژیایە ئەبەر[2] قاپیی سەراتان
تەسدیقی بکەن خوێنی سیاوەحشە لە لاتان

* * *

ئە : لە

ئەبەر : لەبەر

شەڕنامەی شێخ مەحموودی نەمر

ئەم شەڕنامەیەم بۆ گشت گەلی کورد
بۆیە نووسیوە تێ بگەن وردورد

شێخو گەورەکان لەسەر تۆڵەی کورد
بە گیانو بە ڕۆح خەباتیانکرد

جێیان بە شاخۆ یان لە سەری بەرد
ئەی گەل هەر شێخو هەر بەگو خان بوون

لە ڕێگەی کوردا فیدای گیان بوون
گشت دەس بە تفەنگ ڕۆژی مەیدان بوون

یا دەستە بەستی ناوی زیندان بوون
یا بە سەر شاخۆ بێ ئاوو نان بوون

کێ بوو دەربەنی گشت سوورکرد بە خوێن
هەر لە چەمچەماڵ هەتا بەر دەربەن

داپۆشا بە لەش وەك دارو دەوەن
خوێنمژی کوردی تیا کرد بە پەن

تا زامارکرا شێری شێرڕەسەن
کێ بوو لە ڕۆژی بەردەرکی سەرا

له ئاوباریکا وا دەورەدرا
له ناو دۆڵێکی بێ پەناو دەرا

نۆ سەعات وەك یەك کەوت له سەنگەرا
له ئەرزو ئاسمان تیرباران کرا

چل ساڵ شێخ مەحموود خوێنی کرد بە ئاو
هەر له بۆکانۆ هەتا بەصرەو فاو

ئیستە کوڕێکی پەرچەم دەقدراو
بە کلاوێکی بە حەوت ڕەنگ نەخشاو

کوردەو شێخ مەحموود خوێنمژ بوو بە ناو
خۆ شێخ مەحموودیش خۆی تەنها نەبوو

بێ براو بێ پشت بێ هاوپا نەبوو
بێ بەگ‌و بێ خان بێ ئاغا نەبوو

ساتێ دەرەبەگ له ئەو جیا نەبوو
بۆیە تا ئەو بوو کورد ئاوا نەبوو

سێ دارەم بدەن دەرکێشن گیانم
له یەك جیایی‌کەن جمگەو ئێسقانم

ئەگەر چوار پەنجە بیبوڕن زوانم
من ڕاستی ئەڵێم درۆ ناتوانم

ئەم چەن سەردارە بە کورد ئەزانم
ئەوەڵ شێخ مەحموود دارای سێ‌صەد دێ

جا چۆن ڕووت هەیە بچیتە دیوان
چۆن ئەدەی جواو زاتی لامەکان

ئینجا ئەنالّی ئەکەی ڕۆلە ڕۆ
پشت دەس ئەمالّیت ئەکەی ڕۆلە ڕۆ

عومری بە بێ چوە کەم ڕۆلە ڕۆ
ڕووزەردی لای حەق بووگەم ڕۆلە ڕۆ

زوان بە ڕۆڕۆ ئەتبەنە دواوە
غەیرەز جەهننم جێگەت نەماوە

کە من لە دنیا وەها حالّی بم
خەوەردار لە ئەمر زولجەلالی بم

ئەبێ چۆن لەبەر براو ئامۆزا
یا لەبەر کەیفو خۆشی ڕووی دونیا

تەرکی ڕۆژگ‌و نوێژ یا تاعەت کەم
خۆم سەرەفکەندەی قیامەت بکەم

نێکی : چاکە ٠

مێژووی لەدایكبونی حمە سعیدی حمە بەگی ئامۆزام

فەرەحدەر وەك نەسیمی بەربەیانی
فەرەحدەر وەك نەنسیمی بەربەیانی

شەوێ عالیشەرەف پڕزەوقو شادی
فریشتە یەك بە یەك ئەیدا مونادی

کە ئەمشەو ساعەتی لوتفو سەخایە
سەراپا شوعلەیی نووری خوایە

لەیومنو حورمەتو فەیزو سەوابی
خەزێنەی لوتفی حەق کریا وە قابی

کەرەمکریا بە توولی عومرو تالع
سەعید ئەو شەو بلێێ وەك دوڕڕی لامیع

لەپاش ئیزهاری شوکری زاتی باری
بۆ مێژووی چوومە ناو باغی بەهاری

کەچی فەرمووی ئەدیبێکی موئەڕڕیخ
بڕۆ بیکە بە غونچەو سەروو تاریخ

(١٣٤٣ی کوچی)

مێژووی لەدایكبونی سەرداری داود بەگ ٠

شەوێ پڕ لەكەیف هەروەك شەوی عید
پڕ شەوق بوون بە نوور موشتەریو ناهید

لە جوانیو فەزای ئەو شەوەی پڕنوور
هەڵگیرا دەرگای خەزێنەی غەفوور

كریا بە خەڵات خەڵاتی شاوار
لێل سوپای بەختو سەعادەت سەردار

بە كەیفو سروور بە خۆشیو شادی
فریشتەی ئەكرد موبارەك بادی

مێژووی كرد وەلێ بە زەوقو دەماغ
مێژووی بە بصولەو سمنەو گوڵەباغ

١٣٥٣

مێژووی لەدایکبوونی عەلی کەریم بەگ

شەوێ موبارەك وەك شەوی بەرات
ڕوونو مونەووەر ئەرزو سەماوات
لە خەزنەی و لوتفی کەرەمفراوان
کەرەم بوو عەلی وەعدەی بەربەیان
لەپاش بەیانی شوکرو تەحەددوس
منیش بۆ تاریخ کردم تەفەححوس
مێژوودیی عومری ئەکەم لە گوڵشەن
بە لالەو گوڵو غونچەو یاسەمەن

۱۳۵۳

مێژووی لەدایکبوونی دارای داود بەگ

موبارەك ڕۆژێ هەروەك سوبحی نەورۆز
سەفادارو فەرەحبەخشو دڵئەفرۆز
کراوە قاپیی ئیکرامی مەعبوود
لە داوەر بۆکەرەمدارایی مەسعوود
لەپاش شوکری فراوانو پەیامی
وتی پێم باوکی تۆ مێژوو بڵێ بۆی
وتمڕەببی سەعادەتباری ئەو بێ
بە مێژووی بەختو طالع یاری ئەو بێ
۱۳۵۸

مێژووی لەدایکبوونی فەتاحی کەریم بەگ

شەوێ وەك لیلة القدری مکرم
مونەووەر بوو هەموو ئەقتاری عالەم
بە جەوزا موشتەری ئەیدا ئیشارەت
شەوێکە پڕ سەفاو کەیفو بەشارەت
کەرەمکریا بە گەنجینەی کەرەمکار
فەتاح ئەو شەو بە بەختو تالعی یار
بە مێژووی دای‌نیا تاریخ‌سەنجێ
هەزارو سێ‌سەدو پەنجاو پێنجێ

مێژووی لەدایکبوونی قادری ڕەزابەگ

شەوێ موبارەك وەك شەمەی شەریف
کە بارك‌اللەی بۆ بووە تەعریف
ئەو شەو بە خۆشی موژدەیان ئەدا
نەجمی سەعادەت لە بورجی سەعدا

لادرا قاپی خەزێنەی ئەلطاف
قادر بەخشرا بە ڕەزایی جاف

بەشیر بە باوکی زوو ئەم موژدەی‌دا
باوکی بۆ مێژووی ڕووی کرد بە لاما
جوابم دایەوە بە موئەڕڕیخێ
بەهـ بەهـ بە غونچەو سروە تاریخێ

١٣٥٦

مێژووی سالاری داود بەگ

شەوێ شیرین‌و دلکەش وەك شەوی عید
جهان ئەفرووز بوو ئەو شەو میهرو ناهید

دوو شەو زیلحەججە مابوو بۆ موحەڕڕەم
لە خەزنەی ڕەحمەتی خەللاقی ئەکرەم

کەرەم‌کریا بە ئەمری حەیی دادار
کوڕی خۆش‌بەخت‌و تالع‌ناوی سالار

موئەڕڕیخ کردی تاریخی موبارەك
بە تاهاو ئیقرەئو شەمس‌و تەبارەك

١٣٥٧

مێژووی بارامی ڕەزابەگ

شەوێ نوورین وەکو بەختی سەعیدان
بە شەوق‌و شوعلە نوورین ، پاکی دەوران

بە سروەی بای نەسیم ئەو شەو سەراسەر
موعەتتەر بوو بە عەتری میسك‌و عەمبەر

شەوی جومعە شەوی بەرزو شەرەفدار
کراوە قاپیی بەخشینی دادار

لە خەزنەی زاتی حەق کریا کەریمێ
کوڕێ نەك کوڕ بلێ دوڕڕی یەتیمێ

لەدوای خۆشی‌و ئەدایی شوکری یەزدان
بە کوردی ناونرا بارامی کوردان

موئەڕڕیخ کردی تاریخی موبارەك
بە هودو ئیقرەئو شەمس‌و تەبارەك

مێژووی شاهۆی مصطفی بەگ

ڕۆژێ منەووەر بە نووری یەزدان
نۆزدەهەمینی مانگەکەی قوربان

هاتە بەخشینی ڕەحمی زاتی حەی
هەڵگیرا قاپیی خەزێنەی بێ پەی

بەخشیا بە ئەمری سوڵطانی داوار
کوڕێ بە وێنەی گەوهەری شاوار

هەروەك دەروێشان زاتی بێ هەمتا
من بۆ مێژوویی گەلێ هەوڵمدا

سەحەر هاتفێ فەرمووی بە هیجری
شەصتپەڕو نەسرین بە مێژووی عومری

١٣٦٨

مێژووی لەدایکبوونی محموود سەرتیپ ، ١٩٤٦/٩/٩ـ ١٣٦٦ھ

بە نۆی ئەیلوول‌و پایز فەسڵی دڵکەش
بە ڕۆژی شەممەیی عالی سەعات شەش
لە عەین‌و فەیضی ئەو ڕۆژە سەماوات
منەوەرتر لە ڕۆژان بوو بە صەدقات
بە پەروین موشتەری ئەیدا مونادی
جهان پڕ بوو لە زەوق‌و کەیف‌و شادی
بەشیرێ هات‌و هاوردی بەشارەت
غەم‌و ئێشی دڵی بردم بەغارەت
وتی ئەمڕۆ لە گەنجینەی کەرەمکار
بە تۆ دریا کوڕێ وەك دوڕڕی شاوار
کوڕێ مەسعوود صاحب بەخت‌و ئیقباڵ
بە نۆی ئەیلوولی هەژدەی مانگی شەووال
لە ئینعام‌و عەطایی داوەری حەی
وتم حەمدو ثەناوو شوکری بێ پەی
کرا مەولوودو نەزرو شایی تەرتیب
بە ئارا ناونرا مەحموود سەرتیپ
موئەڕڕیخ کردی بەحری ئەبجەدی تەی
وتی مێژوو بە سەروو غونچە هەی هەی
١٣٦٦

مێژووی لەدایکبوونی حەسەنی کەریم بەگ

لە وەقتی شەفەق کردی نومایان
لە خەزنەی لوتفی کەرەمفراوان

کردی بە کەرەم دارای دادار
حەسەن وە وێنەی گەوهەری شاوار

چونکە بە شێوەو بە ڕوو حەسەن بوو
بە ئارا ناوی حەسەن پەسەن بوو

بە شوکرو شادی کرا گوێزەبان
من بۆ تەئریخی تێکۆشام بە گیان

گەلێ مائیل بووم چوومە لای پیرێ
چ پیرێ ، داناو وریاو دەسگیرێ

وتی بۆ تەئریخ مەبە بێ دەماغ
ئاوەو سومبلەو بەصولەو گوڵباغ

مێژووی لەدایکبوونی هیوای کوری عەلی کەریم بەگ

لە بیستو چواری مانگی قوربانا
لە سەعات حەوتی پاش بەربەیانا

بەخشی لە خەزنەی بەخشینی خودا
بە یاری بەختی بەرزەوە هیوا

باوکی هاتە لام دەم بەپێکەنین
مێژووی بۆ دانێم زۆر جوانو شیرین

وتی پێم پیری زۆر مێژووزانی
گوڵباغو شەویۆ بە مێژووی زانی

۱۳۷۹

مێژووی لەدایكبوونی هەڵگوردی مصطفی بەگ

شەوێکی شەریف نووڕانیو ڕووناك
مونەووەر بە نوور دەورانو ئەفلاك

لە یومنو فەیزی ئەو شەوەی شیرین
بەحری ئەڵتافی حەق هاتە بەخشین

کریا بە کەرەم لە ڕەحمی دادار
هەڵگورد بە وێنەی گەوهەری شاوار

لەپاش ئەدایی شوکری لامەکان
چوومە لای پیری داهیو مێژووزان

پرسیارم لێکرد چی بە پێکەنین
وتی تاریخەی شەستپەڕەو نەسرین

١٣٧٦

مێژووی لەدایكبوونی سەربەستی داود بەگ

ڕۆژێ موبارەك پاكو مونەووەر
نوورانی بە نوور ئافاقو كیشوەر
لە خەزنەی لوتفی ساحیبی نعمەت
كریا بە كەرەم ئەو ڕۆژە سەربەست
لە پاشی شوكری ئەڵتافی دادار
من لەبۆ مێژووی كەوتمە ئەفكار
بە حەرفی ئەبجەد كە لێكم داوە
وەنەوشەو شەصتپەر تاریخ تەواوە

مێژووی هوشیاری خالدبەگ

شەوی سێشەممە سەعات سێیی شەو
دڵ بێخەمو تەم چاو لە شیرین خەو
موژدە دەرێ هات كردمی بێدار
دڵشادی كردم بە بۆنی هۆشیار
بە خۆشیو نەشات بە مێژووزانێ
وتم توخوا مێژووی بۆ دانێ
وتی بە كۆچی بە مێژوو ئەڵێم
برا هۆشیاری خالدی بەگێكەم

هەم بە میلادیش مێژووی بۆ جووت بوو
شەوی سێ‌شەممەی سەعات شەش‌و نیو
١٩٥١ز / ١٣٧١ك

چوونە شیرینی خواردنی دایکی سەرتیپ ڕۆژی ١٩٤٣/٨/٣

شنەی سروەی نەسیمی مەقدەمی دڵدارە ئەم سوبحە
شەمیمی موشکی زوڵفی چەمبەری نازارە ئەم سوبحە
سەفابەخشی ئەکا ئەی دڵ صەبا ئەمڕۆ بە غەمباران
بە نەشئەی دەرئەخا موژدە ویصالی یارە ئەم سوبحە
خۆشی تیپ
تیپ سوپای کیشایە ناو ئیقلیمەکەی گیانم
لە ڕەحمی خواوەیە دێژی شیفای خەمبارە ئەم سوبحە
ئەبینم یەك بە یەك ئازام لە خۆشیانا ئەگەشێتۆ
بە شادی پرش ئەدەن لای من دەوای بیمارە ئەم سوبحە
سەراپا گشتی سارێژ بووگە زامی جەرگەکەم دێژی
بە مەخسووسی عەزیزم مەڵهەمی زامارە ئەم سوبحە
تەشەککور واجب‌و فەرزە لەسەر شانم پەی ئەندەر پەی
نموونەی لوتف‌و ئیکرامی شەهی دادارە ئەم سوبحە
دەمێکە (مینە) وەك قەقنەس دەسوتێم من لە هیجرانا
تکەی ئاونگی تەسکینی دڵی پڕ ئارە ئەم سوبحە

لای‌لایه‌ی حه‌به خانی که‌ریم به‌گ بۆ سه‌رکه‌وتی کوڕی

هه‌ی لایه‌لایه سه‌رکه‌وت لای‌لایه
ڕۆڵه گوێبگره له ده‌نگی دایه
ئه‌و دایه‌ی دووچار گیان‌و ته‌م‌و خه‌م
چاوپڕ له فرمێسك ، دڵ خوێناوو ته‌م
ئه‌پرسی ڕۆڵه بۆچی پێشوه‌کان
هیچ هه‌وڵیان نه‌دا بۆ ڕێگه‌ی کوردان
کام ڕێ ڕێی به‌رزی قه‌ومی دواکه‌وتوو
کام ڕێ ئه‌و ڕێگه‌ی ناویشی گوم بوو
گوێبگره سه‌رکه‌وت ڕۆڵه‌ی شیرینم
له خوام گه‌ره‌که مه‌رگت نه‌بینم
ئه‌م جه‌ژنی نه‌ورۆز من چووم بۆ ئێران
تووشم بوو پیرێ ، له شوێنی سه‌یران
پرسیم له‌و پیره ئه‌م خاك‌و ئاوه
ئیسته داکه‌وتوو مات‌و داماوه
هاته ئه‌زوان پیری کۆنه ساڵ
جوابی دامه‌وه به زوانی حاڵ
وتی ئه‌م خاکه ماوای کوردان بوو
نۆشینگه‌ی ته‌ختی ڕۆڵه‌ی مه‌ردان بوو
جێگه‌ی حاکمی پادشای کورد بوو
ماوای شێرانی ڕۆژی نه‌به‌رد بوو

گەردشی گەردوون چەرخی بەدستەم
تێکیدا دەزگای شاهانی حەتەم
دوژمنی شادکرد بە خاكو ئاومان
ناوی گوم کردین زەلیل بوو ناومان
نەماوە خەوم ئارامم قاتە
تەمی هەناسەم لە سەماواتە

(لایەلایە) بۆ سەرتیپی کوڕی بە زمانی دایکیەوە ئەوترێت. لە ئەیلوول ساڵی ١٩٤٧ وتراوە :

هەی لایە لایە سەرتیپ لایلایە
خوا فرصەت بدا بگەین بە غایە
هەی لایە لایە ڕۆڵە شیرینم
تازە نەمامی گوڵزاری ژینم
هەی لایە لایە سەرتیپ بینایم
تاجو تەختی گەنج کەوکەبەی شاییم
غونچەی نەورەسم مایەی حەیاتم
نووری بینایی ڕووی سەربساتم
سەرتیپ تۆ ئەمشەو بۆچی ناخەوی
چیت لێقەوماوە توخوا ناسرەوی
من بەلایەیێ ئەت لاوێنمەوە

بۆ بەردی بکەم ئەی‌تاوێنمەوە
ڕۆڵە بۆ نانویت بۆ خەوت‌نایە
بۆ بێ‌دەنگ نابیت بەلایەلایە
ئێژی دەردێکی تازە لەدڵتە
بۆیە بەم شەوە تەپاوتلتە
ئێشی تێکچوونی خاکی کوردوسان
ئەڵبەت لێی داوی ئەمشەو تابەیان
بڕیاوە خەوت ئارا مت قاتە
دەنگی گریانت لە سەماواتە
هەی لایە لایە بینائی دیدەم
سەرتیپ عەزیزم ئەی بەرگوزیدەم
گوێ‌بگرە لە من کۆرپەی نەخشینم
مایەو سەرمایەی دوکانی ژینم
کوڕم تۆ بێژیت تا ئاخرزەمان
هەر حەپس‌و بێ‌بەش بوون کوردزوان
پەتی سێدارەو بەنی قەنارە
بوو بێتە ئیرسی کوردی بێچارە
تۆپ‌و تەییارەو زرێلی‌و شەصت‌تیر[1]
بۆمباو دەببابەو بڕناوو شمشیر
بۆ قەتڵ‌و عامی ئێمە کریا بێ

---

(١) سەرتیپ لەو ڕۆژانە لەدایك‌بووە کە دام‌و دەزگای قازی محمد لە کوردستان رووخا .

هەر کورد بێ فتوای قەتڵی دریا بێ
کورم قەومەکەت کۆتو زنجیری
نەفیو قەتڵو عام حەپسو ئەسیری
وەی وێنە کە وا برِیا وە باڵای
دوریاگە بەری سەرتا پەنجەی پای
ئەر باوەڕ ناکەی تۆ سەیری خۆتکە
سەیری دەسرازەو بەنی بێشکەتکە
ئەوسا ئەیزانی زنجیرو حەپسی
کورد بە شیرخۆری بووە بە ئیرسی
هەی لایە ڕۆڵەی زامسەختم
غەمگینو غەمبار قەومی بەدبەختم
هیوات قەوی بێ کورم بە یەزدان
نەصصی ئایەتە لە پەڕەی قورئان
لەپاش گشت شتێ خۆشی ڕووئەدا
(فان مع ال..)[1] خۆی فەرمووی خودا
ئیستە بە لایە بێدارت ئەکەم
لە چاکی قەومت هۆشیارت ئەکەم
کە پێگەیشتی ئەتنێمە خوێندن
ئەتنێمە مەکتەب بۆ تەحصیلکردن
ئەتنێمە مەکتەب قەومی ئەجنەبی
نەوەك بۆ کورسیو بۆ سەر مەنسەبی

---

(١) هێمایە بۆ ئایەتی (فان مع العسر یسرا) . واتە . دوای ناخۆشی خۆشییە .

نەکو بخوێنی تۆیش وەك پێشوەکان
بۆ کورسیو زیوو بۆ ڕوتبەو نیشان
بە ناوی کوردۆ بگەیتە کورسی
قەومت زەبوونکەی لە قەیدو حەپسی
بخوێنە کوڕم ئەمە غایەت بێ
بەرزیی کوردستان بەرزیی پایەت بێ
هەی لایە لایە (سەرتیپ) لای لایە
خوا شادمانتکات بگەیتە پایە

فەهیمە خانی هاوسەری کەریم بەگ لایە لایە بۆ حەسەنی کوڕیئەکات

ئەی لایە لایە حەسەن لای لایە
لە خوام طەڵەبە بگەیتە پایە
پایەت بڵند بێ بەرز بێ مەقامت
بەو شەرت سەربەرزیی کورد بێ مەرامت
غایەو ئامالت حوڕڕیی کوردان بێ
ڕۆحت فیدایی ڕێی نیشتمان بێ
چاوت لە بەرزیی ژینی وڵات بێ
گیانبەختکردن لە لات خەڵات بێ
کۆرپەم گوێبگرە لە دەنگی دایە
بە دڵی خوێنین بۆت ئەکەم لایە

پەردەی دڵەکەم پڕ لە خوێناوە
بۆ زەلیلی کورد جەرگم بڕاوە
هەی لایە لایە حەسەن لای لایە
لە ژێر دەستی زوڵم دەربچووینایە
کۆرپەم نازانم بۆچ خەوت نایە
ئێشی زەلیلی کورد لە دڵتایە
بۆیە من شیری سپیت پێ ئەدەم
بە خوێنی جگەر پەروەردەت ئەکەم
سەرو گیانو ماڵ گشتی فیداکەی
قەومەکەت لە ژێر شەقان ڕەهاکەی
ڕۆڵە پێت ئەڵێم تۆ کوردزوبانی
تازە نەمامی باغی کوردانی
دەخیلت ببم کۆرپەی نەخشینم
تازە گوڵغونچەی گوڵزاری ژینم
کە پێ گەیشتی ئەمەت تەگبیر بێ
ئەم کزی کوردەت دایم لەبیر بێ
قەت تەخسیر نەکەی بە ڕۆحو بە گیان
تا وەرئەگری تۆڵەی کوردستان
ئەی لایە لایە حەسەن لای لایە
نازانم بۆ چی تۆ خەوت نایە
ئەڵبەت تۆش وەك من دڵ پڕبرینی
بۆ کوردی بەدبەخت جگەر خوێنینی
ئێشی کوردستان تۆ لە تۆی دلتە

بۆیە بەم شەوە تەپاوەتلتە
حەسەن من هیوام وایە بە یەزدان
زوو بێیتە بەرهەم بە عەقڵو عیرفان
ببی بە ئەسباب بۆ یەکێتی کورد
گەردنی نیفاق بشکێنی وردورد
ڕۆڵە بۆ دنیا چاو لە خوار نەبی
دوژمنی هۆزت بۆ ئەغیار نەبێ
نەبی بە خادم فکری ئەجنەبی
قەومت نەفرۆشی بۆ سەر مەنسەبی
ئەی لایە لایە حەسەن لای لایە
لەم گێژی غەمە کەی دەرچوێنایە

ئەوە بوو شاعیر لە ساڵی ١٩٦٣ حەمەی کوڕی کۆچی دوایی کرد لە مانگی ئاغستۆسی هەمان ساڵدا خەسرەوی کوڕی داودبەگی ـ مامی شاعیرمان ـ لە تەمەنی چوار ساڵیدا لە کرماشان لە دنیا دەرچوو با بزانین شاعیرمان چۆن خەمی خۆیو مامی لەم پارچە شیعرەدا ئامێتەی یەکیان ئەکات :

یەن وە تیغ ئێش حەمە دڵ خستەن
وە مەرگی (ئافتاو) وێنەی مارگەزتەن
وە ئەو ڕەنگ گرپەی ئێش جەرگم سوزنا
سەرتایای ئازام یەك یەك ڕێزنا
قرچەو بزیسکەو گرپەی جەرگەکەم
هەردەم پێم ئەدا سزای جەرگەکەم
بەرمیۆ کزەی هەناسان سەرد

چە تۆی زوخاوان دڵەی پڕ چە دەرد
نەمەندەن تاقەت وتواناوو تاوم
چون سەیلەن ئەسرین خوێناوی چاوم
وێنەی بای سەبوون بدا وە بێخ بەن
وەو ڕنگێ تاوتان سینەو گیانو تەن
کارێ پێم کەردەن مەرگێ جوانانم
غەیرەز زاریو شین نیەن دەرمانم
واچە با کۆ بان کۆمەڵی یاران
هەریەك تەرفەنەی سوقاقی شاران
گەلێ بگێرۆن وە کزی ماڵۆ
خاس‌خاس شیوەن‌کەن وە ناڵەناڵۆ
توخوا مامە گیان واچە با کۆ بان
وە کسپەی جەرگۆ لێل من بواچان
ئەیڕۆ یە ناڵەی دڵ ئەوگارانە
ئەیڕۆ یە شیوەن مەرگی یارانە
ئەیڕۆ یە کزەی سیابەختانە
دەنگی ڕۆڵەڕۆی زامان‌سەختانە
ئەیڕۆ بەر لە من شێویا ڕۆڵە ڕۆ
ڕیشەی دڵخۆشیم کێشیا ڕۆڵە ڕۆ
قەلاّی ئامانجم ڕووخیا ڕۆڵە ڕۆ
لەپڕ تاراجم کریا ڕۆڵە ڕۆ
تاڵی دڵشادیم بڕیا ڕۆڵە ڕۆ
پشتی غیرەتم شکیا ڕۆڵە ڕۆ

سەرتەلی باغم بڕیا ڕۆڵە ڕۆ
خۆشی دەماغم سەنیا ڕۆڵە ڕۆ
هومێدو هیوام سووتیا ڕۆڵە ڕۆ
نیشاتم لە گیان چنیا ڕۆڵە ڕۆ
ئەیڕۆ چناری قەدکریاگم ڕۆ
دوو خەڵفی نەوتوول تازەباوم ڕۆ
دوو سەروی سالار جوانی باغم ڕۆ
جووتێ گوڵغونچەی بۆی دەماغم ڕۆ
ئەیڕۆ دوو لیمۆی زەردوکاڵم ڕۆ
جووتێ کەوبازی ڕشتەخاڵم ڕۆ
ئەیڕۆمەن حەمەی شەمقارڕەنگم ڕۆ
ئەیڕۆ ئافتاوی شۆخو شەنگم ڕۆ
شوومو سیابەخت هەر من حەمەم ڕۆ
ئاخرشەڕ ، زامسەخت ، هەر من حەمەم ڕۆ
ملشکیاو لەبان خوسرەو گیانم ڕۆ
وە ژان پلکیاو ئافتاوخانم ڕۆ
ئیتر داغ نەدا دڵت وەی داخە
نەشکێنی دەماغ گەورەم وەی ئاخە

شیوەنی شاعیر بۆ (ئافتاو)ی کچیو حەمەی کوڕی ۰ (حمه)له شانزدەی نیسانی ۱۹٤۲ کۆچی دوایی‌کردو ئافتاویش له تەمەنی هەژده سالیدا له سالی ۱۹٦۳دا مرد ۰

قەڵەم بنووسە بەخوێنی دڵم
مێژووی شیوەنی دوو غونچەی گوڵم
ئەیڕۆ کوا (حەمە) پشتی شکانم
ئەیڕۆ بۆ (ئافتاو) جەرگی سووتانم
ئەیڕۆ بۆ حەمە لەجێی گشت کەسم
قووەتی ئەژنۆو شمشێری دەسم
ئەیڕۆ بۆ ئافتاو ئەو شۆخو شەنگە
ئەو سەروی سەلار ئەو گوڵباغ‌ڕەنگە
ئەیڕۆمەن حەمەی جوانەمەرگم ڕۆ
برای ئافتاوگیان بەنی جەرگم ڕۆ
ئەیڕۆ بۆ ئافتاو ئەو خەڵفی ساوە
ئەو باڵا عەرعەر ئەو هەڵۆچاوە
ئەی دڵ بێ قڵپەی خوێناو بڕێژە
لێل من وە شیوەن وەم زوانە بێژە
یاخوا کەس وەك من ئاخر شەڕ نەوێ
نائومێد لە دوو سەروی تەڕ نەوێ

حەمە وە پانی نوێڵە پانەکەت
ئافتاو وە بەژنی باڵا جوانەکەت
سەرتاپای باڵام بووکە وە قەقنەس
شینی ئێوەمەن تا ئاخرنەفەس
حەمە وە بازی چاوی بازەکەت
ئافتاو وە نازی خاڵە تازەکەت
پەڕەی جەرگەکەم پڕ لە خوێناوە
یەك یەك گیانو دڵ وەك شەم تاویاوە
ئەیرۆ دوو لیمۆی زەردوکاڵم ڕۆ
جووتێ کەوبازی ڕشتەی خاڵم ڕۆ
ئەیرۆ دوو ئەمام تەڵی باغم ڕۆ
ئەیرۆ دوو غونچەی بۆی دەماغم ڕۆ
دوو وەڵەد ئاهووی سەرپایزم ڕۆ
دوو نووری دیدە دوو ئازیزم ڕۆ
ئەیرۆ بۆ حەمە مایەیی جوانیم
ئەیرۆ بۆ ئافتاو گوڵی زینگانیم
یاخوا کەس وەك من نەوێ سیابەخت
تل نەدا وەدەم جووتێ زامی سەخت
یاخوا کەس وەك من سوێی نەوێتەوە
زامی دوو زامەی نەکولێتەوە
کەس کوڕی نەمرێ وە جوانەمەرگی
دوو گوللەی بڕناو نەدا لە جەرگی
بۆ ئەوەی دایم نەچێت لە بیرم
بە سۆ بێت زامی پڕ لە تەئەسیرم

دایم خوێنرێژ بێ زامانی سەختم
کۆچی دوارۆژی حەمەی بەدبەختم
بە میلادی بۆ مێژووی سەفەری
غونچەی گوڵشەنم بڕا هەڵوەری
(حەمە) تەمموز ڕۆژ تشرینی ثانی
هەر ئەو ساڵ (ئافتاو) مرد بە جوانی

بە سوحبەت تعزیەنامە بۆ خالد بگ لەبابەت بەرخەکەیەوە

سوحبەتێکە مەحزە ئەیکەم نابێ عاجز بی برا
پێم دەڵێن تەعزێت هەیە بۆ بەرخەکەت ئەلفاتیحا
حەقتە زۆر عاجزببی ، چونکە خەسارێ گەورەیە
زۆر بە زەحمەت پێکت هێنا ڕەنجەکەت دریا بە با
جێگەیی داخە بەڕاسی ئەی برا مایەی خەفەت
کاوڕێکی دەسکەوێ ئینسان بە صەد لاڵەو تکا
چەند ڕجاکار چەند شەفیع بێتە ئە بەینۆ بۆ ئەمە
بەرخێکی بۆ سەربڕن چەند شاهیدیش ئیمزای دەکا
ئەو شەوە تا ڕۆژ ، ئەو ڕۆژە هەتاکو وەختی شام
پێچی هورگی خۆی بداتۆ چاوەڕێیی بێ و هیچ نەخوا
ئەو سەعاتە پێی بڵێن موژدەی مورادت هاتەدی
هەڵبسێ سیخێ بە دەستۆ تا کەبابی لێ بکات
چی لەناکاو پێی بڵێن زەحمەتمەکێشە زۆر ئەسەف

گۆشتی ئەم بەرخە حەرامە چونکە بێفەڕ سەربڕا
ئەشهەدو گەر خۆت لەخم نێی تۆ سەرت بگریتە قوڕ
حەققی خۆتە مەنعت ناکەم کەس نی‌یە مەنعت بکا

(مینە) فکری بو کە بێتە پرسەو سەرخۆشی‌یا

ئاخری پاش گەزبوە وتیان کە خەڵق لۆمت ئەکا

شیوەنی شاعر بۆ کەریم بەگی باوکی

بابە گیان فەرمووت حەسەن لە کوێیە کێیە بۆم بێنێ

دەس‌کاتە ملم جەرگم توێتوێیە تاسەم بشکێنێ
ئەوا حەسەن هات بە هەڵەداوان : توخوا تۆ مەڕۆ
دەس‌کاتە ملت بەکوڵ بە گریان : سەریش بە قوڕۆ
بۆچی داوات کرد بۆچی نەوێستای : بەندی دڵەکەت
هەتا بێتە لات بێتە دیهیوای : دەس‌کا ملەکەت
حەسەن چاوەڕێو باوکی کەی‌بێتۆ : دیاری بۆ بێرێ
وەختێکی زانی ئەگری بەسەرتۆ : چۆن ڕوح ئەسپێرێ
میرم ڕۆڵەکەی ئارامی گیانت : ئەمشەو نیوەشەو
هات وەکو جاران سەرکا سەر ڕانت : تاوێ بکا خەو
کەچی نەیزانی لە سیابەختی : ئەم چەرخەش نی‌یە
دەکا بە ئێش‌و دەردو زام‌سەختی : ناڵەو شینی‌یە
گەورەم نەك حەسەن گشت بەگزادەی‌جاف : لەم کۆچی تۆیە
غەرقن لە قوڕدا بە یەقینی صاف : هەر باوکەڕۆیە

مێژووی کۆچی بەهەشتی کەریم‌بەگی باوکم

هات نیدای ئیرجیعی پەروازی ئەکرد ڕۆحی کەریم
زوو بە شەوق‌و زوەقەوە ڕووی کردە لای حەییی ڕەحیم
موژدەیی (لاتقنطوا من رحمة الله) بو ئەهات
چون بە (آمنت بربی) ڕۆییە ناو جێگەی مقیم
ڕۆژی جمعە مانگی ڕۆژوو دەم بەرۆژوو میری جاف
کەوتە بەر لوطفی خوا یەك زم بوە مێژووی زەعیم

دیسان شیوەن بۆ کەریم‌بەگی باوکم :

مەولام زام تۆ مەولام زام تۆ
مەولام شەرارەی سەختی زامی تۆ
قەسەم بەو کەسەی من جیاکرد جە تۆ
بەو تەور پێکیان دڵەی ڕەنجەڕۆ
چەحەکیمەن گشت وەنەش جەم بۆ
تاوەڕۆی مەحشەر سارێش نمەبۆ
مەولام بەو کەسەی هەمتاش نیەن
باکش جە کافەی ماسیواش نیەن
دەردی دوریەکەت هیچ شفاش نیەن
زامانی هجرانی تۆ دەواش نیەن
هەرکەس وێنەی من پەی تۆ بەد حاڵ بۆ

مەبۆ تا مردن شێت و عەودالْ بۆ
مەولام بێ نازی دیوان خانەکەت

کزی و کەساسی ناو دیوانەکەت
ماتی و دڵتەنگی ئەهلی یانەکەت

کارێ پێم کردەن بەو قورئانەکەت
تا جە سەر بسات ساتێ ژینم بۆ

مەبۆ من دایم ناڵەو شینم بۆ
مەولام من ناڵەو دەردەکەی کاریم

شین و فیزاع و زەبوونی و زاریم
واوەیلای وەگورم ئێش ئەوگاریم

کزی و کەساسی و ئەی گیان ئەوگاریم
وا لە سەراسەر جە مەهجووریی تۆ

بێلە گشت جە ئێش دردی دووریی تۆ
مەولام سەرداران ئەمیرانی عێڵ

مەولام ڕەئیسان کۆمارانی خێڵ
سەراسەر غەمبار ڕاشان بیەن وێڵ

مەواچان فەڵەك لێلاییت با لێل
ئەو گەورەی دڵسۆز میللەت ها نەکۆ

ئەو میری غمخۆر عەشرەت ها نەکۆ
مەولام پاشاکان ئەمیران جاف

دیقەت دان عەشرەت وێشان بێ خلاف
غەیر جە تۆ نەدین میری صاحب‌لاف

ڕوتبەی ریاسەت وە یەقین صاف
سپەردەن وە تۆ واچە دومای تۆ

وەکی لایق بۆ ئەو تەخت ، ئەو شکۆ
مەولام من شەرتم پەرێ وێم کەردەن

وێنەی فەرز فەرزم گەردان وە گەردەن
کارم دمای تۆ تا ڕۆژی مەردەن

شین‌و زاری بۆ هوونی دڵ‌وەردەن
نە جاگەی شادی‌و دڵخۆشیم هەر ڕۆ

بەرگم قەلاخی‌و ویردم ڕۆڕۆ بۆ
شەرت بۆ تا مەیۆ قابض پەی مەرگم

هەتا مەورازوون کفن وە بەرگم
نەجاگەی سەیران گوڵزارو مێرگم

چون ئاو جاری بۆ هووناو جەرگم
تا ساتێ بەقام جە سەرزەمین بۆ

مەبۆ من پیشەم شین‌و گرین بۆ
ئەی ڕۆمەن ئەیرۆ میری لەنگم ڕۆ

ئەی‌ڕۆ سەرداری خوسرەوڕەنگم ڕۆ
ئەیڕۆ ڕۆستەمی ڕۆژی جەنگم ڕۆ

ئەیڕۆ شازادەی صاحب دەنگم ڕۆ
ئەیڕۆ سەرگەورەی عێل جافم ڕۆ

ئەیڕۆ ڕەئیس صاحیبۆ لافم ڕۆ

ئەیڕۆ پەی وارث حاتەمی ثانی
ئەیڕۆ پەی ڕەئیس عێلی مورادی

ئەیڕۆ وێنەی تۆ کێ وە دڵشادی
جە دوای تۆ بیکا مەجلس ئارایی

لێل گەورەو بچووك دڵ پاك جە قین بۆ
خەندان وێنەی گوڵ کەلامشیرین بۆ

مەرثیەی مەرحووم حاجی برایم بەگ[1]

ها بە جارێ کاولی کرد چەرخی بەدگەردش بە قین
مەرجعی زومرەی فەقیرو جێی هەتیوو موتتەقین

داخرا دەروازەیی قەصری هیوایی بێ نەوا
لابرا سوفرەی فەقیران تێکچوو ماوای سالکین

---

(١) حاجی برایم بەگی حەسەن بەگی حەمەد پاشایە لـــە ئاوایی دەککەی نێوان سیروان‌و خانەقی دائەنیشت پیاوێکی چاوتێرو کوردێکی دڵسۆزو خوا پەرستێکی راستگۆ بو ٠

کوا ئەمیری وەك برایم بەگ لە سەردارانی جاف
غازیو حاجیو ئەمیرو عالمو عالیو مەتین

بەینی بەینەللا هەقە هاتف کە بانگی ئەو بکا
(هذه جنات عدن فادخلوها خالدین)

چونکە لایق بوو بە ڕەحمی زاتی یەزدان ڕۆحی ئەو
کاکە (فاغفربوو) بە تەئریخی ئەمیری پیری دین

١٣٦٩ ـ هاوینی

١٩٥٠

**شاعیر بۆ مردنی مامی خۆی (ڕەزا بەگی فەتاح بـەگ)
ڕۆژی ١٩٤٢/١٢/٨ وتویەتی**

دەنگی واوەیلایە دیسان تێتەگوێم گریانو شین
زەلزەلەی حەشرە مەگەر ئەم حالە کەوتە سەرزەمین

دیارە خۆ ئەمڕۆ قیامەت هەڵنەساوە ئەی ڕەفیق
وا موحەققمە (ڕەزابەگ) مردووە لێم بوو یەقین

ڕوو لە هەر لایە ئەکەم هاوارو ئۆفو نالەیە
جێگەیە دەستناکەوێ بێ باوکەڕۆو یەقەدرێن

دەنگی باوکەڕۆیە تێتو کاکە ڕۆیەو مامەڕۆ
هەر برا ڕۆیە لەسەر یەك تێتو ئاغاڕۆی حەزین

با منیش شینێ بکەم هەروەك ئەوان ئەمما بە بەیت
هەر بەناو ئیسمی غەزەل بێ پڕ لە مەعناو ئاگرین

وا نەزانی پاش (حمەد بەگ) کەس نییە ڕۆی بۆ بکەم
با بە تۆ تازەی کەمۆ ، ئینجا ڕەزا بەگ مامەڕۆ

میری عالی هیممەتو کانی شەرافەت مامەڕۆ
مەنبەعی شەرمو حەیا ڕۆحی نەجابات مامەڕۆ

بەحری عەزمو غیرەتو دەرکو فەراسەت مامەڕۆ
ساحیبی ئیحسانو عەدلو خەیرو طاعەت مامەڕۆ

خۆت بە مونصیف دائەنا لەم کۆچە ئینصافت نەبوو
چونکە تا ڕۆژی قیامەت هەر بڵێم من مامەڕۆ

بۆ خێڵێ خۆشبو کەریم بەگی باوکی ، ساڵی ١٩٤٦ وتراوە

ئیقباڵم جاهم گەورەم سالارم
بینایی دیدەو سووریی ڕوخسارم

لەپاش داخوازی دەوامو جاهت
تکای سەربەرزیو بەرزیی پەناهت

هیوام هەس لە لای داداری داوەر
بە تەندروستی سەرگەورەی کیشوەر

بە خۆشیی دڵو بە زەوقو شادی
بە کەیفو فەرەح دڵ بە ئازادی

بدات دەوامت تا مانگو خۆر بێ
جێت تەختی شاهیو سەر بە ئەفسەر بێ

ئێمەش لە شوعلەی نەجم ئیقباڵت
بە خۆشیو ئەدای ئەمرۆ ئامالت

مورادحاصڵو خۆشبەختو شاد بین
بێ پەرواو بێ خەوف حورڕو ئازاد بین

مامە گیان ڕۆڕۆ بەتاڵە ڕەحمەتی حەق مەتڵەبە
دەك شەفیعی مەحشەرت بێ رحمة للعالمین

خۆ نەبێ من هەر بە تەنها سەربەسەر ئەهلی کەمال
هەروەکو من دڵ برینن ماتو مەبهوتو حەزین

چووم بۆ تەئریخی ئەلای پیری موئەڕڕیخ ، چی وتی
وا بە ئۆفو دەردو غەم (تەئریخی بۆ دانا ئەنین)

١٩٤٢

شیوەنی شاعیر بۆ خاڵۆی عەزیز شاسواری تەرخانی

خاڵۆ تو لوولەی پەرەبێلەکەت
ئۆ تەپڵی شەفەق پشتی خێڵەکەت

تۆ بن دەمانچەی پەخشی لای شانت
تۆ نەعرەی بێ ترس ناو گشت دیوانت

تۆ بەرق قۆردوون سەعات ئەڵمانیت
سێ ڕیز پەسەکی ژێر ستارخانیت

تۆ دەسکی ماهی نەقشی سەر شنگدان
خەنجەر دەبانی شۆرەتی کرمان

تۆ لفکەی سەروین وە شل پێچیاگت
فەقیانەی کەتان لە ئەرز کێشیاگت

تو کەمەر چینی شاڵی کرمانی
تو بریقەی میلی کورتی ئەڵمانی

تو نەعرەی بێ ترس ناو حوجرەی سەرا
ئەوڕۆژ لای حاکم ڕەئیس دانرا

وە توڕڕەی لوولەی پەرەبێلەکەت
مۆری ڕەئیسیت کرد بۆ عێلەکەت

تۆ شۆڕەسواری‌و ولاکەلی دەست
تو شۆن‌و شیلەی کەحێلەی مەست

سەرێ هەڵبرە لە سای سەرای سەنگ
کوێرابیم دایێ بۆچ ماتی‌و بێ دەنگ

هەر لە ناو ڕێژو هەتا سەرکوتتی
جاف‌و گۆرانی تازی‌تیەتی

شیوەن بـۆ عبدالله بەگـی کـەیخسـرەو بەگـی جـاف
١٢ / ٩ / ١٩٤٤

توخوا پێم بڵێ ئەی چەرخی دەوران
بێ بەین‌و وەفا بێ عەهدو پەیمان

چی حاصڵ ئەکەی لەم خوێن ڕشتنە
یا چیت تێتە دەس لەم جوان‌کوشتنە

چەن نەونەمامی گەنجی تازەدەم
جوانە مەرگ ئەکەی ئەیخەیتە عەدەم

یا چۆن دڵت تێت ئەوەن غونچەگوڵ
بە ناکام ئەبڕی ئەیخەیتە ژێر گڵ

شەرمێکت نەکرد ئەی چەرخی دەووار
بێ ڕەحم‌و دڵ‌سەخت خوێنمژو غەددار

قەسری قزرابات جێ‌و مەکانی بوو
نیشتمانی تەخت کەیخەسرەوی بوو

کاولی ئەکەی بێ سەرداروخێو
ئەی بە ماوا بێ بۆ من ماواشێو

میری بەخشندەی بێ درۆو گەزاف
جێگەنشینی مەحموود پاشای جاف

عبدالله بەگ بوو لەناو قەوم و خوێش
دەسگیری زومرەی بێ نەواو دڵڕێش

بێباك و نەترس پڕسەخاو کەرەم
بە هەیئەت ڕۆستەم بەکردار حاتەم

لە ناکا ئەیبەی بۆ موڵکی نەبوون
بێ کوڕ بێ برا ئەیکەی سەرنگوون

سا چیت پێ بڵێم چەرخی کۆنەساڵ
دەك کوێر بێت بەختت بی بە کۆی زووخاڵ

تەئریخی وەفات میری وە عینوان
ئەیکەم بە داغ و ئەندوهـ و گریان
١٢٦٦

شیوەنی ڕەحمەتی خوالێخۆشبوو (محمد بەگی فەتاح) بەگی مامی شاعیر

چی‌یە ئەم شۆرو غەوغایە کە عالەم گشتی گریانە
چی‌یە ئەم مەحشەرە ئەمڕۆ لەناو مەخلووقی دەورانە

عەشایر گشتی غەمگینە هەموو غەرقن لەناو قوڕدا
بیلادو مەملەکەت ماتەم چی‌یە ئەم فتنە قوربانە

لە صەد جێ دەنگی ناڵینە لە گشت لایێ صەدای شینە
زەمین خامۆش و غەمگینە سەما مەحزوون و فیغانە

دەبینم شیوەیی مەحشەر لەناو کوردانی بابانا
دڵی پڕزۆخو خوێناوە ئەوی وا ئەهلی عیرفانە

کەدیم ئەم فتنە حیرەت مام سوئالم کرد لە ئەربابێ
چی‌یە ئەم مەحشەرە ئەمڕۆ لەناو مەخلووقی دەورانە

وتی پێم بمرە ئاخرشەڕ محمد جافی مامت مرد
لەبەر مەرگی ئەوە ئەم عالەمە شێتو پەرێشانە

لەپاش گریانو خوێنڕشتن ، وتم توخوا چ مانگی ڕۆی
وتی پێنجی سەفەر ثانیو و داعی ئەو لە یارانە

لە تەئریخی سوئالم کرد جەوابی بەم ڕەنگە دامۆ
ئومێدم وایە ئەجیایە کە چون جیێ ئەو لە رضوانە

١٣٥٣

شیوەن بۆ ئەحمەد بەگی وەسمان پاشا (ئەحمەد موختار)

قەومینە لەبەر چاوم باز ئافەتێ قەوماوە
یا فیتنەیی دەججالە یا مەحشەرە هەڵساوە

دووبارە دەنگی شینە دیسانەوە ناڵینە
عالەم هەموو غەمگینە ، ئەم خەڵقە شڵەژاوە

بەم تۆزو تەمو بایە ڕووی کردە ئە کوردستان
مەعلوومە کە دەورانیش ئازی‌یەتی داناوە

هاوارێ ئەبەر گوێم تێ نالینە لە کوردانا
چی بێت‌و چ قەومابێ خۆر ئەمڕۆ نەگیراوە

گەرچاوی خیرەد وازکەی بیخەیتە ئەبەر دیققەت
تەسدیقی ئەکەی چەرخیش بەرگی خەمی پۆشاوە

ئەم شیوەن‌و گریانەی کەوتۆتە ئە گوڵعەمبەر
بی عەینی دەڵێی فتنەی شیروانەیە قەوماوە

وا تێتە ئەبەر چاوم بازجاف سیاچارەس
یەك جارێ نەبوو بیخەی لێل ڕیشەکێش باوە

پێم بێژن ئەبێ چی‌بێ مەیشارنەوە توخوا
من ئارم ئەوا تێچو دڵ بەم غەمۆ سووتاوە

هیچ کەس نەبوو پێم بێژێ ڕۆیمەوە لای ماڵۆ
چی دیم کە لەناو ماڵا وا شیوەنێ گیراوە

پرسیم چی‌یە ئەم شینە شەخسێ وتی نازانی
ئەحمەد بەگی پاشای جاف لەم سەرحەدە کوژیاوە

بیزانە سەما دایم سەییادی جەوانانە
ئـەم سوبحە بە خوێنی ئەو هەرتەو شەفەقی داوە

بۆ ساڵی وەفاتی ئەو پرسیم‌و وتی (مینە)
ڕۆیی داغ بە دڵمانە (تەئریخیە جێماوە)

بۆ کۆچی دوایی (دورسن‌خانم)ی دایکی له ۱۹٤۰/۲/۱۲ وتویه‌تی

ئانه های نه‌کوو ئانه های نه‌کوو
ئاداکێ توخوا ئانه های نه‌کوو

مه‌ر دوور بێ مه‌یلت که‌م بیه‌ن پێمان
یاخۆ خاترت ڕه‌نجیاگه لێمان

وه‌ی‌نه ته‌شریفت برده‌ن په‌رێ‌کۆ
په‌ی چێش نیامای ڕای نه‌هاتن بۆ

کۆچی خه‌یرت بۆ مه‌رسیه‌ت په‌ی مه‌حشه‌ر
ماوات بۆ نه‌سای سایه‌ی په‌یغه‌مبه‌ر

نیگادارت بۆن پیرانی کامڵ
زوانت تڵ‌نه‌دۆ وه واته‌ی باتڵ

ئه‌وڕۆ جه دیوان خوا جه‌م مه‌بۆن
هه‌رکه‌س نامه‌یێ که‌رده‌ش پێش مه‌دۆن

ئه‌رجوم هه‌ن جه زات یه‌زدانی دادار
بت به‌خشۆن وه جاه مصطفای موختار

وه به‌دیی کرده‌ت زوانت له‌نگ نه‌بۆ
وه زه‌ردیی گوناه گۆنات ڕه‌نگ نه‌بۆ

توخوا ئارواکەم نەو شوێنو جادا
منت جە بیر بۆ نەڕای اللەدا

یەن تەنگی ئەحواڵ زۆر ئاوردەپێم
ڕیسواوو حەیران وێم جە دەردی وێم

کۆکۆی مەینەتان یەن جە لام جەمەن
خاوم ڕەمکردەن خۆراکم خەمەن

دووریت کارێ کەرد وە دڵەی ناشادم
غەیر جە تۆ بیللا نەمەندەن یادم

سا دیدەم توخوا ڕەحمەت بارۆ پێم
سزای دووریەکەت تاقەت سەندەن لێم

وە سۆزەکەی وێت دوعایێ کەرۆ
یەن پڕتأثیر بۆم سەبووریم دەرۆ
تاریخ ئەورۆ تورتکەرد لێمان
ئێدەن واتەنم پەی دەردی وێمان
وەی ڕەنگەن تاریخ نووری پەیغەمبەر
بدا ئێمدادت نە صەحراو مەحشەر

۱۳۵۹ی کۆچی

دووباره شیوه‌نی شاعیر بۆ خوالێخۆشبوو حمه به‌گی فه‌تاح به‌گی مامی

ته‌عه‌للوق ده‌ردی بێ ده‌رمانه کاکه
به‌ڕاستی ئێشی بێ سامانه کاکه

له دنیا زۆر گه‌ڕام ده‌سخه‌م ده‌وایێ
ده‌وای گه‌ر ده‌سکه‌وێ گریانه کاکه

ئه‌وی وا سه‌روه‌ری دڵسۆزی ئه‌مرێ
به بێ شك ژینی وه‌ك مریانه کاکه

له به‌رچی من بژیم پاشی حمه‌د به‌گ
ده‌بێ چیم ده‌سکه‌وێ له‌م مانه کاکه

که من سه‌رداری وه‌ك ئه‌و شامه بڕوا
چ نه‌فعێ بۆ منه له‌م مانه کاکه

وه‌کو مه‌جنونه ئیسته حاڵی (مینه)
له دووری ئه‌و دڵم بریانه کاکه

موبارەك‌بایی جەژنی قوربان لە حەمە بەگی فەتاح بەگی مامی

شەها یارەب کە ئەم جەژنەت موبارەك بێت‌و پیرۆز بێ
هەسێرەی بەخت‌و ئیقبالت وەکو خۆر پرتەوئەفرۆز بێ

لە یومنی ئەم جەژنە قوربان تورەقی بێ بەقوربان
هەمیشە رۆژو ئقبالت بەسانی جەژنی نەورۆز بێ

لە ئێشی دایە (مینە)کە نایێ بۆ زیارەت
ئەمەش خۆ ئایەتە بیمار لە تەکلیف مفەوەزبێ

جەژنە پیرۆزەی شاعیر بۆ داود بەگی فەتاح بەگی مامی

برۆ نامە بلێ جەژنە موبارەك بێتو ڕەنگین بێ
لەگەڵ خۆت دۆستت دڵخۆش بێتوو دوژمن ماتووغەمگین بێ

لەبەر چاو ێێشەیە مامە کە (مینە) نایێ بۆ لاتان
منەووەر طالعت دایم بە سانی نەجمی پەروێز بێ

بۆ قەبرستانی سەید خەلیل

خۆش ولاتێکی دڵئارایە دیاری سەید خەلیل
چیمەنی وەك جنة المأوایە ئاوی سەلسەبیل

تیا کەبکی دڵفرینو وا لە ئاهوویی خوتەن
پڕ لە حۆری بێ قصورو پڕ لە غلمانی جەمیل

تاقمێ شۆخی تیایە چاوی مەستیان دائما و
هەروەکو نێرگس هەمیشە زارو بیمارەو زەلیل

مۆسەنی خاڵیان لە ڕوو داناوە بێ عەینی ئەڵێێ
داغی جەرگی لالەیە چێ پێ ئەڵێن (یشفي العليل)

دیدەوو ئەبرۆو خاڵی شین بەسەر ڕوخسارەوە
وەك خەیاتە ڕەش‌کرابێ نەقشە سەر تەختەی مەنیل

سووریی لێویان لە ڕوویانا بڵێم پێت وەك چی‌یە
هەروەکو لەعلی یەمەن بکرێتە سەر بەفری قەنیل

کەی وەکو ئەسکەنجەبینە تامە ماچی لێویان
یاخۆ ئاوی پرتەقاڵ یا شەهدی نابی زەنجەبیل

چین لەسەر چین چینی پەرچەم یان پەشێوو تێکشکاو
دیدە مەست‌و شێت‌و دڵ‌پێك وەك غەزالی سەر دەلیل

دێنە جەولانگاهی نازو وەختی بۆ سەیری دڵان
ڕۆح ئەکەن زامار لە ئاویدا عەقڵ‌و دڵ ئەگرن بەدیل

ئەفسەری شۆخی جهانن ئەشرەفی مەحبووبی دەور
مایەیی فەخری پەری هەم بۆ موڵك تاجی ئەکیل

ڕۆح لە لای پەرواز ئەکا لە سەردا دەرئەچێ
کەرەمێ بێتە نیگاهی ئەو مەقامە جبرەئیل

کەی وەکو ئەسکەنجەبینە تامی ماچی لێویان
یاخۆ ئاوی پرتەقاڵ یا شەهدی نابی زەنجەبیل

ئەو دەمەی بێتە ئەنازو جلوەو هشوەو نیگا
(مبنە) حۆری بێتە ناویان زۆر وتانەو مونفەعیل

دەشتو مەکانی سەید خەلیل ـ لە ١٩٢٧ وتراوە ئەمە یەکەم پارچە شیعری مینەی شاعیرە :

بێ گومان وەك جەننەتە دەشتو مەکانی سەید خەلیل
پڕ لە حۆری ئاهوە دێهاتەکانی سەید خەلیل

گردی ڕەنگی لەعلو زومڕووتە لە لالەو شەوقی گیا
هەر ئەڵێی قەصرە لە دەوری گومبەزانی سەید خەلیل

ژاڵەیی گوڵباغو داری پەڵکە بیو چنار
کانیاوی کەوسەرە چیمە گوڵانی سەید خەلیل

چین بە چین دێنو ئەچن وەك ئاسکەی دەشتی خەتا
کچ لە لایێ کوڕ لە لایێ بۆئاستانی سەید خەلیل

وەختێ دەس ئەگرن کچو کوڕ ڕەشبەڵەك جوان ڕێك ئەخەن
نەشئەیی تاران ئەدا ئەو ساتە بانی سەید خەلیل

ئەو دەمە سەیرو تەماشای وەها پەیدا ئەبێ
نابێ بێژە جەننەتە جەننەت بەسانی سەید خەلیل

(مینە جاف) سەیرو خۆشی پاریس لەوێ تێتە ئەڕوو
نەوبەهاران کاتێ خۆر هەڵتێ لە بانی سەید خەلیل

دیسانەوە لە قەبرستانی سەید خەلیل[1] ڕۆژی ۱۹۳۶/۲/۵ وتراوە

ئەی سەید خەلیل سەرداری سەران
سەیرانگەو خاوگەی میرانو شێران

ئیستە ئەزانم چی لە دەورتە
چەن شۆڕەسواران لەبەر قەورتە

ئیمڕۆ من هاتم بۆ سەیرانەکەت
گوڵوگوڵزاری سەر قەبرانەکەت

هەموو پێمئەڵێن بە زوانی حاڵ
تۆ دڵخۆش مەکە بە دونیای بەتاڵ

هەر گوڵێ لێرا کە زەردو سوورە
یا ئاڵوشینو بەنەوشەو مۆرە

ریشەی لە جەرگی نەوجەوانێکە
ئاوی لە خوێنی حوکم ڕانێکە

هەر پەڕەی گوڵێ تەڕو ئاودارە
لەسەر ڕوومەتی شۆخی نازارە

ئەو بەڕەزایەی پەخشو چینچینە
پەرچەمی خاوی شۆخی شیرینە

---

(١) سەید خەلیل ـ قەبرستانی هەرێمی شاکەڵو شیرانەیە
کەوتوەتە رۆژهەڵاتی کەلاری کۆنەوە لەناو هەردوو
چیایەکەوەیە نیو سەعاتێ لە کەلارەوە دوورە ·

هەر نێرگس کێشی مەستو مەخمووره
دیدەی شۆخێکی گەردن بلووره

ئای چەنمان دیوه پۆلی نازاران
گەلگەل ئەهاتن گشت چاوخوماران

بەخۆشیو فەرەح بێ پەرواو ئازاد
گشت هەڵئەپەڕین لەم بانه دڵشاد

چەن شەهریارو یا چەن حوکمدار
یا چەن ئەمیرێ شۆخی شۆڕەسوار

ڕاویان ئەکرد لەم بانەبێباك
ئیستە لە ڕاوگا کەوتون بوون بە خاك

نەسەیرانکەرو ونە ڕاوکەر ماوه
هەمووی وەکو یەك لاشەی ڕزاوه

تۆ ئەبێ بۆچی دڵخۆش کەی ئەمڕۆ
وریات ئەکەی تۆ بەخوا بێ درۆ

وه حەمەد پاشا ئەگەر هەڵکەوێ
بە هەزار سوارۆ ئەگەر سەرکەوێ

سەد ساڵ عومرت بێ بە حوکمرانی
یا بچیتە سەر تەختی بابانی

رۆژێ هەس گەردون ئەبێتە سەییاد
ڕۆحت ئەکێشێ هەروەکو جەللاد

کاتێ ئەزانیت هاتوویتە ئێره
لاشەت لە ژێری دووبەرد ئەسێره

گفتوگۆ لەگەڵ (قەڵای پاشا)[1] مانگی نیسانــی ١٩٤٠ وتراوە

ئەی قەڵای پاشا قەصری سەر سیروان
توخوا پێم بڵێ بۆچ بوویی وێران

بۆچ وا خەرابەو چۆڵو مەحزوونی
بۆچی ڕووخاوو کەلاوەکۆنی

هاتە ئەزوان قەصری وێرانە
جوابی دامەوە بە ئەم زوانە

وتی براگیان بۆچ ئاگرتدام
بۆچ توێژی زامی توێژبەستەت لادام

هەوەڵ شوێنێ بووم ساراو سەماوات
ڕۆژیلە ناکاو دەنگی تەپڵێ هات

سەیرمکرد میرێ لەگەڵ سوپایێ
هاتە ئەم دەورەو ماتڵبوو تاوێ

وتی بە لەشکر قەرارمانە
ئەم دەورە زوسان هەوارمانە

---

(١) قەڵایەکی یەکنهۆمــی بــوە ، حمــە پاشــای جــاف دروستیکردبوو ، کەوتوەتە نێوان کەلارو باوەنوور. وا لە سەر کەپکێکی لای کــانی چەقــەڵ دەڕوانێتــە سیروان .

سبحەی کە شوعلەی خۆر هاتە دیار
هاتە خوار سوپاو کۆچو تلمیتبار
سیامالْ بەزی چین لە بانی چین
بووم وە دەورەی وەك گولْزاری چین
بووم وە نۆشینگەی کەیخەسرەو ناوێ
بولەند ئەمیرێ حشمەت پەنایێ
بەینێ هەوارگەی کەیخەسرەوێ بووم
ماوای سەڵتەنەت تەختی کەیێ بووم
بەهار عێلەوژوور خێڵ پەروازی کرد
خوسرەو بۆنەبوون هیمەتخوازی کرد
ئەو تەپڵی حشمەت لە خوسرەو ماوە
لێدریا بەناو حەمەد پاشاوە
کە دەورەی شایی بوو بە دەوری ئەو
بوو بەجێ نۆشین دێهیمی خوسرەو
منی بناکرد لەسەر ئەم دەورە
ناوی نام قەڵای لای (ماڵەگەورە)
بووم وە پایتەخت حەمەد پاشاخان
قاپیی عەشایر گۆرانو بابان
بەینی نۆشینگەی حەمە پاشا بووم

ماواو مەکانی ئەو جەمشید جابووم
ڕۆژێ بە ئەمری قەزایڕەببانی
لە دونیای فەنا پاشا بوو فانی
جێ نۆشین سەر تەختی سەڵتەنەت
مەحموود پاشا بوو نیشتە بانی تەخت
مەحموودی گەردوون جێگەی نازی بوو
صەد سوڵتان مەحموود وەك ئەیازی بوو
ئەم دەورە یەکسەر جێگەی مەوارۆ
یا ماڵەمیرو یا خزمەت کارۆ
من هەوارێ بووم باشقەی هەواران
نیشتمانی تەخت شاوو شاریاران
تاقێ بووم وێنەی تاق کیسرەوی
سەرای هوماوین ئەرکی خوسرەوی
ئەی دەورە ماوای گوڵ عوزارانبووم
شکارگەی لەشکر میرشکاران بووم
جێگەی حاکمی ئقلیمگیران بووم
ماوای سەڵتەنەت میریمیران بووم
هەر لە هەولێرۆ هەتا ڕەوانسەر
کەرکووك تا هەوشار کەنوڕ تا پژدەر
سەرداری سەرکەچ لە ئیوانم بوو

گشت دەستەونەزەر ڕووی دیوانم بوو
ئێواران مەجلیس تێما ئەگیرا

قەراری ڕاوی شەفەق ئەدریا
لەگەڵ شەفەقدا صەدای ڕاوچیان

لێل دەنگێ تەپڵدا ئەگەیە کەیوان
کوا کەیخوسرەو بەگێ دەزگاو زەمزەمەی

کوا ماڵەگەورەو عێل ئەم چەمەی
کوا محمد پاشاو بەزمو دەزگاکەی

کوانێ پشتماڵەو تیپی سوپاکەی
کوا مەحموود پاشا میری میران بوو

شەعشەعەی لە ڕۆم هەتا تاران بوو
کوا خانەدانی ئەمیرزادەکان
کوا بازو سوپاو کوا بەگزادەکان

ئێستاکە من چۆن وێرانە نەبم
بۆچ لە دونیادا ئەفسانە نەبم

چونکی دوای ئەوان بەسەرچوو باوم
بۆیە کاوڵو چۆڵو ڕووخاوم

بۆ قەڵای شیروانە

ئەی قەڵای شیروانە نەشئەی پارس جارانت هەیە
مەنزەرەی سەیرو تەماشای تاجدارانت هەیە

بەم کراسی سەوزو زەردو شینە وا کردوتە بەر
گەر لە ڕێی حەق لانەدەین جێێ شەهریارانت هەیە

گردەکەت ڕازانەوە دیسان وەکو باغچەی بەهەشت
وا دیارە مەیلی وەسڵی گوڵعوزارانت هەیە

بەرق ئەدا سیروان لەبەر پێتا لە جەبهەی خۆرهەڵات
بەینی بین الله ئەڵێێ زەوقو سەفای لوبنانو تارانت هەیە

قیژەیی قولنگە چریکەی پۆڕە زیڕەی باڵەبان
قەهقەهەی کۆترە سەدای شاهینە سەیرانت هەیە
دەشتەکەت ڕەنگین بوە ڕەنگەڕەنگ بنەوشە ئاڵوشین
زەردو سوورو سەوزو مۆرچن لالەزارانتهەیە

چوونە سەر قەلای پاشا ، لە ۱۹٦۲/۷/۱۰ وتراوە

میرم حسێن بەگ تەرفەنەی شاران
وامنەی جەگەل شاو شەهریاران

جەی دەم دارمکەفت وە شوێن هەوارێ
ئەو هەوارە دیم قەصرو تەلارێ
خەیلێ سەرسام بیم وەو هەوارەوە
وەو قەصرو قەلای شاهان وارەوە

ناکادیم کاچێ لای ئەو قەلاچە
وە ناچار کەفتم جەسای ئەو کاچە

گیان وه ئێش و خه‌م دڵ وه تاسه‌وه
ده‌م وه ته‌پودوی سه‌رد هه‌ناسه‌وه

پرسام جه‌و قه‌ڵای کۆنه‌ی وێرانه

جه‌و ده‌زگای شاهی و جه‌و هه‌وارانه
واچه پێم جه کێ یادگاره‌نی

جای به‌زم و شکۆی کام سه‌رداره‌نی
ئه‌و قه‌ڵا وه‌ی ڕه‌نگ وه‌من داجواو

ئاهر دا وه‌گیان . دڵکرد وه‌که‌واو
وات نشینگه‌ی ته‌خت میرانی جافم

جاگه‌ی نازاران مشکین کلافم
نامم مه‌شهووره‌ن وه قه‌ڵای پاشا

سیروان سه‌یرانگام په‌رێی ته‌ماشا
نام ناوه پێم جای کام گرۆیه

هه‌وارگه‌ی کامین خاوه‌ن شکۆیه
وه پێم نومانا شوکری سه‌رداران

به‌زم و ده‌بده‌به‌ی میرو ناوداران
جه من که‌رد مه‌علووم تۆیش جه‌و یارانی

یه‌کێ جه میران ئه‌و هه‌وارانی
واته‌ی من و ئه‌و وه زوانی جافی

په‌ی تۆمه‌کیانۆم من وه دڵسافی
لاکن من جه وێت مه‌پرسووم ئه‌حوال

پێم بدەر خەوەر گەورەی گەورەساڵ
واچە کوێ گەفتەن ئەو سەردارانە

ئەو شاوو شالیار شۆڕەسوارانە
کۆن بەزمو دەزگای پاشاکانی جاف

کۆن تەپڵو سوپا ، کۆن لافـو گەزافـ
وەکۆ شین دەستەی ئەمیرزادەکان

کۆن بازو شکار کۆن بەگزادەکان
پۆلی گەردن‌صاف خانمانی جافـ

پەرچەم پەشێوان گشت موشکین کلاف
سیاماڵ نۆشین شۆخی فەڕەنگی

چەمان یاوە جەنگ چون بازی جەنگی
تەن وەشەوق‌و رەنگ کلاو زێڕەوە :
دیدە وە نیگای شۆڕشگێڕەوە

باڵا نومایان وە ئالاو والا
ماچای زەڕبەفتەن سەر تاپای باڵا

شین وە کام لای ئەو نازارانە
ئەو تلمیت بارو شۆڕەسوارانە
وەچە کێ جاگیر ئەوشێرانە
کێ مەنەن نە جای ئەو دلێرانە
هەرچی گێژ مەدۆم وە هەواڵەوە
کەس نادا باسی جە پشت ماڵەوە

به زبان خۆلد بەگی ڕەزا بەگەوە هونراوە بە شوێن کۆچکردنی نازارەکەیدا ساڵی ١٩٤٢ وتویەتی :

برا گیان ئەمشەو تۆ کۆس نووتەن
نیشانەی زاری‌و زایەڵەی ڕووتەن

وە دووی هەناسەی چیای زەبوونت
چەلادەر وەناو کوورەی دەروونت

ئەمشەو نەشۆمیت زایەڵەی زەنگەن
ئەوای کەژاوەی لەیلی گوڵڕەنگەن

ماچان کۆچی خێر لەیلت نەبارەن
ئەمشەو نەشومت زایەڵەی زەنگەن

وە تاقیق ئەمشەو کۆس‌الکۆس‌تەن
ناڵەو واوەیلای دومای دۆستەن

واچە وێ ڕۆیی ئەو شۆخی دولبەر
وەی ڕۆیەن لوان نازاری کیشوەر

وەیرۆ سەرجەمەن من دیونان ئەمشەو
بنچینەی شاییم شیۆیان ئەمشەو

دڵ جە دووری لەیل کەفتەن وە هەراس
گەرمەشینمەن دووعای لەیلی خاس

فەڵەك تەبدیل کەرد شادی‌و وەسڵ لەیل
وە زاری‌و شیوەن نە تۆی دڵەی کەیل

وەی ڕۆیە نەوای تلمیت بارانە
وەی ڕۆیە دومای کۆچی یارانە

وەی ڕۆ خەرمانی عەیشم سووزیان
وەی ڕۆ من ئازام یەك یەك ڕێزیان

وەی ڕۆ پەی دڵەی مارگەزتەی کاریم
وەی ڕۆ پەرێ دەرد نادیاریم

وەی ڕۆ جەی سەودا یاوەنان وەپێم
ڕیسواوو حەیران من جە دەردی وێم

برا گیان گەردوون یە ڕەفتارشەن
دڵ وە هوون کەردەن ئاخرکارشەن

مەزانۆم ئەمشەو خاترت ڕێشەن
صەد خاری دووری تیری خەم نێشەن

غەرقی گێژی عەشق گیری خەمانی

ئاوارەی هەردەی دووری جانانی

دوومایی خەم کۆتان نەمانۆ تا سەر

هەرکەسێ وە مەیل لەیلێ دڵ کەیل بۆ

مەبۆ ئەو مەجنوون هەردەو دوجەیل بۆ

مەبۆ غەرق گێژ سیابەختێ بۆ

گیرۆدەی تۆڕ داو زامانسەختی بۆ
مەبۆ چون عەودالْ کەلْپووس نەکۆلْ بۆ

دیوانە ئاسا جاگەش نە چۆلْ بۆ
وە دایم زەدەی زامی هیجران بۆ

هام ڕازش نالەو شینو گریان بۆ
خۆراکش کەباب دڵ ئەوگاری بۆ

وەفراوش هووناو زامی کاری بۆ
لەیل مەبۆ چون لەیل بشۆ وە ئێلاخ

عاشق چون مەجنوون سوچنۆ وەداخ
ڕەوێدەی نازاران سەفاو سەیرانەن

پیشەی عاشقان هاناو گریانەن
هەرکەس وە مەیلێ لەیلی عەودالْ بۆ

مەبۆ چون (مینە) وەکۆی زووخالْ بۆ

سکالای بێ بەختی لە ١٥/٣/١٩٤٠وتراوە :

چەبکەم من جە دەس شوومیی بەختەکەم
باز ئاوورد وە سۆ زامانی سەختم

گڕپەی بلێسەی کوورەکەی دەروون
ئێدەن سەر ساوان وە سای گەردوون

ژڵەی زایەڵەی دڵەی پڕ جە دەرد
بۆی كزەی كەباب هەناسانی سەرد

ئەمشەو مەشنەوم مەیۆ نە گۆشم
مەدۆ نە دەماغ ڕەم كەردەن هۆشم

فەڵەك داد جە دەس ستەمكاری‌یەكەت
گۆتاش نەكەردی خوێن خواری‌یەكەت

هوونم نەكردەن فەڵەك جە سای تۆ
جەفات سات وە سات پەی من زیاد مەبۆ

هانا هەی هاوار چەواشەی كەچڕەو
وەسەن تاكەی بووم من نەتەقڵەو دەو

تا كەی وێڵ هەرد سیابەختی بووم
تا كەی دڵهوونین زامان سەختی بووم

تا كەی غەرق گێژ لێڵاوی خەمان
وە وێنەی مەجنوون ئاوارەی هەردان

وەسەن وەس جەنوو ئازارم دەرۆ
كەم وە قارو قین تاقیوم كەرۆ

من چێشم كەردەن داد جە بەدڕاییت
جە جەورو ستەم جە ناخوارییت

ساتێ بەو ڕازە بەل دڵم شاد بۆ
وە وێنەی (مینە) جە خەم ئازاد بۆ

بۆ جوانیی بەهار : لە مارتی ۱۹۳۸وتراوە

ئەی دڵ وا بەهار دیسان ئاماوە
جۆقجۆق گوڵاڵان خەیمەش هەڵداوە

نەرگس تاجی زەڕ نیاگەن وە سەر
بیەن وە سوڵتان سارا و دەشتەدەر

وە سروەی نەسیم مەسنیۆ سونبول
بیەن وە پەرچەم تازە بووکی گوڵ

بنەوشەو نەسرین ئەرخەان وەرهەم
ڕازنان وڵات چون ڕەوزەی ئیرەم

ساڵی ۱۹٤۰ شاعیر بە دڵگرانی‌یەوە کەلاری بەجێ‌هێناو چوە ئاوایی (گۆبان) کە بە بیست کیلۆمەترەیەك کەوتوەتـــە ڕۆژهەڵاتی کەلارەوە ، کەریم بەگی باوکی جەماعتێك ئەنێری دڵی بدەنەوە بەڵکو بگەڕێتەوە ، شاعیریش ناگـەڕێتەوەو

بەم پارچە شیعرە وەڵامی باوکی ئەداتەوە :

سەرداری سەروەر فەخری زینگانیم
ئاودێری گوڵزار عومری جوانیم

چەلادەهەندەی نووری بینایيم
سایەت نە جاگەی کەوکەبەی شادیم

ستارەی ئیقباڵ لەوحەی جەبینم
مایەو سەرمایەی دووکانچەی ژینم

کاتێ مەیئووس بیم نە لوتفی شاوە
ناکا دیاردا پەیکێ جە ڕاوە

منو دڵ کەفتین وە گێژی ئەفکار
خەیر بام قاصد ئاما نە کەلار

مەنین وە تەوتیش تائامانەرا
دومای وەش ئاماو سەلام هات وەجا

سوپەرد نامەی عەمبەربۆی شایی
ساوام سەروە ئەوج فەوجی سەمایی

بۆسام دام وە چەم لێشگرتم تامل
تابوسان چون من دیدەو گیانو دڵ

ئەو وەخت وە ئەدەب ئیعزاز وازم کەرد
مەتاڵای نامەی شەکورڕازم کەرد

مەفهووم بی مەفاد گەوهەر کەلامت
یارەب تورەی تاج دەوران وە نامت

فەرما بیت نەڕووی لوتفو قارەوە
عیتاب نەی بەندەی سیاچارەوە

قوروان من شوومی بەختو چارەی وێم
پەی سزاو مەینەت زیادەن وەلێم

حاجەتەش نیەن وە دسگیری کەس
کافی‌یەن پەرێم تا ئاخر نەفەس
ئیشارەت پەریٚ ڕیجعەت‌کەردە بیت
فەرما بیت هورێز بی وە ماوای ویت
گەورەم خواوەن ماواش لێم سەنەن
ڕیشەی نەشاتم جە بێخ دەرکەنەن
تا تەقدیر تەدبیر نەدۆ وەحالم
بیٚ سوودەن جە لام تەدبیری عالەم
بەتاڵەن ئەو بیر شا پەرێم کەردەن
حەرامەن چون مەی جە من تا مردەن
فەقەت جە خەزنەی لوتفی سەرداری
ئەزری مەندەن پەرێم غەمخواری
وە بۆی مشکی خاس خامەی عەبیرین
بکەرۆ علاج بەندەی کەمتەرین
تەسکین‌دەر وە ئێش ئەوگاری جەستەم
تیمارکەر زامان دڵەی مارگەزتەم
شەوان تا وەڕۆ مەکردووم زاری
نەچم مەڕیزووم ئەشکی گوڵناری
چون قەیس عەوداڵ وەڕووی هەرداتۆ
مەوانۆم وە ئێش وە دەم دەرداتۆ
هۆشم نەمەندەن فامم بی فانی
ئیسم شەیداکەی مەلیح تەرخانی

وتی‌و وتـم

وتی کێی تۆو وتم عاشق ، وتی بۆچی ؟ وتم ڕووی تۆو
وتی ئیسمت وتم مەجنوون وتی بۆچی وتم گێسۆ
وتی دەردت وتم عیشقە وتی ذکرت وتم نالین
وتی فکرت وتم یادت وتی جێگەت وتم کۆی تۆ
وتی ویردت وتم ئیسمت وتی ئیشت وتم گریان
وتی ئەسپاب وتی ڕۆیی وتم تێتۆ
وتی عومرت وتم دینت وتی تەقوا وتم مەیلت
وتی ئایەت وتم دەرگات وتی ئەی ڕۆژ وتم سەرکۆ
وتی دینت وتم دینت وتی تەقوا وتم مەیلت
وتی ئایەت وتم خاڵت وتی قبلەت وتم ئەبرۆ
وتی مەزهەب وتم عەشقت وتی جەننەت وتم وەصڵت
وتی دۆزەخ وتم هیجرە وتی ڕاستە وتم توبۆ
وتی (مینە) وتم فەرمان وتی ئەمرت وتم دەرمان
وتی چی بێت وتم ماچێ وتی کوێ بێ وتم سەرڕۆ

بەشی چوارەم
دڵداری

پێنج خشتەکی لەسەر هۆنراوەیەکی (کوردی) ، لە ئابی ١٩٣٦ وتراوە ٠

ئەی عەزیزی ڕۆح وەدڵ ئەی نووری هەردوو دیدەکەم
صەد کەڕەت لات سەختە ئەمما ئەم سوئالەت لێ ئەکەم
پێم بڵێ تووبی خوا ئەی یاری بێ میهرو کەرەم
حۆورییی ڕەوضەی جینانی یا گوڵی باخی ئیرەم
« أم نجوم العرش أم شمس علی فوق العلم »

وا لە حەسرەت دەردی دووریت دولبەرا دڵ سووتیام
غەرقی ناوی بەحری غەم شێتی دەسی عیجزو مەراق
کوشتمت بەخوا بە ئێشی دووری و زەهری فیراق
سەرکەشی عێلی گەلاڵی شۆخی بابان و عیراق
نور ابصار العرب ظل رؤساء العجم

دڵ بە تیری چاوی مەستت پێکیاوە توێ بە توێ
ڕووڕەش و هاوارییە ئەی گوڵ بەدەن مانەندی نەی
سوێند بە خاڵی لێوی ئاڵت باوەڕم گەر پێ ئەکەی
وەك تەبیب ئەر بێ عیلاجی ئەم برینانەم نەکەی
« اعطك الروح لئن تقبله فی حق القدم »

قاتڵ ئەر تۆ بیت عەزیزم کوشتنم لا نیعمەتە
فەخر ئەکەم پێوە بە چاوی مەستی تۆ بم دوولەتە
کێ بێ تۆ قەتڵی بکەی بێژێ لە گیانم زەحمەتە
کوشتن و عەفوت لە لای من هەردوویان هەر ڕەحمەتە

« لو تـمـِتـني ترحمنى لو تعفيني عين الكرم [1] »
موددەتێ بوو هەروەکو مەجنوون ئەسوڕیامۆ لەکۆت
عاقیبەت ڕۆیمە سەرئایینی صەنعان من لەبۆت
ناعیلاج ڕۆحم سپارد جانا بەدەس شیری برۆت
ئاخری کوشتت بە هیجران ئاسکەکەی دەرماڵی خۆت
« کم ندیت بالنداء لاتقتلن صید الحرم »
بێ قەباحەت کوشتمت جانا ئەگەر ئینصاف بدەی
حەیفە بۆ تۆ وا بە قەولی موددەعی باوەڕ ئەکەی
دەك بەلا گەردانت بێ وەك ڕۆحەکەم ئیقلیمەکەی
کوشتمت ئەمما لە پاشانیش پەشیمانی ئەبەی
« یاحبیبي بعد قتلي لا حصول في الندم »
گشت جهان گەڕیامو جانا دەس نەکەوت لای کەس دەوام
شێتی خاڵی سورمیەییو شەیدایی ئەگریجەی سیام
ئەی نگاری مانگڕوو ئەی یاری بێ میهرو پەیام
صەدکە مەحزوونو نەخۆشبم نامەکەت گەر بێتە لام
« یندفع حزنی وما یبقی من القلب الم »
وا هوجوومی کردە سەردڵ چاوت خۆیو تابوری
ئاری تێبەردا ئەسوتێ میسلی شەمعی کافوری
وەك لە دونیادا عەزیزم تۆ لە جەرحم نابوری
گەر وەکو عیسا لەپاش مردن بە سەرما ڕابوری
« تجمع العظم الرمیم تحیینی بعد العدم »
ڕۆژێ زۆر غەمگینو عاجز بووم لە ماڵی (یومنیا)

---

(١) ئەم بەیتە بە عەرەبی هەڵەی تێدایە •

چوومە ناوی باغەوە من بۆ تەماشاوو صەفا
بیستم ئەم بەیتەی ئەوت قومری بە صەد شوورو نەوا
چونکە نامەی دەردی کوردی قەت نەهاتە ئینتیها
« تمت القرطاس[1] جف الحبر وانشق القلم »

❋ ❋ ❋

غەزەل ـ ١٩٣٦وتراوە

فیراق ڕیشەی لەبن هێنام ، ڕەفیق تو خوا دەوام چی بێ
هلاکم گیان ئەدەم ، چیبکەم دەخیلە من شیفام چی بێ
لە ژێر ساتا فەلەك ئامان دەبێژە من خەتام چی بێ
بە کامی دڵ نەبوو ڕۆژێ دەبێ سووچو گونام چی بێ
دەسووتێم هەروەکو قەقنەس دەناڵێنم وەکو قومری
دەسووڕێمۆ وەکو مەجنوون لەمە بەدتر جەزام چی بێ
نیشانەی تیری بەدبەختیو بەڵاوو میحنەتم دایم
لەبەر گیانم خۆشە چونکە لە دولبەر دی سزام چی بێ
دەزانم (مینە) لەم دەردە ڕەها نابم هەتا ئەمرم
ئەگەر ئەو شۆخە بینێرێ بە مەرگیش من ڕەزام چی بێ
لە ١٩٣٦/٧/١وتراوە

گیانە وا درچوو بەدەن سووتاوە قاصد وەعدەیە
بمدەرێ تۆ بی خووا گەر پێتە ساتۆ موژدەیە
وا لە خمخانەی دەروونا دڵ بە خەم تاوایەوە
ئەی خودا لای یار دەلیلێ یا لەڕێ گومکەوەیە

---

(١) دەبوو (تم) بوایە ؟!

لێمگەڕێ با بمکوژێ ئەم دەردە تو خوا ئەی حەکیم
قەد عیلاجی ناکرێ چونکە دەوای بێ هوودەیە
ئەی خوا تۆ کەی نەجاتی من لە دەست دووری ئەدەی
بووبە قیبلەی دڵ هەموو جێگەو وڵاتو هەردەیە
سووتیا پەردەی سەبووریم وا بە ئاوی ئیشتیاق
یا رسول الله بە شیرێ یاخەبەرهاوردەیە
هەر ئەبێ من بم ئیلاهی شێتو لێوەو دەربەدەر
بۆچ نەبوو وەك من زەبوونو دڵ بەخەم ئالوودەیە
(مینە جاف) شەخصێ مەگەر نەیچەشتبێ ژەهراوی عیشق
مەنعو تۆمەی تۆ بکا ، چونکە دڵی ئاسوودەیە

دڵڕەنجیی یار ـ لە ١٩٣٧/١٠/٥وتراوە

ئەی خەم تەشریفکەر یاگەت بەتاڵەن
شادی کۆچش کەرت ئاماش مەحاڵەن
مەکەرۆ تەقسیر نەوبەت ئاماێت
وێرانکەر ئەمجار یەکسەر ماوای وێت
وە هوو ناو کەرۆ دڵەی سیاچار
باوەر لێلایی دیدەی ئەسرین بار
بەرکەندۆ ڕیشەی نشاتم جە بێخ
جگەر قیمەکەر پەی کەباب وە تێخ
وە دۆی هەناسەی چیای زەبوونم
جەلادەر وە نار کوورەی دەروونم

مالووم بۆ جەلات من کووس تۆمەن
نەوبەی ئازێتیو زایەڵەی ڕۆمەن
خووانەکردە شۆخی شیوا شەم
مەواچان دیسان قارش گرتەن لێم
وەیڕۆ پەی خەوەر یاوەنان وەپێم
ڕیسواو حەیران وێم جە دەردی وێم
وەیڕۆ پەی دڵەی زامگرتەی کاریم
پەی شەرارەی ئێش دەرد نادیاریم
(مینە) وەس کەرۆ زایەڵەو زاری
تەڵەب کەر عیلاج نە دەرگای باری

غەزەل لە ۱۹۳۷/۹/۷وتراوە

سەیری ئەم باڵا دەڵێی سەروی سەلارە هەڵچووە
پەرچەمی خاوی دەڵێی وا سونبولە پەخشان بووە
کێ ئەمەی دیوە ڕەفیقان وام لە بەحری حیرەتا
وا لەناو بەدری دوو هەفتەمدا هلالی یەکشەوە
زوڵفی وەك زوننارە ئاڵاوە لە دەوری شەمسی ڕووی
ئەی مەلا ئێوەو خوا کافر ئە جەنەت کەی چوە[١]
خاڵی مەفتوونی لەسەر سەفحەی گوڵی کوڵمی ئەڵێی
هیندۆیی ئاگرپەرستە سەرقوبەی نوور کەوتووە
هەر ئەڵێی لەعلە کراوە نەسبی ئاوێنەی بلوور
لێوی ئاڵی حەق کە نەقشی ناو خۆری ڕووی کردووە

---

(١) ئەجەننەت : بۆ جەننەت .

خۆ ئەڵێی ئاوی حەیات چەشمەی لەناو تاریکی‌یە
وا بە عەکسی شەوق ئەدا لەو غەبغەبە نوورینەوە
بێرەوە (مینە) تەماشاکە لەمە سەوداسەرم
سەیریکە بڕوانە عەرعەر پرتەقاڵی گرتووە

جوابنامەی گلەیی‌دویر ، لە ۱۹۳۸/۷/۲۱وتراوە .

قاسد نامەکەت ئاوەرد داوەپێم
باز ئاوەرد وەسۆ زام کۆنەو نوێم
مەزموونی نامەی عەمبەرینەکەت
مەعنای عیبارەت گەوهەرینەکەت
ئەر بی دیدەکەم فەرمابیت وەناز
خەیلی فراوان گلەو ئیعتزاز
قیبلەکەم گلەت وە ناحەق کەردەن
خەتا گشت جە تووس تا وەڕۆی مردەن
چەن ساڵان چەن مانگێ چەن شەوانو ڕۆ
عومرم چوو وەباد دڵ وە مەیلی تۆ
جارێ ناوەردی ڕەحمێ تۆ وە دڵ
نەترسای جە سای ئەڵحەد سەرای گڵ
خەتا گشت جە تۆ خەیانەت جە تۆ
ڕەوی‌یەی خوێنمژی‌و جینایەت جە تۆ
چەن جار چون خوێنی ڕام دا وە بەختت
چەن دەغالەت دام وە پایەی تەختت

چەن جەور چەن جەفا نە تۆ دیم وە چەم
چەن واتەی بەدکار چەن تانەی هاودەم
وێم کەرد وە پوول قەڵب ناڕەوای شاران
زەردەخەنەی بەزم گورۆی بەدکاران
نەترسای جە ڕۆی محاکمەی حەق
نەترسای جە زوڵم کردەوەی ناحەق
ڕایێ نەیاوا سەلامێ جە تۆ
یا وە مەرحەمەت پەیامێ جە تۆ
ناعیلاج جە تێش دڵەی غەمگینم
نە بێ قەراری ئەروای شیرینم
جە سەردیی کەلام جە دڵسەختی تۆ
جە بێ مروەتیو جە بەدبەختیی تۆ
وە وێنەی مەحنوون ڕووم نیا وە چۆڵ
وێم کەرد وە عەوداڵ کەڵپووس دام وە کۆڵ
گەڕیام پەی یەکێ وە نازارم بۆ
وێنەی حەکیمان دەواکارم بۆ
ئاوەردم وە دەس ئی نەونەمامە
ئی تەرلانتەوار قومری خەرامە
ئیستەش ئازیز گیان مایەی حەیاتم
هێزی زینگانی ڕووی سەر بساتم
مەدۆم سۆگەندت وە جوانیی وێت
وە باڵای عەرعەر دڵستانیی وێت
گەوە وێنەی جاران وە واتەی بەدکار
کەریم وە سەربەحس ناو کۆڵانی شار

مەدەر فرێوم مەمکەر وە تانە
مەکەرۆم وە ڕاز ناو قاوەخانە
یاخود گەر شیمەی غەدرت تەرك کەردەن
ڕەویەی زۆرداریت جە بیر وێت بردەن
چون من گیان فیدام تۆیش دەروونکەیلی
وەك من دڵکەباب تۆیش دڵ پڕمەیلی
گۆش نادەی وە حەرف واتەی بەدکاران
نامکەی وە سەر مەشق گشت هەرزەکاران
شەرت بۆ ئازیز گیان شەرتی وە ڕاسی
شەرتی عاشقان وە دڵ ئیخلاسی
وە وێنەی (مینە) تا وە تۆی کەفەن
تەوقی غولامیت بخەم وە گەردەن

بەیانی دەردی دووری بۆ دڵ دار ۰۰ لە ۱۹۳۹/۱۱/٥ وتراوە

قیبلەکەم حوورم ئیمانم دینم
مایەو دەسمایەی دوکانچەی ژینم
ئاروام ئازیزم نووری بینایيم
تاجم دێهیمیم[1] کەوکەبەی شادیم
هێزو توانایيی دلەی زامگرتەم
دەوای نەوگاری جەستەکەم خەستەم

---

(۱) دێهیم : تاج ۰

جەلای بینایی‌و شیفای دەوای دەرد
تەسکین‌کەرەی هەناسانی سەرد
بەو دیدەی سیای مەستی خومارت
بەو شوعلەی ڕەخشان نووری ڕوخسارت
بەو ئەبرۆی هیلال کەچی خەمیدە
بەو خاڵ سینەی هیچ کەس نەدیدە
بەو چین پەرچەم لوول‌وەردەی سێوەنگ
وە ورشەو پرشەی لێوی غونچەڕەنگ
قەسەم وە ئەڵماس تۆی گوارەیی زەرد
ئاوێزان وە بان بلووری بێ‌گەرد
جەو ساوە دیدە بڕیاگم جە تۆ
زایەڵەم گەرمەن شەوان تا وە ڕۆ
سەرتاپای ئازام مەگریووم چون شەم
ئامانەن ئامان نووری دیدەکەم
بکەرۆ دەوای زامدارییی دڵ
(مینە) وەی ئێشۆ یانەش بوو وە گڵ

مایەی ژین‌و زینگانیم

ئازیز گیان مایەی ژین‌و زینگانیم
مایەی زەوق‌و شەوق عومری جوانیم
ڕەحمێ کەر وە حاڵ ئێش زامانم
وە ناڵەی وە سۆز نیوە شەوانم

پەی تۆ وییەردم جە حوکمی شاهی
وێم کەرد وە غولاّم وە زەڕ سینایی
پەی تۆ گوزەشتەم جە موڵك و کیشوەر
بیەم وە عەبدی دایم دەس نەزەر
پەی تۆ وییەردم جە شەهریاری
وێڵ و ئاوارەی هەردەو کۆساری
تۆ وێت مەزانی عومری شایم بی
ڕوتبەی حاکمی و کارفەرماییم بی
چون سالارێ بیم جە سەرحەد داران
سەرحەددارێ بیم جە ناو سەرداران
وێنەی تا جداران دارای ئەفسەر بیم
حوکمدار وە بان ولگەو کیشوەر بیم
پەی دیدەی سیات گشت دام وە تالاّن
کەردم وە سەربەش یانەم جە مالاّن
سا تۆیش دیدە گیان ڕەحمت بۆ جەلا
خەوفت بۆ جە ڕۆژ مەحکەمەی جەزا
یاوەرۆ ڕەحمێ وە حاڵەکەی من
وە کزی دەروون زوخاڵەکەی من
وە ئەشکی هووناو دیدەی نمینم
وە زاری و سۆزی زایەڵەی شینم
بەویەر جە (مینە) وەی ئەحواڵەوە
دڵ وە ئێش سەخت دەم وە ناڵەوە

قەسەم لە ٣٦/٤/٢وتراوە

ئازیز قەسەمم وە سای دەسماڵت
وە چینی پەشێو زولفی سەرخاڵت
وە دیدەی سیای مەخموورت قەسەم
وە خاڵی جەمین پڕ نوورت قەسەم
وە تەوقی هیلال ئەبرۆی خەمیدە
چەمان وە پەرگار مانیکەشیدە
وە بەرقو شوعلەی شەمعی سەرگۆنات
وە چلیپای پێچ ئەگریجەی تاتات
وە ڕەنگی نارنج چەنەی سیمینت
سوێن وە ماویی خاڵ لەوحەی جەمینت
وە شنۆی شەماڵ سای شەدەی بێگەرد
وە بەرقی ئەڵماس پای گوارەی زەرد
وە ساقی گەردن سافی بلوورت
وە عیشوەی گۆشەی دیدەی مەخموورت
وە سەروی باڵات جە عالەم تاکت
دیسان وە سەفحەی ڕوخساری پاکت
وە گشت قسەم بۆ قیبلەکەم سەد جار
ئیعتبارت بۆ جەیرانی تاتار
باوەڕت بۆ پێم ئاهووی خەتایی
نەمگرتەن جە تۆ ڕای بێ وەفایی
ساتێ بێ مەیلیت نەویەن ژیانم
مەیلی تۆم باعثڕۆحی ڕەوانم

من وەی ئیخلاس‌و تۆ وەو هەراسۆ
وەو دڵەی چون سەنگ خوا نەناسۆ
(مینە) وەی هووناو دیدەی پڕگرین
مەدۆ دەغالەت‌وە پای گوڵ جەمین

ڕەفیق واچە پێم ــ لە ١٩٣٩/١١/٨وتراوە

ڕەفیق واچە پێم ڕەفیق واچە پێم
بایوپەی ڕەزای خوا واچە پێم
لوای وە پێشواز عێلی جافەوە
نەدیت نازارێ بەی ئەوسافەوە
نەدیت ئاهۆکەی توونی هەردەی دڵ
چەم سیاوەکەی سەر دەلیلەی دڵ
نەدیت ئەو دلبەر ئارام گیانم
مایەی زینگانی ڕۆحی ڕەوانم
نەدیت سەر باشقەی گشت کوردەواران
نازاری سەرخێڵ دیدەخوماران
ئەو گوڵباغی باغ سەهەن پەروەردە
تەشریف شەفایی ئێلاخان‌بردە
ئەو بالاعەرعەر پەروەردەی گوڵزار
ئەو تووبا قامەت ئەو سەروی سەلار
واچە مەر نەدیت ئەو نەونەمامە
ئەو تەرلان تەوار قومری خەرامە
نەدیت شیفای دەرد دڵەی غەمگینم
نەدیت مایەی کەیف ڕووی سەرزەمینم

مواچای لوای تۆ وه نووای عێڵ
نه‌یاوای وه کۆچ شۆخه‌که‌ی سه‌رخێڵ
نه‌دیت له‌یل ئاما جه ئێلاخه‌وه
چون شابازی وه‌حش وه ڕووی شاخه‌وه
نه‌دیت به‌و ئه‌برۆی هلالی یه‌که‌م
به‌و ڕوخسار وێنه‌ی به‌دری دووهه‌فته‌م
تۆ یاوای وه کۆچ وه ڕاگوزارۆ
نه‌دیت قیبله‌که‌م وه تلمیت بارۆ
به‌و به‌ژن و بالای شۆخ و شه‌نگه‌وه
به‌و شێوای شیرین له‌یلاڕه‌نگه‌وه
به‌و غه‌مزه‌ی دڵدۆز چون خه‌ده‌نگه‌وه
به‌و دیده‌ی خونڕێز پا وه‌جه‌نگه‌وه
چون ئاهوێ خوته‌ن نه‌سا سڵ‌که‌رده
ڕوومه‌ت وێنه‌ی مانگ بێ په‌ناو په‌رده
نه‌دیت نه‌پرسا جه حاڵه‌که‌ی من
جه کڕه‌ی ده‌روون زووخاڵه‌که‌ی من
نه‌پرسا ئه‌حواڵ خه‌سته‌ی مه‌یله‌که‌ش
وه سزای دووریی ده‌روون‌که‌یله‌که‌ش
جه سه‌یلی زووخاو دڵه‌ی‌نمینم
جه زاری و فه‌زه‌ع زایه‌ڵه‌و شینم
نه چه‌خماخه‌ی ئێش زامانی کاریم
جه ناڵه‌ی وه سۆز شه‌وان بێداریم
ئاما جه ئێلاخ وێش وێنه‌یی له‌یل
نه‌وات ها جه کۆ قه‌یسه‌که‌ی دوجه‌یل

هەوداڵی خەمبار زەدەی دەردەکەش
وە سزای دووریی دەروونبردەکەش
نەوات ها جە کۆ (مینە)ی سیابەخت
بیماری دڵڕێش گرتەی زامسەخت

جوانیی دولبەر ئەبێ چۆن بێ لە ١٩٣٩/١/١٤ وتراوە

شۆخێ جە ئەزەڵ وێش سەلار نەبۆ
بێ سورمە بێ مەی چەم خومار نەبۆ
نازاری کیشوەر شەدەلار نەبۆ
وە وێنەی تاووس نە گوڵزار نەبۆ
ئاهووی خوتەنڕەنگ گوڵڕوخسار نەبۆ
قامەت چوون سەروی جۆیبار نەبۆ
سەر دەلیلەی گەل غەزالان نەبۆ
نازاری سەرخێڵ نەوهالان نەبۆ
ڕوومەت چون پەڕەی گولالان نەبۆ
سەر پۆلی گەردنپڕخالان نەبۆ
چون بانووی ئەرمەن وێش دولبەر نەبۆ
شازادەی بێ عەیب لێوشەکەر نەبۆ
جەمین جامی جەم بێ کەدەر نەبۆ
گەردن بلووری جەلادەر نەبۆ
مەمانش لێموی تازەڕەس نەبۆ
شۆخێ بۆ واچان وێنەشکەس نەبۆ

شەرت بۆ ئەی دڵمە قەت شەیداش نەبۆ
دێوانەی عەوداڵ بێ پەرواش نەبۆ
گیرۆدەی تۆڕداو سیاتاش نەبۆ
وە وێنەی (مینە) موبتەلاش نەبۆ

لە ڕاگوزارێ ـ لە ١٦/٢/١٩٣٩وتراوە

نە ڕاگوزارێ نە ڕاگوزارێ
ئارۆ دیم وە چەم نە ڕاگوزارێ
ئاهووی خوتەن بێز تەرلان تەوارێ
جەیرانی سەرمەس دیدەخومارێ
تووبا قامەتێ هەیئەت ڕەعنایێ
تاوس خسڵەتێ سەوڵەت زێبایێ
پەرچەم پەرێشان وە وێنەی نەسرین
جەمین درەخشان چون نەجم پەروین
چەمان وە پرگار مانی کەشیدە
چون هیلال نەو ئەبرۆخەمیدە
چەمانش دایم بێ مەی پڕخومار
سیا چون دیدەی جەیرانی تاتار
چون سوبحی صادق نە زوڵماتی شەو
ڕوومەت مەدرەوشا جە تۆی زوڵفی ئەو
لەبان شیرینتر جە شیرین شەکەر
مەواچای غونچەی وادەی سوبسەحەر

چەنەش چون نارنج بەغدایی ڕەنگین
خەیلێ دلگیرتەر جە چەنەی شیرین
(مینە) پەرچەمش سیاو پڕچینەن
چەمان خەرامان شۆخی شیرینەن

شەماڵ ئامانەن لە ١٩٣٨/٧/٨ وتراوە

شەماڵ ئامانەن شەماڵ ئامانەن
شەماڵ فیدات بام دیسان ئامانەن
دێسان دل وە ئێش دووری سەرداگەن
جە هەردەی دەروون ئاهر وەرداگەن
دێسان دڵ وە ئێش هیجران بریانەن
چون قەقنەس وە نار حەسرەت گریانەن
هام ساکەی قەدیم غەمەکەی جاران
سەرداگەن لێمان جە دووری یاران
ئەر پرسی چێشەن شەماڵ فیدات بام
وە فیدای سروەی سوبسەحەرگات بام
ئێدەن ئاماگەن وە منزلگەی وێش
بین وە هامراز ئەوگاری دڵڕێش
کەم کەم تۆی دەروون کەردەن وە خووناو
چەمانم ڕێزنۆن ئەسرین چون هووناو
تك‌تك مەتکیۆ زووخاو نە جەرگم
وەختەن وە قابیز بسپارۆ مەرگم

وە بڵێسەی نار دووریی باڵای یار
گڕگڕ مەگڕیۆ دڵ چون پیرەدار
ئەرجووم هەر ئێدەن شەماڵ فیدات بام
وە فیدای سروەی سوبسەحەرگات بام
کەردم من خوێنی دەسەودامانم
وەتووم دەغانەت بەدەر ئامانم
بویەر ئەی سوب نە سەر کۆساران
وێت عەبیرین کەر جە تۆی گوڵزاران
وە بۆی مشکی خاس گوڵباغی باغی
عەبیرئامێز کەر نە تۆی دەماغی
وە سروەکەی وێت مەخلووت وە گوڵاو
بدۆ نە دەماغ قیبلەی من جە خاو
بشانۆ کەم کەم ئەگریجەی چین چین
بدا نە گۆناش جە خاوی شیرین
بەل وە سروەی تۆ شنۆی زوڵفی ئەو
بێدار کەن دیدەی ئازیز گیان جە خەو
وەختێ وەی تەقریو ئەو شۆخو شەنگە
ئاما نە خەودا ئەو گوڵباغڕەنگە
ئەی ئاری حەسرەت ئێشو فراقش
وا تاقەن تاقت پەی ئەبرۆی تاقش
ئەی عەرزئەحواڵ ئەی ئێش دووری
ئەی سزای زامان سەخت مەهجووری
ئەی قرچەی زامان دڵ شرارەی دڵ
ئەی ڕەنجو خەفەت دووری جەمینگوڵ

ئەی بڵێسەی نار شەرارەی دەروون
ئەی سەیل ئەسرین دیدەی پڕ جە هوون
ئەی دووی هەناسەی وە خەم پەروەردەم
ئەی قرچەی زامان دڵ وە هوون کەردەم
ئەی ئێش و خەفەت هانا وە داخۆ
وەی ڕەنگ بەرمەیۆ جە تۆی دەماخۆ
عەرزکەر حاڵەکەی (مینە)ی دڵخەمین
تو ئەو شازادەی سیاماڵ نشین

لە ساڵی ۱۹۳۹ بە شوێن کۆچی جافدا بەرەو کوێستان وتراوە .

هانا هامسەران جە ئێش دووری
جە زامان سەخت کەردەی مەهجووری
تك تك مەتکیۆ هووناو نە جەرگم
دایم نە سزای شەرارەی مەرگم
شادی کوکو چێش کەرد نە ئقلیمی دڵ
خەم دڵشاد بیەن وە ماواو مەنزڵ
خەم و تەم و هەم جە لام بیەن جەم
ئەسرش هووناوەن سەرچاوەکەی چەم
چەمانم ئەسرین هووناو مەڕێزۆ
دووی هەناسەی سەرد نە دڵ مەخێزۆ

چه سزای زامان دڵەی پڕ چه ژار
چه گەرمیی دەروون چه شەرارەی نار
وه کەباب بیەن جەستم سەرتاپا
وێنەی زوخاوەن مۆخم چه ئازا
خەم نه جەرگەی جەرگگ گیان نه جەرگەی خەم
تەن کاسەن وه خەم خەمانم هاودەم
پەی شوڵەی ڕوخسار ئەو ئارامی گیان
جەستەم مەگریۆ چون شەمعی شەوان
هامسەران ئامان بکەروون چارم
بکەروون عیلاج دڵەی ئەوگارم
ڕەحمێ کەن وه حاڵ (مینه)ی سیابەخت
تاکەی بناڵۆ وه زامانی سەخت

کەیبێ له ۱۹٤۰/٤/۸دا وتراوه ٠

خوا هاواره وا مردم دەوایی دەردەکەم کەی بێ
له دووریدا ئەوا سووتام ویساڵی قیبلەکەم کەی بێ
وەکو یەعقووب ئەوا کوێر بووم تکاوه ئاوی بیناییم
به دایم هەر ئەڵێم ڕەببی که نووری دیدەکەم کەی بێ
سەبووری پەردەیی سووتا تەحەممول تاقەتی لاچوو
توانام لێچنا هێزم نەماوه شۆخەکەم کەی بێ
دڵم وەك بولبوله دایم به دەم گریانەوه دێژێ
له لای هەبوه دەوای دەردم دەبێ لیۆغونچەکەم کەی بێ

بڵێسەی ئاگری دووری گڕەی بەردایە ناو جەرگم
سەراپا قەقنەسم ئاخۆ عیلاجی ڕۆحەکەم کەی بێ
بە عەینی قومری خەمبارە ئەوا ڕۆحم ئەناڵێنێ
بە دەم ئێشۆ ئەسووڕێتۆ ئەڵێ کوا سروەکەم با بێ
ئامان ڕەببی دەخیل چبکەم قوڕی کام جێ بەسەرما کەم
وەکو (مینە) هەتا کەی من بڵێم غەمخوارەکەم کەی بێ

لە ١٨ی کانونی دووەمی ١٩٤١دا لە (مەنصور ئەلکان) بەفر چوار شەو ڕێی بەستبوو مالی ئازیزەکەی مینەی شاعیرمان لـە ناو جافا بوو هاتبوونە (هەردەیسەییارە) لە (ملەی نارنجەڵە) ماڵیان هەڵدابوو لە ناو بەفرا دەوارەکانیان ڕەشـی ئەکردەوە زۆریش لێوە نزیك بوون ، بەڵام نەیئەوێرا بچێتە لای چونکە کەریم بەگی باوکی سوێنی لێخواردبوو ، شاعیر زۆر دڵگیـرو بێ تاقەت بوو • هیچی بۆ نەمایەوە هات ئـەم پارچـە شیعرەی ناردە خزمەت باوکی لە کەلار •

فیدای سروەت بام های نەسیم وەختەن
بدیۆ ئیمدادم زامانم سەختەن
یانەی دڵ وە سەیل زوخاوان بین کەیل
بیەن وە ماوای بوومی دووری لەیل
گڕگرتەن دەروون جە شەرارەی خەم
شەوان تا وەڕۆ سوچنۆم چون شەم
مەوینم وەی ڕەنگ دەردم کارییەن
هیممەتکەر ئامان وادەی یارییەن

من سزاو خەفەت تەوانام بردەن
پای ئاماو لوام چون نەی پەی کەردەن
هۆریزۆ سوبحەن مەکەرۆ درەنگ
تەی کەرۆ مەنزڵ وە وێنەی خەدەنگ
عەبیرئامێزکەر وێت نە گوڵزاران
بویە وە تاجیل نە سەر کۆساران
تا مەیۆ وەڕات سارا سەردەشتێ
دەشتێ وەن ماچان پەی دڵ بەهەشتێ
مەوینوو نەو دەشت غەزالان گەلگەل
مەگیلۆن وە ناز مەکەروون تامەڵ
جە دوور منمانۆ نە پای ئەو هاموون
قەسری سەر بەردەن وە ساقی گەردوون
نە شانەی قەسرا شتێ جە ڕووی شەرق
جاریەن جە دوور مەوج مەدۆ وە بەرق
جە ڕووی ئەو سارا پێت مەدۆ دیار
چەن قەصرو توسوور چەن دارو ئەشجار
خەیلێ دڵ کەشەن کەلارش نامەن
مەنزەرو هەواش مەشهووری عامەن
کەردەنش پابتەخت وە عەدڵو ئینساف
نەو ونگەی دڵکەش میری عێلی جاف
میری مەشهوورەن وە سەخاو کەرەم
ئیسمەش کەریمەن زاتش موحتەرەم
سەرداری سەروەر هەواخواهمەن

سەرمایەی حورمەت پایەو جاهمەن
جەمن شو وەلای ئەو سەردارمە
ئەو دلسۆزی حاڵ ئەو غەمخوارمە
ئەو داوای زامان دەردی کاریمەن
ئەو تەسکین ئێش دڵئەوگاریمەن
نگادار ئەدەب نەسیم فیدات بام
وە فیدای سروەی سوبسحرگات بام
ئەی زەلیلی حاڵ ئەی سەختی زامان
ئەی سوزشی دڵ سزای بێ ئامان
ئەی ناڵەو فەزەع زایەڵەو زاریم
ئەی گرانی دەرد ئەی گیان ئەوگاریم
ئەی دووی هەناسەی وە خەم پەروەردەم
ئەی قرچەی دووری دڵ وە هوونکەردەم
ئەی لافاوی هوون ئەسرم نە چەمان
گوڵناری کەردەن سەرتا وە دامان
عەرزکەرۆ خزمەت ئەو خوسرەشکوو
ئەو بڵندهیممەت ئەو شیرەوانخوو
ئەحیانەن نەسیم پرسام لێ جە حاڵ
مەوینیم وەی ڕەنگ بیم وە زوخاڵ
واچە جە دووریی باڵای لەیلشەن
وە وێنەی مەجنوون خەم دوجەیلشەن
ئەو بێو وە مەڵهەم ڕەشحەی خامەکەت
نەبۆن وە دەوای دڵ پرزامەکەت

چون شەم مەسووزۆ وە سزای جەرگش
مەبۆ بەو ڕازی کفن وە بەرگش
ئەو گیانەش وە مەیل بالآی لەیل خستەن
تۆیش پەی نامەی زاڵ لوات بەستەن
ئینسافەن وەسەن مەدەر ئازارش
(مینە) بێ چارەن بدیۆ بیمارش

ساڵی ١٩٤٠ شاعیر دڵی بە کچێکەوە ئەبێ کە داوای کرد ئەیان وت ئەگەر کەریم بەگ نامەیان بۆ نەنووسێتو ڕازی نەبێت نای‌دەنێ ، کەریم بەگیش ڕازی نەبوو ، نامەی بۆیان نەنوسی ، ئەم پارچە شیعرە لەو کاتە هاتوەتە دنیاوە .

لەعلی سەر جقەی تاج تاجداران
ڕەئیس حەڵقەی گشت شەهریاران
جای هاناو ئۆمێد ئۆمیدەواران
دەوای ئێش‌سەخت دەروون‌ئەوگاران
کارپەردازی کار بێگانەو خوێشی
دەسگیری گرۆی خەستەی دڵ‌ڕێشی
پرسیارکەردەی حاڵ پەشێوئەحواڵی
ئاوی کزەی جەرگ دەروون‌زوخاڵی
ئاهم جە قوببەی گەردوون کەردەن سەر
چ عەجەب جە لات نەکەردەن گوزەر

شەوان تا وەڕۆ مەسووزۆ جەرگم
خوا مەزانۆ ئاوات وە مەرگم
یا شا وە تاقیق یە مەعلوومەن
جە بەدئقبالی‌و نالەی شوومەن
بۆی کزەی کەباب دلەی ڕەنجەڕۆ
نەکەردەن مەشام شامەی زاتی تۆ
ئەمجار بەشقی عەشق سەرداری عالەم
سەییدی سەروەر ئەولادی ئادەم
ببەخشووم وە جاه مصطفای موختار
ڕەحمت بۆ وەسەن مەدەرووم ئازار
بکەرۆ دەوای دلەی پڕدەردم
بدەرۆ تەسکین هەناسەی سەردم
تەحریرکەر وە لوتف شیرین نامەی
بکەر خەلاتم ڕەشحەیی خامەی
بەل بۆ وە دەوای زامانی کاریم
شیفا بۆ پەریێ دەروون‌ئەوگاریم
شاهم وە تاقیق جەنیت‌عەیان‌بۆ
سەوگەندم وە زات پاکی یەزدان بۆ
بیللا یە ئاخر نامەی ڕجامەن
بەینیۆەن وەی ڕەنگێ لالەو نزامەن
شەفیع بۆ جە لات جبرەئیل ئەفزەل
باز تکا کاربۆ سەییدی مورسەل
خیتام دەر وە کار (مینە)ی سیابەخت
وەش کەرۆ دلەی گرتەی زام سەخت

که خێڵو لەیل بەرەو کوێستان ئەچن لە ٤/٥/١٩٤١ وتراوە ٠

یاران من دیسان نەوبەی زاریمەن
نەوبەی ئێش سەخت دڵئەوگاریمەن
نەوبەی زایەلەی دڵەی مارگەزتەن
باوکەڕۆی وە گەرم ئەرواکەی خەستەن
دیسان من ڕۆڕۆی دومای خێڵمەن
واوەیلای دومای کۆچی لەیلمەن
ماچان یانەی جاف وە چاتۆڵ بیەن
کۆساران ڕەنگین گوڵان بەرشیەن
یە گشت نیشانەی لوای جافانەن
وادەی سەفاو سەیر چەم کلاڤانەن
نازاران مەیلی سەیرانشانەن
هەوای سەیرانگەی کوێسانشانەن
وادەی تماشای سەرکۆسارانەن
کاتی سەفاو سەیر چەمخومارانەن
گوڵان گشت ڕەنگین بوولبولان دڵشاد
ناڵەی قومرییان خەم مەدۆ وە یاد
چریکەو قاسپەی کەو نە پای کاوان
شاخەو بریقەو هاژەی شەتاوان
تەوق تەوق گوڵالان نرگسان پۆل پۆل
ڕازنان چیاو ساراو دەشتو دۆڵ

سیامالّ نشین گشت کەفتن وە بار
مەگێلّوون پەی سەیر هەوار وە هەوار
چین نەوهالاّن پەریٚ تەماشا
جە زۆسان هەوار مەکەروون حاشا
ئەو شۆخی بێگەرد نووری بینابیم
ئەو مایەی نیشات ئەو هیواو شادیم
بێ خەوەر جە من دەردم کاری یەن
سەیرو سەفای ئەو پەی من ڕازی یەن
شەمالّ فیدات بام تۆو بالّی تەیرت
تۆو بۆی عەمبەرین تۆو سروەی سەیرت
ئیمشەو هۆریزە وەر جە سوبسەحەر
وێت عەبیرینکەر وە مێشكو عەمبەر
بشۆ وە دومای بەرکۆچی خێلاّن
سەر دەلیلەی گەل ڕەمی ڕەوی لان
بزان قیبلەکەم وا لە کام شاریٚ
یاخۆ نۆهەوار کام سەر هەواریٚ
واچە ئازیز گیان شای سۆسەن خالاّن
ڕەهوێلەی ڕەمکێش پۆلی نەوهالاّن
پێکیای پێکان عیشوەو غەمزەکەت
ئەوگاری بالاّی شیرینتەرزەکەت
بەدبەختو غەمگین سیاچارەکەت
قەیس لونگ وەکۆلّ چەمخومارەکەت
جە شوێن وارگەکەت کەفتەن خەستەی دەرد
بیمار دلّهوونین گیانئەوگار ڕەنگزەرد

ئەر بیو نەچین زوڵفەکەت تایێ
نە کیانی پەرێش ڕەهاییش نایێ
تکام یەن شەماڵ چون برای گیانی
چون دۆس دڵسۆز نەك وە گیانی
ڕەحمێ کەر وە ئێش ناڵەی دڵەکەم
ئیمشەو سا بشۆ وە لای گوڵەکەم

هانا وە پەیکەکەی سەحەر لە ڕۆژی ۱۱/۹/۱۹٤۱وتراوە

هانا ها وەلات پەیکەکەی سەحەر
بەیۆ ئیمدادم درەنگی مەکەر
وە کزەی سەبوون دووری باڵای یار
مەگریۆم ئێدەن چون شەرارەی نار
مەخیزۆ گڕکڕ ئاهر نە جەستەم
کەردەن وە قەقنەس جەستەکەی خەستەم
ئامان سەد ئامان نەسیم سا وەختەن
با وە ئیمدادم دەردەکەم سەختەن
تۆی دەروون جە سەیل زوخاو بیەن کەیل
گڕ وەستەن نە دڵ کزەی دووری لەیل
کوورەکەی دەروون وە خاشاکی خەم
ماڵاماڵ بیەن مەسۆزۆ کەمکەم
شەرارەی ئاهر دووریی شین لێش
دووی هەناسەی سەرد جە لامەدۆ پێش

سروەت بام بازەکەی سەحەر

سروەتبام بازەکەی سەحەر
وادەی یاری‌یەن درەنگی مەکەر
بویە وە تاجیل نەسەر کۆساران
درەنگی مەکەر نە تۆی گولزاران
نەك بشی وە سەیر سەفای بای کاوان
یا وە تەماشای شاخەی شەتاوان
ئەر سەر سەیرانگای گولاٚن دڵگیر بۆ
دەخیل سەد دەخیل منت چە بیر بۆ
وە وەختو بێ‌وەخت نەڕاگەو بێ‌ڕا
نەکەری درەنگ نە چۆڵو سارا
تا مەیۆ وەڕات سەرکۆو کۆساری
نەپای ئەو کێودا شیرین دیاری
دیاری دڵگیر چون سارای خەتا
گەڵگەل غەزالان مەگێڵوەپیا
دەشتێ منمانۆ وە سارای بەهەشت
نەهرێ چون کەوسەر جاری‌یەن نەو دەشت
مەوینۆ تێدا جۆقجۆق گولاٚلاٚن
خەیمەش هەڵداگەن نەو دەشتو ئالاٚن
مەشینۆ شەوبۆ نە مابەینی گوڵ
پەخشی‌و پەشێوەن ئەگریجەی سونبول
نەرگس تاجی زەڕ نیاگەن وەسەر
بیەن وە سوڵتان نەو وڵگەو کیشوەر

تکاکەر نەوجا نە پای ئەو هاموون
قەسرێ سەربردەن وە ساقی گەردوون
چون قەسر قەیسەر نەو دەشتو سارا
سەر ساوان وە چەرخ چون تاقی دارا
جاری‌یەن نە پای تاقی دڵئارا
شتێ خۆش مەنزەر صافو گەوارا
نە تۆی سافایی ئەو سارای شیرین
منمانۆ وە چەم چەن کۆشکی ڕەنگین
کاتێ وەی تاریف شوێنو وڵاتێ
ئاما وە سەر ڕات مەنانۆ ساتێ
مەکەرۆ درەنگ تۆ نەو سەرکۆسار
عەمبەرئامێزکەر ئەو دەشتو گوڵزار
وە بۆی سروەکەی بۆعەبیرینیت
گوڵاو پاشی‌کەر ڕاگەی شیرینت
بڵا وە نەرمی بکەرۆ گوزەر
بشێو وە ماواو نشینگەی دولبەر
ئەر وێت بەڵەد نیت تا پێت دەم‌نیشان
ئێدەن نیشانەی مەنزڵگەی جانان
قەسرێوەن دڵگیر قەڵای خۆرهەڵات
دووهەم قەسرێوەن تا مەبۆ وە ڕات
چون یاوای وە صەحن تەلاری شایی
مەوینووی تاقی سەیوان خەتایی
گوزەرکەر نە تۆی تاقی زەڕنیگار
نەو تاقا خەفتەن جەیرانی تاتار

وەختێ تۆ دیای وەو تاقو مەسکەن
بدۆ نە دەماخ نووری دیدەی مەن
نیشاتو وەناز یەخەی کەتانش
بێدارکەر نە خاو سیاچەمانش
وەختێ خێزیا ئەو نازاری چین
پۆشا وە باڵای کاڵای عەبیرین
ئەی زەلیلی من ئەی سەختی دەردم
ئەی ئێش دەروون هەناسەی سەردم
بەیانکەر جە لای ئاهووی خوتەن بوو
نازاری سەرخێڵ شۆخی هەڵۆخوو
واچە ئازیز گیان بینایی چەمان
(مینە)ی بێچارە پێ دەوام کەیان

سوێی دڵ لە ١٩٤٢/٤/٨ وتراوە •

لە تۆم مەطلووبە ڕەببی کەڕ بێ شەیتان
هیوادارم خودایە دووربێ لێمان
سیاچارە ڕووەو مەشریق هەڵئەدرێ
نیشانەی هەڵگەڕانی جافە دیسان
نیشانەی هەڵگەڕانی ئاری جەرگە
نیشانەی ڕۆینۆی ئێمەس ئە کێوان
نیشانەی شێتی‌یو ویڵیوونمانە
نیشانەی مەحوی عەقڵەو هۆشو عیرفان

نیشانەی شیوەن‌و ناڵینی دڵمە
دووبارە ڕووئەدا هاوارو گریان
دووبارە تێتە سوێ زامانی دووری
دووبارە سەر ئەداتۆ دەردی هیجران
دووبارە هەروەکو مەجنوون بە شێتی
ئەسوورێمۆ بە عەوداڵی لە کێوان
دووبارە خوێن بەخوڕ ئەڕژێ لە چاوم
دیسانۆ (مینە) ئاساو دیلی هەردان

ئەی دڵ کۆتاکەر لە ١٩٤٣/٨/١٠ وتراوە .

ئەی دڵ کۆتاکەر زایەڵەو وەی‌وەی
وەس‌کەرۆ زاری‌و شیوەن هەتاکەی !
ئێدەن دیاردا خێڵ‌خانەی جافان
ئاما تلمیت‌بار موشکین کلاّفان
ئاما ئاهۆکەی توونی هەردەی دڵ
چەم‌سیاوەکەی سەردەلیلەی گەڵ
نازاری سەرعێل ئاما وە هەوار
قەدیم هەوارگەش کەردەن وە گوڵزار
ئەو ولکەو مەکان دڵ مەدا وەهەم
ئیستە مەدۆ ڕەنگ گوڵ‌باغچەی ئیرەم
مەگێڵوون وە ناز دیدەخوماران
بیەن وە ماوای نازك نازاران
ئەو هەردەو ولاّت گیان ماوەرد وە تەنگ

سەفاش مەدۆ ڕەنگ بای تەخت فەرەنگ
نیەن توانام بگیرۆم قەرار
ئێدەن قیبلەکەم ئامان وە هەوار
تۆیش پەی وێت وەش بەر دومای خەمانەن
جاڕووکەش کەر هەم شادی ، میهمانەن
سارێش مەبۆ زام دووریی بالاکەش
پەی دەوا کافیەن گەردی بالاکەش
ئیمجار وە تاقیق خەم نە زەوالەن
هجران (الوداع) وادەی ویسالەن
واچە وە خەمان کەلك شێوونان
شادی نۆبەشەن وادەی وەسڵ ئامان
بکەر تەدارەك ئەساسەی سەفەر
پەرێ هەدیەی خاس تو گیان حازرکەر
تاجیلکەر دێرەن بشیم وەڕاوە
بواچێم وە دەم حەمدو ثەناوە
وەش ئامای وە خەیر گوڵباغی باغم
وەش ئامای وە خەیر کەیفو دەماغم
وەش ئامای وە خەیر نوری چەمانم
وەش ئامای وە خەیر دەوای زامانم
وەش ئامای وە خەیر تاووس گوڵشەن
ئەر هەی وەش ئامای ئاهۆکەی خوتەن
قیبلەم وەش ئامای وارگەت باریك بۆ
ڕووی بەدکار چون تای زوڵفت تاریك بۆ
دوشمن خەمخەلات دۆستئازاد بۆ

خوێشانت دایم چون وێت دڵشاد بۆ
واچه قیبلەکەم یەڕای ئیمانەن
پەی چێش یە قانوون ئەهلی ویجدانەن
وێت مەشغووڵ وە سەیر وە ئێلاخەوە
من جه گەرمەسێر ئاخوو داخەوە
سووچیای سەبوون شەرەر ئێشودەرد
گیرۆدەی خەمان دڵ ئەوگار ڕەنگ زەرد
شەوان تاوەرۆ خەم هەم ڕازم بوو
زایەڵەی دەروون سەدای سازم بوو
نەوای نەی ناڵەی دڵەی پڕدەردم
تەسکینم دەمەی هەناسەی سەردم
وەفراوم هوناو زام کاری بوو
خۆراکم کەباب دڵ ئەوگاری بوو
شەراوم شووراو دیدەی ئەسرینبار
نەوای نەی کزەی جگەر سوزای نار
ماواو مەکانم وە هەردانەوە
مەگێڵام وە ئێش وە دەردانەوە
چون قەیس عەوداڵ بێ زەیدو ماوا
موانام ئی فەرد سوب تا خۆرئاوا
قیبلەم تو نە سەیر سەفای کۆساران
هیچ نیەن یادت جه دڵئەوگاران
وەی تەور دا جواو شۆخی شێواشەم
نازاری سەرخێڵ پەڕەی گوڵوەدەم
هەرکەس وە مەیلی لەیلێ دڵکەیل بۆ

مەبۆ ئەو مەجنوون هەردەی دوجەیل بۆ
مەبۆ چون عەودال کەڵبووس وەکۆڵ بۆ
دێوانەئاسا جاکەش نەچۆڵ بۆ
وە دایم زەدەی زام هجران بۆ
هام ڕازش ناڵەو شینوگریان بۆ
خۆراکش کەباب دڵ ئەوگاری بۆ
وەفراوش هوناو زام کاری بۆ
لەیل مەبۆ چون لەیل بشۆ وە ئێلاخ
عاشق چون مەجنوون سوچنیۆ وە داخ
ڕەویەی نازاران سەفاو سەیرانەن
پیشەی عاشقان هاناو گریانەن
هەرکەس وە عەشق بالآم عەودال بۆ
مەبۆ چون (مینە) وە کۆی زووخاڵ بۆ

کۆمەڵبوونی هاوسەران لە ١٩٤٤/٥/٨ وتراوە •

من چی حەڵقەی بەزم یارانی گیانی
یەك یەك جەم بیەن پەی شادمانی
کۆگرتەن پەی کەیف هەر یەك جە لایێ
چمەڕان وەڕاکەی ساقی بایێ
فیدات بام ئامان دێرەن بێدرەنگ
باوەر برێزە شەرابی گوڵڕەنگ
کەچکەر سوراحی سەر وە تۆی پیاڵە
دڵەی هامسەران بخەر وە ناڵە

وه قاقای شیشه‌ت وه سه‌ر پیاڵه‌وه
گه‌ردی په‌ڕه‌ی دڵ جوان کاڵه‌وه
نه‌یچی تۆیش وه سۆز گه‌رمی نه‌وای نه‌ی
ئاهرده‌ر وه گیان مه‌ی خۆران په‌ی په‌ی
واچه موغه‌ننیش وه نه‌واو سوروور
سازدا په‌رێمان به‌زمی سه‌لم‌و توور
موتریبان وه سۆز نه‌وارگه‌ی وێشان
وه ڕه‌قس ئاوه‌ران ده‌سه‌ی مه‌ی نۆشان
ئنجا تو نه‌یچی‌و موتریب وه هه‌مدا
بمالاً دڵه‌ی یاران جه خه‌مدا
وه نه‌شئه‌ی مه‌ی‌و سۆزه‌ی نه‌وای نه‌ی
یاران به‌و یاران شه‌وق‌و شادی‌که‌ی
به‌ڵ (مینه)یش وه مه‌یل شه‌وقی یارانش
شادکات دڵ وه زه‌وق عومری جارانش

لای شه‌مال گله‌یی له به‌ختی خۆی ئه‌کا

شه‌ماڵ له به‌ختم شه‌ماڵ له به‌ختم
شه‌ماڵ سابێ‌وۆ ئیمشه‌و له به‌ختم
ئیمشه‌و دڵسۆز به باوه سه‌روه‌ختم
وه ناسۆر که‌فته‌ی زامانی سه‌ختم
ئیمشه‌و با وه سه‌یر زامانی کاریم
گۆش ده‌ر وه ناڵه‌ی ده‌روون ئه‌وگاریم

بای‌و بوینه تو حاڵەکەی من
بۆی کزەی دەروون زووخاڵەکەی من
فیدای سروەت بام پەیکی سەحەرخێز
ئیمشەو چەمانت بکەر سورمەڕێز
هۆرێزۆ ئیمشەو جە وادەی سەحەر
وێت عەبیرین کەر وە عەترو عەمبەر
بویەر وە تاجیل نە سەر کۆساران
مەکەر وە درەنگ تۆ جە دیاران
تا مەیۆ وە ڕات کۆسارو هەردێ
هەردێوەن هەواش دەوای گشت دەردێ
نە تۆی ئەو هەرڎا مەوینی وە چەم
هەواری سەفاش چون باغچەی ئیرەم
هەروەخت تۆ یاوای وەو شوێن هەوارە
خێڵخانەی قیبلەم وەنیت دیارە
بویەر یەك یەك جە سیامالآن
سەرحەدنشین شای ماوی‌خالآن
وێش چون دەلیلەی غەزال چینەن
دایم چون ئاهوو سەرحەدنشینەن
نە بەرزهەوارێ خەیمەش پا کەردەن
وێش وێنەی ئاهوو مایل وە هەردەن
بکەر زیارەت دەوری یانەکەش
چون کەعبەن جەلای من ئاسانەکەش
جە دومای ئەرکان تەوافی یانەش
بویەر جە مابەین پەرڎەی ئاسانەش

بشۆ وه خزمەت ئەو نەونەمامە
ئەو تەرلان تەوار قومری‌خەرامە
واچە قیبلەکەم سەوڵی سەمەنبەر
بالاگێڕت بۆ وڵگەی هەفت کیشوەر
من کیانان وه لات زامارەکەی وێت
وه کزەی هیجران ئەوگارەکەی وێت
عەرزش هەن جه لات ئەر پرسەن ئەحواڵ
وه شەرای دووری بیەن وه زووخاڵ
نەمەندەن تاقەت تواناش نیەن
هۆش‌و عەقڵ‌و فام جه لاش بەرشیەن
نه قووەی ڕەفتار هێزی ئاماشەن
نه سەورو سکوون نیشتەنی جاشەن
ساتۆ وه کەرەم دڵنەوازیش‌کەر
جه ڕاگەی هیممەت دەواسازیش‌کەر
تای نه ئەو تورەی سیای عەمبەربۆ
بکیانوی پەرێش بەل وه دەواش بۆ
نواناش مەبۆ ئەو جه ئیشارەت
مەیۆ ئاسانەت مەدۆ زیارەت
جه دوور بوینۆ یانەکەت وه چەم
وه وێنەی (مینه) شاد مەبۆ بێ خەم

له ڕێگوزارێ

له ڕێگوزارێ له ناو ماشینێ
تووشم بوو وه تووش شۆخی شیرینێ
بالاعەرعەرێ لەشوولارەزم
دولبەری شۆخی دیدەمەس خوێنگەرم
ناسك نەوهالێ ڕەعنادولبەرێ
گەردن مینایتەڕ شمشاڵکەمەرێ
ڕوومەت تەڕ ناسك کاڵو پەمبەیی
دەمگردو لیۆسوور خشتو غونچەیی
وه عیشوه نازو وه نیونیگاوه
جارجار وەلاما که لای ئەداوه
دڵمی ئەپێکا جەرگی ئەسووتان
ڕۆحی شێتئەکرد فامی ئەشێوان
وه تیری موژەی صەد دڵئەوگاره
چەن شاهان وه دەرد عیشق دووچاره
کەوتمه تۆڕداو سیاپەرچەمێ
گیرۆدەی خاڵی چەناکەو دەمێ
ئەوگارو عەوداڵ دڵشێتو لێوه
وەك مەجنوون ماوام سەرحەدو کێوه
(مینه) مەر یەزدان خۆی بکات چارم
بکات دەرمانی دڵەی زامارم

چاوەکەم فەرموو

چاوەکەم فەرموو هەموو ئامادەیە بەزمو طەرەب
بوربوتو نای‌و موغەننی‌و نوقل‌و بادەی مونتەخەب
با بە وەصڵ‌و کەیف‌و شادی تێپەڕێنین ئەم شەوە
شەق بەرێ بمرێ لە داخانا ڕەقیبی سەگ‌نەسەب
تو خوا جانا بە ڕەغمی موددەعی‌و بەدگۆ‌و حەسوت
بێ پەیاپەی مەی بنۆشین پیالە پڕ کەین لەب بە لەب
چاو لەسەر چاو لێو لەسەر لێو دەم لە ناو دەم دابنێین
شادو بێ‌غەم ڕابوێرین دڵ بە بێ ئێش‌و تەعەب
بەزمی جەننەت کەی دەگاتە ئەو سروورو شادییە
(مینه) بێ‌خۆف لەیلی تۆدا مەی بنۆشێ ڕۆژو شەب
دولبەرا عەهدە لە دووریت دڵ دەناڵێت وەك ڕەباب
سەیریکە جەرگم دەسوتێ هەڵ دەقرچێ وەك کەباب
وێڵ‌و عەوداڵ شێت‌و لێوە سەرسەری تێم‌و ئەچم
وڕ ، دەبەدگ سەرخۆش دەسوڕێمۆ بەبێ پیاڵەو شەراب
یەك نیگای نازت کە ئاویشت دای لە بەندی جەرگەکەم
زامەکەی خوێناو ئەرێژێت هەروەکو سیروان‌و زاب
گەر سوئالی زامی جێگەی تیری عیشوەی خۆت بکەی
لازمە کاتب بنێریت بێ قەڵەم ناکرێت حیساب
چینی ئەگریجەت نەسیم بەخشی دەکا کاتێ لە ڕووت
هەر دەڵێی هەوری سیایەو دائەپۆشێ ئافتاب
گوڵ بەدەم باوە کە ئەڕواو تێت‌و ڕەنگی تێك ئەچێ
عەینی وەك ڕووی تۆیە وەختێ پێکەنی‌و لادەی نیقاب

لەززەتی ماچی دەمی تۆ کەی ئەدەن لای (مینە) جاف
شەربەتی ئەسکەنجەبین‌و پرتقاڵ یا ئاو عیناب

دوو بەیتــی

ئەو جەژنە کە مەعنای بە حەقیقەت خەموو تەم بێ
کەیف‌و فەرەحی تاکوو بڵێی ئێش‌و ئەلەم بێ
هەر جەژنێ گوڵی شوومی سیاچارەیی کورد بێ
چی دەردو خەم‌و شینە لەوا کۆمەڵ‌و جەم بێ

ئــەی ســەبا

سروەکەت بۆی عەنبەرو عودی قومارە ئەی سەبا
بۆنی مشکی نافەیی ئاهووی تەتارە ئەی‌سەبا
پێم بڵێ قەترەی سبەینێ‌وسونبول‌و ڕەیحانەیە
یا شەمیمی نەرگسی ئەووەڵ‌بەهارە ئەی سەبا
بۆنی عەطری ئابی تازەی خونچەیی پوشکوتووە
یا وەکو عەطری هەناسەو زوڵفی یارە ئەی سەبا
بۆیە ئیمڕۆ وا نەسیمت باوەشێنی **دڵ‌ئەکا**
زۆر فەرەح‌بەخشە بەڕاستی غەم‌گوسارە ئەی سەبا
تۆ خوا تۆ بەم شنۆ هەروا موعتتەرکە دەماغ
چون دەوای زووخی برینی دڵ‌فوگارە ئەی سەبا
چاوەڕوانی ڕێگەتە (مینە) بە دائم ڕۆژو شەو
مەڵهەمی دڵیە کزەی سوبح‌و ئێوارە ئەی سەبا

موسوڵمانان چی‌یە تەدبیر لە عیشقی مانگی ڕوخساری
لە صەد لا کون‌کونە جەرگم بە تیری دیدەبیماری
بە ئەم ئەفغان‌و هاوارە لە تۆی گۆشەی دەروونم تێ
مەزەننەم وایە زامار بە غەمزەی شۆخی خوێن‌خوارێ
لە کونجی سینە دەنگی شیوەن‌و گریانی‌دڵ تێتە ئە گوێم یاران
گومانم وایە ئەوگار بێ بە تیری چاوی عەییارێ
گرفتارە دڵی زارم بە عیشقی ئەم دڵ‌ئازارە
چی‌یە چارە فیداتان بم ڕەفیقان صەد دەخیل چارێ
نەماوە طاقەتی صەبرم بەطاڵە بیرو ئەفکارم
ڕەهاییم بۆ نی‌یە قەتعەن عەزیزم بۆم بکەن کارێ
ئەوەن غەددارە ئەم شۆخە نی‌یە ڕەحمی لە دەرحەق کەس
تەداوی لانی‌یە یاران لەبۆ زامی برینداری
دڵ‌و جەرگم برینداره بە تیری چاوی ئەو یارە
نی‌یە دەرمانی دەردم کا خوایا کوا دەواکارێ
وەکو باران لە چاوم دائەبارێ ئەشکی گوڵناری
دەڵێی لافاوە زووخی دڵ لە وێرانەی دەروون ئارێ
هەمیشە مات‌و خامۆشم لەبەر شمشێری ئەبرۆی ئەو
زەلیل‌و وێڵ‌و سەرگەردان لەبەر زۆری دڵ‌ئازارێ
بە زاری بابڕۆم بۆ خۆم بە گریان‌و بە هاوارۆ
زەبوون‌و مات‌و مەینەت‌بار بە ئێشی جەوری زۆرداری
بە خوێن‌و زامەوە کەوتۆتە سەر خاکۆ ئەڵێ (مینە)
ئەمان مردم بەبێ خوێن چووم ، دەخیلە کوانێ حەقدارێ

بۆ جوانی ئافرەت

پێم بڵێ جانا کە تۆ قەد عەرعەری یا گوڵبەنی
قامەتت توبایی جەننەت یاکو سەروی گوڵشەنی
یاسەمەن یا نەستەرەن یا سونبولە گێسوویی تۆ
چاوی مەستت پیاڵەیە یا نەرگسی ناو چیمەنی
لاڵەیی گوڵباغە مانگە یاکو خورشیدە ڕوخت
ئەختەرە یا ئەخگرە یا ڕەنگی لۆکسی جەرمەنی
هەر لە ئەووەڵ ڕۆژی دەوران تاکو ئەمڕۆ دیویە کەس
ساکنی سەربەرزی ڕەخشان دوو هیلالی سۆسەنی
دوو هیلالو دوو شەوو دوو سوبحی صادق ڕێککەون
چینی زوڵفو ئاوو ڕەنگی کوڵمو ئەبرۆی پڕفەنی
گەردنت پیاڵەی بلوورە یا گێلاسی ئەحمەرە
لێوت یاقووتە عەقیقە یاکو لەعلی مەعدەنی
دوو مەمەو دوو سێوە یا دوو پرتقاڵی خۆشمەزەن
یا دوو گۆی زیوەو لە ناو زیوایە جێگەو مەسکەنی
دێنە جەولان گاهێ نازو چاوت بۆ صەیدی دڵان
ڕۆحو دڵ ئەوگار ئەکەن قوروان بە غەمزەی پڕفەنی
(مینە) زوڵفی چین بە چینی یار لەسەر خورشیدی ڕووی
شەمسی ڕەخشانی خەیاڵت کرد بە بشکن بشکنی

وا بەهـارە

وا بەهارە دولبەرا قومری بە سەروێ شاد ئەبێ
هەم لە ئێشی دەردی دووری بولبولیش ئازاد ئەبێ
گەرمی بازاڕی ڕوویی گوڵ وا خەریکە بێتە جۆش
ئەگریجەی سونبول لە گوڵشەن سوبحەدەم تاتا ئەبێ
وا کەوای سەوزی لەبەرکرد سەروی جۆباری لە باغ
گوڵبەنەوشە بۆنی عەتری بۆ گوڵان ئیفشا ئەبێ
شەستپەڕیش لای داوا ئەمڕۆ وا لە ڕووی پەردەی حەیا
لالەوو خاڵی کوتاوە ڕەغبەتی ئەفزا ئەبێ
وەختی عیشوەو وەصڵە گیانە ئێشی دووریت لا ئەچێ
زامی جەرگی عاشقان ساڕێژو بێ ماوا ئەبێ
ئەو بەهارە ئەمڕۆ گوڵشەن زۆر سەفاگاهی خۆشە
فەرموو ئەمڕۆ با بچین سەد دڵ دڵی شەیدا ئەبێ
عاشقی سەروم عەزیزم مائیلی ڕەنگی گوڵم
بەستەیی تای سونبولم ڕۆحم چ وەخت ئەحیا ئەبێ
دڵفگارو سینەزارو دڵم بەخوێنم دائیما
هەروەکو بولبول ئەڵێم ساکەی گریێ دڵ ڕا ئەبێ[1]
غەمزەیی دیدەت نیگارا وا دڵی کردم بە خوێن
عیشوەوو غەمزەی فەتانت ئاری لێ پەیدا ئەبێ
پێم ئەڵێن (مینە) نەسیحەت بگرە گوێ بۆ بووی بە شێت
لەو دەمەی لۆمەم ئەکەن من شیوەنم بەرپا ئەبێ

---

(١) ڕا ئەبێ : ڕەها ئەبێ ، ئەکرێتەوە .

بۆ دووریی لەیار

ئاخ لە دەس فیراق‌و داغ‌و ئاخ لە دەس هیجرانی یار
بۆچ نەهاتە ئاخری دوری جگەر سۆزانی‌یار
ئاخ چ بوو ئەم دەردە دووچاری منی بێچارە بوو
ئاگری بەردایە عومرم دیدەیی فەتتانی یار
ڕوو ئە لای کێ‌بکەم خودایە کێ دەوای دەردم بکا
مەلهەمی دەست ناکەوێ زامی مژەی قەترانی یار
ئاخ‌و بەدبەختی‌و کلۆلی‌و چارەیی شوم‌و سیام
تازە واتێنە ئەسۆ جێگەی ڕم‌و پەیکانی یار
ئاخ فەلەك ئەم زولمە تۆ کردووتە قەد نەیدیوە کەس
من ئەسووتێنی بە دووری‌و دوژمنیش هاوشانی یار
(مینە) نووری مصطفا بێرێتە قاپیت بۆ ڕەجا
ئەو خوا بۆی بێ دەلیلی زوو لەناو یارانی یار

بـۆ بەهـار

گوڵ چەمەن ئارایە ئەمڕۆ غونچەو پشکووتووە
بۆ نەسیمی بەربەیان تێ بۆیە سونبول تێکچووە
نەرگسی شەهلا لە چیمەن تێکشکاوو چاو بە خاو
شەصت پەڕو گوڵ‌ئاتەشین‌و یاسەمەن پەیدابووە

لاله جەرگی داغداره سینەیی داغان ئەکا
یاسەمین‌و نەستەرەن عەرسەی چەمەن ئاوابووه
قەهقەهەی کەو تێ لە کێوو دەنگی قومری تێ لە باغ
ناڵەناڵی بولبوله وا عالەمی داغ‌کردووه
(مینه) ئەمڕۆ با بچین بۆ سەیری سارایی چەمەن
گوڵستەن نەشئەی ترایه لێوی غونچەی دابووه

سەوداسەرم

من لە چاوت چاوەکەم سەوداسەرم وەك پیاوی گێژ
مەست‌و مەخموورم نەدیوه خوێن‌خواری‌و خوێن‌ڕێژ
تیری برژانگ‌و برۆت کارێکی وایان کرد لە دڵ
هیچ دەمێ نایکەن بە دڵ صەد خەنجەرو شمشێری تێژ
چاوەکەم مەعلووم ئەزانم چاوەکانت ئەمکوژن
تو خوا بیره ئه سەر مەیتم بە ئەو حەقداره بێژ
کوشتەیی خۆمە شەهیدی عیشوەیی دیدەو برۆم
نای تێڵم بی‌بەیتە قەورا بێ لە قاپیما ببێژ
وەختی ئەم ئەحەد نی‌یه نە ئەلحەد دولبەرا وەك (مینەجاف)
بێره سەرمەیتم عەزیزم تۆ لە جێی تەلقین‌و نوێژ

عاشقی چاوت

عاشقی چاوت چ دەخلێکی لە پیاڵەو مەی هەیە
چاوەکەم چون خۆی هەمیشە سەرخۆشی بادەو مەیە
پێکیاوی تیری غەمزەت چی لە سازو نەی ئەکا
بۆچی نالەی جەرگی زاری پڕتەب و تاوو نەیە
کوشتەیی ڕوخساری ئاڵت نایەوێ باغو بەهار
چونکی جانا هەر لە سەیری ئەشرەفیو گوڵغونچەیە
ئەو کەسەی شەیدایی باغچەو سینەوو باڵای توبێ
چی لە یادی سەروو توباو عەرعەرو سێوو بەیە
مائیلی خاڵی فەتانی سوچی لێوە ئاڵەکەت
گیانە موستەغنی لە سەیری مێرغوزارو لالەیە
تۆڕی داوی زوڵفی خاوت ئاڵیا مل هەر کەسێ
کەی لە یادی زوڵفی شەوبۆو سونبولو ڕەیحانەیە
ئەو دەمەی تێتە ئە نازو جیلوەوو عیشوەو نیگا
صەد هەزار وەك (مینە) شەیداو لێوەوو دێوانەیە

وەکو صەنعان

ئەگەر مەجنوونی ڕووسارام لەبەر ئەو پەرچەمە تاتای
وەکو صەنعان ئەگەر تەرسام لەبەر ئەو ڕوومەتە زێبای
کە وەك بولبول ئەناڵێنم لەبەر ئەو کوڵمە گوڵڕەنگەی
ئەگەر کۆکۆمە وەك قومری لەبەر ئەو قامەتە ڕەعنای

مەدە تانە مەکە وەعزم لە ئەم ئەحواڵەدا وەعزێ
کە من مەعلوومە لێم گیانە دەوای ئەم دەردە ناپەیدای
زولەیخا ناو دلی پڕخوێن شەهی پەروێز چوە ئەرمەن
تەماشای بەیتی شیرین کە چ جێگەی ئەم دڵە شەیدای
عەجەب دەردێکە بێ دەرمان بەلایی عەشقی مەهڕوویان
ئەبێتە واتەیی دەوران ئەگەر ئیسکەندەری بڕنای
لەوێدا مولکی جوانانە گەدا لێل شاه یەکسانە
بە دەستی عیشقەوە ئەگری ئەگەر جەمشید ئەگەر دارای
ئەبینم دڵ بریندارە ئەبینم لاشە بیمارە
جگەر پڕ زووخ بە عیشوەی ئەو پەری‌سیمای
برا سەرباسی دونیا خۆم بە دڵ غەمبارو ڕیسوا خۆم
چی‌یە ئەم دەردە یارەببی کە وەك سەودا لە گیانمدای
لەهەر جیگایێ دانیشم بە گریان ئەیکەمە گوڵشەن
هەوای سەیرانت هەس جانا بفەرمو نەوبەهار لەیرای

وتووێژ لە نێوان دڵدارو بای بەیانو باغەواندا ٠

ئەی صەبا توبی‌و خوا ئارامی گیانم وا لەکوێ
پێم بڵێ وا سووتیام ڕۆحی ڕەوانم وا لەکوێ
دوور نی‌یە ڕۆحم دەرێ موژدە دەری سوبحی سەحەر
بمدەرێ موژدە ئەزانی دڵستانم وا لەکوێ
دڵ لە حەسرەت دەردی دووری وەختە ئاری تێ بچێ
ئەی نەسیم پێم بێژە نووری چاوەکانم وا لەکوێ

لەو دەمەی چەشتوویە زەهری ماری دووری ڕۆحەکەم
دارِزاوە دڵ تەبیبی میهرەبانم وا لەکوێ
وەك کەتان توێتوێ ڕزاوە پارەپارە جەرگەکەم
پێم بڵێ پەیکی سەحەر دیدەفەتانم وا لەکوێ
قەت مەکەن مەنعم دەسووتێم گەر وەکو پەروانە من
یاوەکو قومری دەڵێم سەروی جینانم وا لەکوێ
دڵ بە غەمزەی چاوەکانی (مینەجاف) گیرۆدەیە
بۆیە ڕۆژو شەو ئەڵێم ئەبرۆکەمانم وا لەکوێ

کە (بای بەیان)وەڵامی نەدایەوە ئنجا شاعیر پرسیاری لە باغەوانکرد •

باغەوان کوانێ گوڵی خەندانو کوانێ یارەکەم
کوا نیگاری ماهڕوو کوانێ گوڵی گوڵزارەکەم
کوانێ باڵاسەروی قەد عەرعەری ئاهووی میشكبۆ
کوانێ سەردەستەی گوڵان کوا مەهەوەشە گوڵپارەکەم
پێم بڵێ توبیخوا بۆ کوێ چوو یاری نازەنین
باغەوان هەر تۆی کە ئەمڕۆ مەحرەمی ئاسرارەکەم
ڕووی لە کوێ کرد پێم بڵێ کوا حۆرییی باغی ئیرەم
وا لەکوێ شابازی شەهلا صەیدی دڵئازارەکەم
وا لەکوێ تاووسی ڕەخشان کوانێ پەرچەمپڕشکەن
وا لەکوێ شەمسی درەخشان وا لەکوێ نازارەکەم
وا لەکوێ فیتنەنیگا پێم بێژە کوا لێموزەقەن

کوانێ ڕوومەهتابی ڕەخشان ئاسکەکەی تاتارەکەم
پێم بڵێ بۆکوێ چووە ئێستاکە توخوا باغەوان
مەسکەنو ماوای لە کوێ بێ دولبەرە دڵدارەکەم
وا لەکوێ پێم‌بێژە توخوا کوا نیگاری ماهڕوو
باغەوان ئارم ئە دڵ چوو کوانێ چاوبەخومارەکەم
وا لەکوێ گەردن بلوورو وا لە کوێ ئەگریجەخاو
وا لەکوێ سیمین‌جەمین چاونەرگسە بیمارەکەم
وا لەکوێ شیرینو دڵکەش ئاهوویی دەشتی خەتا
وا لەکوێ تووباقیافەت کوا کەوە خاڵدارەکەم
وا لەکوێ قومریی گوڵستان کوانێ لەنجەی دڵستان
وا لەکوێ حۆریی ئیرەم نەی‌شەکەری جۆبارەکەم
وا لەکوێ ئەبرۆکەمانو وا لەکوێ برژانگ‌سینان
وا لەکوێ غەمزەفەتانو وا لەکوێ عەییارەکەم
گەر ئەپرسیت (مینە) ئاسا باغەوان ، دوور بێ لەڕووت
وام لە حاڵی مردنا بۆ دولبەرە دڵدارەکەم

نە (بای‌بەیان)و نە (باخەوان) تاسووقیی دڵی مینـــە جافیان نەشکاند ، ئەویش پەنای بردە بەر (دڵ)و ئەم سکاڵایەی لاکرد •

ئەی دڵابێ غەم‌بە صەبرت بێ نیگارت تێتەوە
باغەوان دێبژێ بە زوودی گوڵعوزارت تێتەوە
هیچ لە غەم دەرنایێ لای من هەر تەوەککول چاکترە
ئایەتی (إنّ مع ال)بورهانە یارت تێتەوە

سەربەخۆ ناڵێم بە تۆ ئەی دڵ نەوییەم پێ ئەدەن
هەرکەسێ دێ پێم ئەڵێت سەروی سەلارت تێتەوە
زوو بە زوو ڕۆژێ ئەبێت دڵخۆش ببم بەم موژدەیە
پێت بڵێن موژدە سوبەی دیدەخومارت تێتەوە
غەم مەخۆ بێ مایەیە ئەی دڵ ! سەبووری چاترە
هەر لە حەق داواکە تا سەروی سەلارت تێتەوە
بەحری ئەلطافی خوا بێ ئینتهاس بۆ خاس وعام
گوێ بدە (لاتقنطوا) ئاهووی تەتارت تێتەوە
پێم ئەڵێن (مینە) لەبەرچی غەم ئەخۆن تەئمین بە تۆ
مەڵهەمی زامی دەرو ناوجەرگی زارت تێتەوە

ئنجا (دڵ) هەڵئەگەڕێتەوەو ئەم پرسیارانە لە شاعیر ئەکات

بۆچ نەهات هێزی دڵو ئارامی گیانم بۆچ نەهات
بۆ نەهات نووری بیناییی چاوەکانم بۆ نەهات
بۆ نەهات تووباقیافەت سەروی گوڵزاری ئیرەم
دولبەری قەدنەیشەکەر ڕۆحی ڕەوانم بۆ نەهات
عەرعەری گوڵزاری جەننەت نەونەمامی میسك بۆ
تاووسی فیردەوسی ئەعلا حوور جنانم بۆ نەهات
لێو وەکو غونچە لەتیفو پەمبەییو سوورو سپی
گەوهەری شەهلاوو شەمسی ئاسمانم بۆچ نەهات
دەم قوتووی گەوهەر چەندنارنجو خاڵ میشکی خەتا
مەم هەناری گوڵبەدەم شۆخی جهانم بۆچ نەهات

ئاهوویی دەشتی خەتاوو قومرییی شیرینخەرام
شەهریاری دڵستانی دڵستانم بۆچ نەهات
دافیعی ئەفغانو ناڵەو شەربەتی تەسکین دڵ
مەڵهەمی جەرگ‌ و برینی زامەکانم بۆچ نەهات
هەروەکو مەجنوون دەپلکێمۆ بە دەردو ئێشەوە
(مینەجاف) دێژم کە لەیلی کوێسانم بۆ نەهات

شاعیرمان مینە جافیش بەم شیعرانە وەڵامی (دڵ) ئەداتەوە.

ئەی دڵی غەمدیدە موژدە کۆچی یارم هاتەوە
مەڵهەمی زامی دەروونی پڕ لە خارم هاتەوە
شەمسی خاوەر وا لە بورجی خۆی تولوعی کرد ئەڵێن
گوڵبەدەن فندق دەهەن لالەعوزارم هاتەوە
ڕۆح بکە شاباشی بەر پێی ئەی دڵا بەم موژدەیە
بۆ شکاری صەیدی تۆ بازی تەوارم هاتەوە
زامی دڵ سارێش ئەبێتۆ داغی دووری دەفع ئەبێ
بۆ شیفای دەردم تەبیبی ماهوارم هاتەوە
نەوگوڵی باغی حەیاتم لەعلی ڕوممان لێوەکەم
مایەیی کەیفی دڵم دیدەحومارم هاتەوە
قەد وەکو شمشاڵ‌و قامەت عەرعەری باغی بەهەشت
مەهوەشی سیمینجەمین ئاهووی تەتارم هاتەوە
زولف وەکو سونبول پەشێوو خاڵ وەکو موشکی خەتا
مەم هەناری گوڵبەدەم دێژێ نگارم هاتەوە

ڕوو گوڵو چاو نەرگسی شەهلاوو ئەبرۆ وەك هیلال
سێوزەقەن سیمینبەدەن میهری دیارم هاتەوە
حاکمی ئیقلیمی حوسنو ئەفسەری شۆخی جیهان
ئەفضەلی مەحبووبی دەوران تاجدارم هاتەوە
تیپی موژگان فەوجی عەسکەر شیردەسی ئەبرۆیی مەس
بۆ ئەمیری خوتتەیی دڵ شەهریارم هاتەوە
(مینە) دڵشادم دەکەن بەم موژدەیە گۆیا نیگار
هەروەکو شاهینی تەرلان بۆ شکارم هاتەوە

دڵی مینە جاف بەم وەڵامــە ئـاو ناخواتەوەو بە چەنـــد پارچە شیعرێکی دیکە پرسیار لە دڵ ئەکاتەوەو ئەڵێت :

ئەی دڵا هەڵسە بچین خێرهاتنی جانانە کەین
نەك بە پێ بەڵکو بەسەر ئەم ڕێگەیە پێوانە کەین
بێرەوە سازوو بە زوو چیت کەوتە دەس لەم شێتییە
تەرکی ڕەویەی چۆڵپەرستیو شێوەیی دێوانە کەین
باعیثی شوکرو سەنایە خەم کە هاتە ئینتیها
واجبی ئێمەس کە زوو دەرمانی ئەم دەردانە کەین
موددەتێکە بووین بە جێی ئەفسانەو لۆمەی وڵات
ڕێکەوە با قەطعی واتەی ناسزاوو تانە کەین
(مینە) ئاسا با بچین ئەی دڵ بە پیری یارەوە
دەم بەدەم شوکری خوا تەهلیلەیی ئەم زوانە کەین

چوویته کویٚ ئەی نازەنین ئەی ئاهویی دەشتی خەتا
چوویته کویٚ ئەی دڵشکەن قەدعەرعەری باڵاعەلەم
چوویته کویٚ ئەی دیدەمەس ئەبرۆهلالی یەکشەوە
تاووسی خولدی بەرین ئەی بەدری بورجی چواردەهەم
قامەتت سەروی دلارا لەنجەکەت قومری خەرام
ڕوومەتت خورشیدی ڕەخشانو جەمینت جامی جەم
چوویته کویٚ ئارامی گیانو مایەیی خۆشیو سروور
ئەی فیراقت دەردی کاریو جێگەیی ئەنواعی غەم
موددەتێکە دڵ بە ئێشو دەردی دووریت موبتەلاس
ئیستەکە وام لە ویسالا نووری هەردوو دیدەکەم
دەك بە خێر تۆ عەزیزم ڕەببی هەر خێر بێتە ڕێت
(مینە) ئاسا من ئەڵێم بیٚ تۆ نەمێنیٚ ڕۆحەکەم

ئەمشــەو

شەوی هیجرانە دیارە ڕۆژ لە من نابێتەوە ئەمشەو
یەکایەك زامەکانی دڵ بە خوێن ئەکوڵێتەوە ئەمشەو
دەمێکە بیٚ خەمم یاران تەماشای شوومی بەختم‌کەن
لە کوێوە ئەی فەلەك توخوا منت بیرکەوتەوە ئەمشەو
خەوم لا شوومە ئارامم نەماوە تاقەتم تاقە
ئیلاهی بۆ منی بەدبەخت دەلیلیٚ بێتەوە ئەمشەو

پرسیار لە دڵدار

شەوێکە تاڵو تاریکێو پڕ ئەندێشەو خەمو ئێشە
خوایا سا بە لوتفی خۆت بلێ ڕۆژبێتەوە ئەمشەو
ئەوەندە خارو خاشاکی خەمو ئێشو خەفەت لامە
بەڕاستی ئاگری جەرگم ئیتر ناکوژێتەوە ئەمشەو
لە هەوری ڕەحمەتو لوتفت ببارێنی خوا تاوێ
بەسەر کوورەی دەروونمدا کە ساردیکاتەوە ئەمشەو

وتـیو وتـم

وتی بۆچی نەما هۆشت ؟ وتم بە خوا لەبەر چاوت
وتی بۆچ بووی بە مەجنوون تۆ ؟ وتم بۆ پەرچەمی خاوت
وتی چی عاشقی کردیت ؟ وتم خورشیدی ڕوخسارت
وتی تۆ شێتی چی بووگی ؟ وتم بۆ خاڵی نەخشاوت
وتی بۆچ بووی بە دێوانە ؟ وتم بۆ بازنو پەنجەت
وتی بۆچی زەلیلی تۆ ؟ وتم کەوتوومە ناو داوت
وتی بۆچی ئەناڵێنی ؟ وتم بۆ غونچەیی لێوت
وتی بۆچی دڵئەوگاری ؟ وتم بۆ قامەتی لاوت
وتی ماتو سەراسێمەی ؟ وتم بۆ گەردنی سافت
وتی حەیرانی چی بووگی ؟ وتم گیان شەوقی ناوچاوت
وتی بۆچی وەها شەیدای ؟ وتم بۆ باغچەیی لیمۆ
وتی کوانێ وتم سینگت لە ژێر سوخمەی ترازاوت
وتی هاوار ئەکەی بۆچی ؟ وتم بۆ قامەتی سەروت
وتی دێژی برینداری وتم کەوتوومە بەر ڕاوت

وتی هەنسە لەگەڵما بێ وتم مومکین نی‌یە حەپسم
وتی زنجیر لە پێتایە وتم پێپلکی هوو ناوت
وتی (مینە) هیلاکی تۆم وتم قوربان دەوام سەهلە
وتی چی بێ دەوات بیکەم وتم ماچێ لەبەر چاوت

— ١٦ —

سـیمین بەدەن

عاشقی شێوەی کەسێکم مەهوەشی سیمین بەدەن
دیدەمەخمووری سیا وەك دیدەیی ئاهووی خوتەن
دوڵبەری قەدعەرعەری لێوشەککەری ئەبرۆکەمان
گوڵپەری زۆر ناسکی ئەگریجە پڕچین و شکەن
دیدەبیماری بیعەینی تورکی خوێنڕێژی خەتا
گێسوو پڕچینی ، بەڵێ توو ، زوڵفی تاتای یاسەمەن
سەروو بالآیی دڵئارا هەروەکو تووبای بەهەشت
حوورسیمایی پەریوەش تاووسی فندقدەهەن
ڕوو بکاتە هەر مەکانێ شەرتە وەك جەننەت ئەبێ
شێوەیی دەسناکەوێ (مینە) مەگەر سەنعای یەمەن

تاقەگوڵەکەی باغی ژینەکەم

ئاخ نەمردایەم ئازیز گیانەکەم
تاقەگوڵەکەی باغی ژیانەکەم
ئەم جووتە چاوم پڕ لە خوێناوە
لەدووریی تۆوە کوێرو لێڵاوە

ئازیز گیانەکەم وە ئایەی شەریف
سوێن وە موعجیزەی ڕەسووڵی عەفیف
تا دەستی دێوی ڕەقیبی بەدخوو
بیتەنێ پەردەی تەلیسمو جادوو
لەت نەکرێ بە تیغ پەی نەکرێ بە شیر
هەزار تامەزرۆی وەك من ئەبێ پیر
نابینین شێوەی بەژنی باڵاکەت
نانیشین وە شاد لە سای ئاڵاکەت
دەبێت هەر بگرین بمرین لە دووری
دڵمان وە گریان بدەین سەبووری
سا خوا توخوا لەبەر پێغەمبەر
بیکە بە خاتر سەییدی سەروەر
دەلیلێ بە خێر بنێرە بۆمان
پەلپەلی بکا دێوی بێ ئامان
ڕێمان نیشاندا بەرەوڕووی مراد
بە وەصڵی باڵای ئازیز بین دڵشاد

دیسانەوە پێشکەشە بەو دولبەرەی کە کاری تێ کردووە

دولبەرا تاکەی بناڵم شەو هەتا فەجری سەحەر
کەی بێ تۆ ڕەحمێ بکەی گیانا بە خوێناوی جگەر
پێم بڵێ توبی خوا ئەی نەونەمامی تازەدەم
بۆچی نافەرمووی تەداویی زامی قەلبی پڕخەتەر

بوومە دێوانەیی سەرکۆلانی شاران ئاخری
من لە ئێشی غەمزەیی دیدەی خومارت لەبشەکەر
گەر دەپرسی هەروەکو بولبول لە حەسرەت ڕووی گوڵت
ناڵەوو هاوارمە ئەی مەهوەشی زەڕین کەمەر
خاڵی گۆشەی لێوەکەت ئاشوبو فیتنەی خستە دڵ
بۆیە وەك مەجنوون ئەسوڕێمۆ پەشێوو دەربەدەر
شوعلەیی دا ورشەیی کوڵمت کە دەرهاتی لە ماڵ
جا یەقینم بوو کە خۆر بەم شوعلە نابێ وەك قەمەر
لەو دەمەی گیانە کە دیومە ورشەیی ئەو پرتەوە
ئەلوەداعم کرد لە عەقڵو لێوە بوومو خیرەسەر

جارێکی تریش بۆ ئەو شۆخەی کە نازانی بۆ کوێ چووە

غەمزەیی ئەو شۆخە مولکی دڵمی وێران کردوە
عەقڵمو هۆشمو حەواسمی وا بە تالان بردوە
فیتنەوو ئاشووبی خستە ناو دەروونم خاڵەکەی
چەندە بێ ویجدانە هات گۆبەندی گێڕاو ڕۆییوە
ئیستەکە وا دەردی دووری ئەو گڕی بەردا دەروون
دووری ئەو سەیرە ئەیێژی ئاگری تێبەربووە
هەر بە ئەووەل عیشوە پێکای ڕۆحەکەم چەرخایەوە
داد لە دەست ئەو چاوخومارە چەندە فیتنەو جادووە

ڕوو لە کوێ کەم ئەی ئیلاهی سا بنێرە ڕەهبەرێ
بێ دەلیلیم کا بزانم شۆخەکەم بۆ کوێ چووە
ڕێگە دەرناکەم هەتا شوێنی کەوم چیبکەم ئەوا
دڵ لە حەسرەتدا ئەسووتێت‌و بلێسەی سەندووە
وەختێ مەر سارێژ ببێ (مینە) برینی جەرگەکەم
پێم بڵێن ئەو شۆخە بۆ سەر مەیتەکەت وا هاتووە

بۆ سەبا (بای‌بەیان) ئیمشەو

ئەوا سووتام لەحەسرەتدا سەبا تووبیو خوا ئیمشەو
بەلاگەردانی سروەت بم لە خەو هەڵسە دەبێ ئیمشەو
وەرە سەیری کزەی جەرگ‌و شەرارەی ناو دەروونم کە
ئەسووتێم هەروەکو قەقنەس بە بێ ئارو هەوا ئیمشەو
تەرەحوم کە بە ئەحواڵم ئەتۆ مەحزی ڕەزای باری
بچۆرە خزمەتی دولبەر بە بێ چوون‌و چرا ئیمشەو
بڵێ قوربانی غەمزەو نازو عیشوەی چاوەکانت بم
من ئیستە چوومە سەر مەیتی لە کەیلی بێ سەرا ئیمشەو
تەماشام کرد ئەسووتێ وا بەدەم گریانەوە ئێژی
لە کوێ بێ بۆ منی بەدبەخت دەلیلێ ئەی خوا ئیمشەو
بە مەرگی تۆ قەسەم جانا نەکەی ڕەحمێ بە ئەحواڵی
یەقینم هەس ئەسووتێت‌و بە قابیز ڕۆح ئەدا ئیمشەو
ئەگەر ئەمرت هەیە فەرموو لە عەتری زوڵفی عەمبەربۆت
ئیجازەم دە هەتا بیبەم شەمیمێ بۆ دەوا ئیمشەو

سەبا گەر بێتو لە ئەو عەترەی لە زولفو پەرچەمی داوە
نەهێنی بۆنێ بۆم ئەمرم بەبێ دەرزیو دەوا ئیمشەو
دەسا هەڵسە بە قوربانی خۆتو سروەی سەحەرگاتبم
بڕۆ زوو بێرەوە بێری بڵێ (مینە) دەها ئیمشەو

غەزەلێکی دڵداری

نازەنین نازت ئەکێشم من بە سەد عینوانەوە
من بە قوربانت ئەبم قوربان بە ڕۆحو گیانەوە
تۆیش لەبەر خەوفی خودا ڕەحمت ببێ ئەی گوڵبەدەن
بێژە بەو چاوانە ئازیز تۆ لە ڕووی ویجدانەوە
یەك کەڕڕەت خوێنم بڕێژن ڕۆح دەرێنن بمکوژن
نەك هەموو وەختو سەعاتێ بمخەنە گیاندانەوە
بۆ ئەزێتو دڵبەخوێن بوون ڕووت کە پۆشی کافییە
بۆچی ئەم خەیتە بەر دەسڕێژی ئەو چاوانەوە
عاشقێکی قوڕبەسەر وەك من ئەبێ چی بێ لەدەست
چاوەڕێی لوطفی بکا دولبەر لە ڕووی ئیمانەوە
تۆیش وەها سەیرم ئەکەی وەك دوژمنێکی خوێنەخۆی
دەست بەبرنە وا وەسابێ ئەو بەسەر مەیدانەوە
لێو شەکەر دولبەر کەنیووبوو بە خوێنی عاشقی
عاشقی بەدبەخت ئەبێ چبکا بەدەست جانانەوە
غەیری سەردانان لە ژێر شمشێری ئەبرۆی دولبەرا
یاوەکو (مینە) بناڵێنێ بە سەر کێوانەوە

پێم بڵێ

پێم بڵێ جانا ئەتۆ قەدعەرعەری یا گوڵ بەنی
قامەتت تووبایی جەننەت یاکو سەروی گوڵشەنی
یاسەمەن یا نەستەرەن یا سونبل و گێسوویی تۆ
چاوی مەستت پیاڵەیە یا نەرگسی ناو چیمەنی
لالەیە ، گوڵباغە یاکو ماهی تابانە ڕوخت
ئەختەرە یا ئاخگەرە یا ڕەنگی لۆکسی جەرمەنی
بۆچ بووە مەقبووڵی بەرچاوی عەوام و خاسوناس
هەر بەزیبا سوورەتی و خوبڕوویی و ئەحسەنی
هەر لە ئەووەڵ ڕۆژی دەوران تاکو ئەمڕۆ دیویەکەس
ساکنی سەر بەدری ڕەخشان و هیلاکی سەوسەنی
دوو هیلال و دوو شەوو دوو سوبحی صادق ڕێك ئەخەن
چینی زوڵف و ئاب و ڕەنگی کوڵم و ئەبرۆی سەوسەنی
دەم قوتووی ئەڵماسە یا پڕگەوهەرو مرواری‌یە
لێوت یاقووتە عەقیقە یاکو لەعلی مەعدەنی
دوو مەمە دوو سێوە یا دوو پرتقاڵی خۆش مەزەن
یا دوو گۆی زیوەو لە ناو زیوایە جێگەو مەسکەنی
(مینە) زوڵفی پڕ چینی یار لەسەر خورشیدی ڕووی
شەمسی ڕەخشانی خەجاڵەت کرد بە بشکەن بشکەنی

بۆ نەوبەهارێکی شیرین

وەرن یاران تەماشاکەن چ شیرین نەوبەهارێکە
ئە هەر لایەك ئەچیت یا مێرگە یاخود لالەزارێکە
کەوایی تازەیان پۆشا چیاوو هەردوەوو کۆسار
بە ڕەنگاو ڕەنگی لێی داوە عەجەب نەقش‌و نیگارێکە
چەمەن ڕازاوەتۆ ڕەنگین بە ڕەنگی لالەو نەرگس
نموونەی جەننەت‌و ڕیزوان لە گشت دەشت‌و دیارێکە
ڕەیاحین عەتری بەخشاوە لە عەتری غونچەو عەمبەر
نەسیمی سوبحگاهان تێ شەمیمی موشك‌بارێکە
چیا ئارایشی خۆی کرد بە صەد ڕەنگ ڕەنگی لێداوە
بە گوڵ چارشێوی داداوە ئەڵێێ بووکی تیجارێکە
تەماشای عیشوەوو نازی بەڕەزای پاڵی تاوێرکە
ئەلیێ مەحبووبی تۆراوە لە سایەی بەرقەتارێکە
شنۆی ئەگریجەیی شەوبۆ لە بەینی لالەوو نەرگس
مەڵێ نەمدیوە وەك زوڵفی پەشێوی دڵفگارێکە
بە تاجی زیوو ئاڵتوونی لە مێرگی دڵگوشا نەرگس
لەسەر ئاورەنگی زمڕووتی لە سیحرا شەهریارێکە
بە عەینی خاڵی سەرو کوڵمی دلارامە
لە جەرگی لالە ئەو خاڵەی کە ماوی‌و ئاودارێکە
گوڵاڵە چین بە چین سەفسەف لە دەشتا خەیمەیی داوە
بەنەوشە زەردو سوورو شین عەجایب نەشئەدارێکە
لە هەر کوێ دۆڵ‌و شیوێ بێ ڕەنگاوڕەنگ نەقشی کریاوە
بەڵێ صەد گوڵشەنی جەننەت لە دەوری کۆهسارێکە

ئەچیتە سەیری هەرمێرگێ لە گوڵ ڕێی پێت نی‌یە دابنێیت
دەڵێی صەد دڵ ئەکا حەیران چ شیرین نەوبەهارێکە
لە گوڵشەن دەنگی سەمتوورو سەدایی سازت پێناوە
لەسەر هەر سەروێ ئەڕوانی نەوای کۆکۆی هوزارێکە
دەچیتە سەیری گوڵباغو بە ڕەنگی ڕوومەتی دولبەر
دەشنێو پرش‌ئەدا بولبول لە لایا نەغمەدارێکە
بنەوشەو سونبولو نەسرین بە عەیشو زولفیان بەخشە
بەعەینی پەرچەمی پەخشو پەشێوی چاوخومارێکە
ئەمانە (مینە جاف) گشتی بە ئەمری حەییی داداره
بنازم قودرەتو جاهی کەوا پەروەردگارێکە

جوانیی سروشت

ئەی دڵ یە هەوای نەوبەهارانەن
تەوقی گوڵڕەنگین ڕووی کۆسارانەن
هۆریزۆ بشین وە پایەی کاروان
دڵشادکەین وە سەیر شاخەی شتاوان
زەمین زومرووتی جە گیاو ئاوەن
گوڵان وە صەد ڕەنگ نەقشی پای کاوەن
نەرگس وە تاجی زرنگارەوە
داوای شاهیشەن وە بەهارەوە
سێ پەڕەی گوڵشین گوڵاڵەی خاش‌خاش
وە شنۆی نەسیم شنوێن وە هێواش

شنۆی بای نەسیم سوبسەحەردا
تێکەڵ وە خاوی گوڵانی دەردا
مەونە دەماغ دڵەی ئەوگاران
جارووب ئەدا خەم لە لای خەمباران

وتوویژ لەگەڵ تاقیەیەکی زێڕین

ڕۆژێ جە ڕۆژان نە شوێن هەوارێ
دیم کەفتەن وە خاك تاقیەتەیارێ
واتەم ئەی تاقیەی سیاپەرچەمان
تەقیم جەمین شۆخی سیۆمەمان
واچە تۆ ئیعجاز زاتی پێغەمبەر
مشکینی وە بۆیی موشکی کام دولبەر
سێوانی پەچەم کام نازەنینی
کۆنەیکلاوزەڕ کام مەهجەبینی
وەپشت سەرەو لاگیرەی شیرین
کام شۆخ تۆی کەردە تاقیەی زێرین
هاتە ئە زوان تاقیەی بێچارە
وەی تەورداجواو لەو شوێن هەوارە
واتش پرسیارێ ئەی تاقیەی تەیار
مشکین بۆی وە بۆی موشکی کامنازار
کلاوزەڕ نە سەر نەونەمامێ بووم
شۆخی سیاچەم گوڵەندامێ بووم

ئاهووی خوتەن بۆ بالاعەعەرێ
قامەت زەڕستوون نازك دولبەرێ
سەرگۆناش چێمان پەڕەی تازەی گوڵ
سەحەر بە پشكۆ وە نەوای بوڵبوڵ
دیدەش وە سورمەی قودرەت ڕشتەبی
دڵداران وەداغ بالاش كوشتەبی
تورەی توغرایی چین سیاپرچشەن
سێوانی سەرخاڵ ناو سینەو مەمشەن
ترفەی سفیدەی چاڵی تین بێگەرد
چون ئاوی حەیات جە نۆش مەوج مەوەرد
نازار نەوهاڵێ مشكین حوقەی ناف
سەر دەلیلەی گەل نازارانی جاف
جار جار ئێواران وە ناز مەگێڵا
كەردەوە عەوداڵ چی بی جە خێڵا
نامم كردەبیت وە تاقیەی فەرەنگ
ئێستەش مەوینی كەفتەنم وەی ڕەنگ

شەهیدی عەشقی بالاتم

لە دووری قامەتت جانا هەتا كەی دڵ بە ئەفغان بێ
بڵێ پێم توخوا تاكەی وەها سووزانو بریان بێ
دەپرسی گەر لە ئەحواڵم نیگارا دوور نییە وەڵڵا
لە عەشقی شەمسی ڕوخسارت دڵم وەك شەمعی گریان بێ

له جه‌معی عاشقانت‌دا عه‌زیزم هه‌ر به ته‌نها من
ده‌بێ تاکو مه‌ماتم تێ به‌راتم تیرو په‌یکان بێ
ده‌زانم تا وه‌کو ئه‌مرم نیشانه‌ی تیری برژانگم
هه‌تا ڕۆژێ حه‌یاتم بێ ئه‌بێ دڵزارو ناڵان بێ
فه‌قه‌ت به‌م موژده دڵشادم شه‌هیدی عه‌شقی باڵاتم
ئومێدم هه‌س له مه‌حشه‌ردا حسابم لێل شه‌هیدان بێ
که مائیل بوو به نووری ماهی ڕوخسارت دڵم زانیم
له جه‌ننه‌ت‌دا ئه‌بێ جێگام له سه‌حنی باغی ڕیزوان بێ
ده‌که‌ن مه‌نعم ئه‌ڵێن (مینه) له‌به‌رچی وێڵێ هه‌ردانی
ده‌ڵێم لۆمه‌م مه‌که‌ن عاشق ئه‌بێ ماوای بیایان بێ

له پارێزی وه‌حشیی خوێنڕێژ

وه ناچار له‌به‌ر چاره‌ی ده‌ردی دڵ
به‌ل نه‌جاتم بێ له‌م به‌ندی موشکیل
هه‌روه‌ك ڕاوچیان بچن وه پارێز
که‌وتمه پارێزی ئه‌و وه‌حشی خوێنڕێز
به وێنه‌ی ده‌روێش که‌ڵپووس وه‌کۆڵۆ
به‌ینێ من‌و ئه‌و مامۆ وه چۆڵۆ
هه‌روه‌ك صه‌ییادان پارێزم ئه‌برد
له جێی نه‌دیگیو پشت ئاسۆو بن به‌رد
ڕۆژێ له‌ناکا سه‌یرم کرد جارێ
وه‌ك که‌ڵ خه‌وتگه له‌به‌ر قه‌تارێ

وەکو ڕاوچیان من وە تەقلەو ڕەو
ڕۆییم تا گەیمە وە پای تاقی ئەو
ڕاوێسام لە پای ئەو تاقەی ئەودا
شونوێی کرد هەڵسا ناکاو لە خەودا
هاتە گفتوگۆ ئەو شەکەرڕازە
ئەو شۆخی دولبەر ئەو صاحب نازە
پرسی لێم کارت چی‌یە چ کاری ؟
وا دیارە ڕاوچیت وێڵی شکاری
وتم قیبلەکەم سەروی سەمەنبەر
بۆ تۆ ئاوارەم نازاری کیشوەر
ڕەحمێ کە وە من دڵ وە دەردەوە
یەك مانگەن بۆ تۆ وام وە هەردەوە
بەینێکە قیبلەم بە خوا وێڵی تووم
هەروەکو مەجنوون ئەراگێڵی تووم
لەبەر دار تاوم سوێنم وە خاڵت
وە تای ئەگریجەی ژێر سای دەسماڵت
جوابی دامەوە ئەو شۆخو شەنگە
ئەو سەروی سەلار ئەو تووباڕەنگە
وتی مادامێ توو بۆ من وێڵی
بۆ من وەك مەجنوون سەر هەردان گێڵی
شەرت وێ ئەو شەرتەی نازاران ئەیکەن
نازاران دەرحەق مەیل‌دادان ئەیکەن
تاتۆ وەم ڕەنگە گیانفیدای من وی
وەك شێخی سەنعان دڵ شەیدای من وی

نازاری تۆوم[1] تا وه ڕۆوی مردن
مادام تەوق منت خستۆته گەردن
مەلا گیان بێژه بەو کۆنەیاره
بەو بێحەیاکەی هەرزەی بێکاره
ئەو وەحش بێهۆش بێشەرمو بێشۆ
ئەو بێعەقڵو فام شێتی نەزاندۆ
بێژه له داخت شەرته فلانکەس
گرتوویه به یار جەیرانی سەرمەس
خەرامانی چین کەنیزی خاسی
شیرینی ئەرمەن وا وه ئیخلاسی
که ئەو وەو ڕەنگه له من عەدای کرد
وا دڵ وەك (مینه) له ئەو حاشای کرد

به غەمزەی چاوی فەتتانت

ئەمان جانا ئەوا مردم له حەسرەت ماهی تابانت
ئەپرسی ئاری تێبەردام شەرارەی ئاری هیجرانت
دەناڵێم وەکو بولبول له دووریی ڕووی گوڵت دائیم
به ڕیسوایی ئەسوڕیمۆ له عیشقی سەر به داستانت
بزانی گەر به ئەحواڵم له دەورەی دووری باڵاکەت
موحەققەق ئیزن ئەدەی ئیتر به بێ خۆف بێمه دیوانت

---

(١) تۆوم : تۆبم .

ئەمە مەعلوومە تۆ ڕەحمت نی‌یە هەرگیز لە دەرحەق من
ئەزانم ئەمکوژی ئاخر بە غەمزەی چاوی فەتتانت
دەسا توبیو خوا تا کەی بە خوێنی دڵ موداراکەم
بفەرموو با شەهیدم کەن فەڕەنگ تابووری موژگانت
ئەترسم بیشمرم ڕۆژی قیامەت یەخەگیرم بی
لەوێشدا ڕێم نەدەی بێ خۆف کە بێمە ناو شەهیدانت
ئەگەر ڕەحمێ بە حاڵی من نەکەی ڕۆژی جەزا شەرت بێ
وەکو (مینە) لە دیوانی خوادا بێمە مەیدانت

شێتی عیشق

چاوەکەم توبیو خوا فەرموو ئە ماوای من شەوێ
بەڵکو ئاوی وەصڵی بالاکەت لە ئاری دڵکەوێ
چوومە لای دوختەر عەزیزم بۆ تەداوی پێکەنی
خەستەیی عیشقی‌و عیلاجت لەیرە تۆ دەس‌ناکەوێ
موددەتێکە چاوەکانم وا بە دووریت گل‌ئەکا
لادە ڕووبەندت نگارا بەڵکو تاوێ بسرەوێ
شێتی عەشقی تۆم‌و جانا چی بە دیوانەم ئەکەی
پێم ئەڵێی بێرە ئە لامۆ پێم بلێ هەرچیت ئەوێ
شەرتە ئەو ڕۆژە خوا دیوانی دادی دائەنێ
(مینە) بەم زامانەوە یەخەتگرێ دولبەر لەوێ

بۆ جوانی یار

به بەردی دووری باڵاکەت شکاندت شووشەیی سەبرم
ئەجەل میوانە قەبرهەڵکەن ئەوا ڕۆیینە سەر قەبرم
بە ئاری دووریەکەت جانا ئەوا سووتا سەراپای من
هەر ئەووەڵ ڕۆژ قەرارتدا ئەبێ لەم ئارەدا بمرم
بە ئاگر تۆ منت سووتانو خاڵق مانعی ئارە
لە دیوانی خوا شەرتە نگارا یەخەکەت بگرم
ئیلاهی گیرنەبێ ئاهم لە دونیادا بە جوانی یار
لە حەشرا بیکە شەرعی من ئەگەر ئیسلام ئەگەر گەبرم
ویساڵ بۆ من وەکو عەنقایە ئیسمی بێ موسەممایە
بە چاو نابینم ئەو ڕۆژەی هەتا ڕۆژێ ببێ عومرم
وەکو (مینە) لە دووریتا بە ئاری جەرگ‌و دڵ سووتام
خواوەندا بە لوتفی خۆت لەگەڵ ئەو شۆخە بێ حەشرم

لەسەر ڕێبازی عەشقی طاهربەگ (بە غەمـزەی چـاوی مەخمووری سیاهت)

بە غەمزەی چاوەکەت خوێنی منی بێچارە مەڕژێنە
بە خوێنم تینوون خوێنم بە ئەو خوێنخوارە مەڕژێنە
بە شوعلەی نووری ڕووت نووری نی‌یە دڵ توبی خوا دولبەر
فەڕەنگی تیپی برژانگت ئە ناو ئەو شارە مەڕژێنە

بە بێ سووچ کەس نەکوژراوە ئەمن جورمم چییە جانا
بە ناحەق مەمکوژە ئەم ئاوە تۆ ئەمجارە مەڕژێنە
قیامەت هەڵئەسێ گەر هەوری پەرچەم دابپۆشی ڕووت
عەزیزم زوڵفی سەر خورشیدی ئەو ڕۆخسارە مەڕژێنە
نگارا مەیکەرۆ ئەو پەلکە هۆناوەت دەخیلت بم
گەلی دیوانە تۆو هەردەوو کۆسارە مەڕژێنە
بە ئاهی سەردو ئاوی چاوی من بۆ باغی عومری تۆ
بە مەنعم تۆ لە ماچت ئاگر ئەو گوڵزارە مەڕژێنە
جەفا بۆ تۆ وەفا بۆ دوژمنو ئەغیارە سا (مینە)
ئیتر قەهری سکی خوێنین لە لای ئەو یارە مەڕژێنە

ستایشی یار

وەرە توبیو خوا یەك لەحظە با شێوەت زیارەتکەم
دەڵێی حق القدم فەرموو لەڕێتە ڕۆحمو دیدەم
کە شوعلەی دایەوە کوڵمت لە ژێر چمکی سیامالاٚ
وتم خۆر بوو ئەوا هەڵهات لە ژێر هەوری ڕەشا قیبلەم
لە ورشەی خاڵو پرشەی زوڵفو لەعلی لێوەکەی ئاڵت
شکا بازاڕی لەعلو سونبلو موشکی خەتا کەمکەم
شەماڵ لای‌دا کە دەسماڵت لە بەرقی گەردنو خاڵت
وەکو شووشەی شکاو جانا نەما عینوانی جامی جەم
درەوشا ئاوێنەی سینەت لە تۆی سوخمەی کەتانچیتا
بیعەینی سوبحی صادق بوو شوعاعی خستە ناو عالەم

به حەربەی خەنجەری ئەڵماس سەری پەنجەی بلووڕینت
شەقیکە دولبەرا توخوا حیجابی ئەگریجەو پەرچەم
عەیانکە شەمسی ڕوخسارت دەریخە تاقی ئەبرۆکەت
بە جارێ با خەجاڵەت بن هیلالو پەردی دوو هەفتەم
ئەگەر بێ دەرکەوێ نەختێ بە نازو عیشوە بالاکەت
دەبەی نامووسی شمشادو نەیو سەروو سنەوبەر هەم
دەسا (مینە) تەماشاکە دەبێ سوبحەی لە ماڵ دەرچم
بسێنم باجی تاووسو خەراجی ئاهووانی ڕەم

عەهد لەگەڵ بولبول

بریندارم بە پەیکانی دوو چاوی
گرفتارم بە داوی زوڵفی خاوی
منو عەشقی بە سانی ئارو نەوتین
لەبەرچی پێم ئەڵێن بۆ تۆ سووتاوی
مەکەن مەنعم ڕەفیقان قەت لە عەشقی
کە دڵ وەك کوڕکوڕەو ڕووی ئەو هەتاوی
وتم بولبول وەرە عەهدێ ببەستین
نەبیت پاشگەز هەتا ئەو ڕۆژە ماوە
ئەبێ وەك من لە چاوت خوێن بڕێژی
وتی من بەندەیی عەشقم عەزیزم
ئەگەر تۆیش هەروەکو من لێ بڕاوی
هەتا (مینە) گرفتاری بە داوی

بۆ گەردنبلوورین (چوارینن)

غەمم چین چین بە دڵ بۆ زولفی پڕچین
بە داخم بۆ تەماشای خالی موشکین
وەکو بولبول لە دووریت من بەدایم
دەناڵم ئەی نیگاری سینەنەسرین
لە ڕۆژێکۆ کە چاوم کەوت بە چاوت
فوغانم زیکرە ویردم شینو ناڵین
ئەگەر بێتو لە ڕوو لادەی نیقابت
بە کێ خۆیان بشارن مانگ‌و پەروین
ئەوەك پەروینو مەهـ خۆر بێژە گوم بێ
بە ڕۆژ گەر بێتە دەر گەردن بلوورین
ئەمە مەشهووری ئافاقە کە مەستان
لە شیرین جارسو شەیدایی تورشین
دوو چاوی مەستی تۆ جانا عەجیبە
دەبن خۆشحاڵ بە قەتڵی ڕۆحی شیرین
وەکو (مینە) ئەگەر بمدەیتێ ماچێ
ئیتر خوێنم حەلاڵت بێ بە گشت دین

لەسەر ڕێبازی حمە ئاغای دەربەندفەقەرە

لە ڕێگوزارێ لە ڕێگوزارێ
ئەمڕۆ دیم وە چەم لەڕێ گوزارێ
شۆخی دیدەمەس تەرلانتەوارێ
ئاهووی خوتەنڕەنگێ دیدەخومارێ
تووبا بالاێی هەیئەت ڕەعنایێ
تاووس شێوایێ سەوڵەت زێبایێ
وەك جەیرانی مەس سڵکردە لەسا
خەرامان ڕەفتار هەم پەریشێوا
ئەگریجەی پەرچەم وە وێنەی نەسرین
جەمین دڕەخشان وە نەجمی پەروین
هەروەکو هیلال ئەبرۆخەمیدە
دێژی وە پەرگار مانیکەشیدە
دیدە مەس دایم بێ مەی پڕخومار
سیا وەك دیدەی جەیرانی تاتار
وەك سوبحی سادق لە تاریکی شەو
ڕووی شوعلەی ئەدا لە تۆی زوڵفی ئەو
دوو لێو شیرینتر لە شیرین شەکەر
سەد قات لە شیرین ئەم زۆر دولبەرتەر
(مینە) بەو پەرچەم پڕ لە پێچوچین
بێژە خەرامان شازادەکەی چین

بۆ نازارانی جاف لەسەر ڕێبازی پارچە شیعرێکی شێخ ڕەزا

ئەم زاڵمە خوێنخوارە وا ڕەسەنە جافە
ئەم شۆخە ستەمکارە وا پڕفەننە جافە
ئەم زوڵفە کە وەك سونبول پەخشانە لە سەر شانی
بەم دیدە کە وەك دیدەی ئاهووی خوتەنە جافە
ڕوخساری درەخشانە وەك شەمسی درەخشانە
ئەم لێو لەعل بەدەخشانە لیۆزەقەنە جافە
گەردنسپی‌و ناسك وەك شووشەیی بلووری
گوڵ باغ بەهەشتە ، ڕەنگ‌بێ نازاری منە جافە
تابووری فەرەنگ‌موژگان شمشێری دەبان‌ئەبرۆ
بێ ڕەحم‌و ستەم‌پەروەر گیانکێشی منە جافە
بالآیی دڵ ئارایە بیعەینی کە تووبایە
ئەڕوا وەکو ڕم وایە سیمین بەدەنە جافە
باریکە قەدی دێژی شمشادی دەبستانە
لەنجەی کە ئەڵێی قومریی ناوی چەمەنە جافە
نازارە دڵ‌ئازارە عەییارە ستەمکارە
غەددارە جەفاکارە دین‌دوژمنە جافە
ئیمانی نی‌یە قەتعەن ویجدانی نی‌یە حاشا
کافر بەچەیە ئەصلاً ئەو چونکە ژنە جافە

یاری نــو

گرتم یاری نۆ گرتم یاری نۆ
مەلا دەپرسیت گرتم یاری نۆ
سەنای سەرتاپای بنووسم بۆ تۆ
بالاّ وە وێنەی نەونەمامی نۆ
وەحشی غەزالی لێولەعلی ئاڵی
پەشێودەسماڵی هەم نەسرین خاڵی
نەبرۆکەمانی برژانگ چونسینان
دیدەفەتتانی غەمزە وەك پەیکان
بالاّ عەرعەری ڕوومەت وێنەی خۆر
پەری پەیکەری شەنگ‌شۆخی دولبەر
بەرزە دەماخی وەك سەروی ناوباخ
مەلا وە قورئان دڵ بۆی بووگە داخ
زۆر عیلمبازە ساحێوی نازە
شازادەی بێ عەیب یەکجار مومتازە
گێسوو پەریشان چەمان ئەسرینە
ڕوومەت درەخشان ئەڵێی پەروینە
دیدە پڕخومار هەروەك مەی‌نۆشان
جەمین شوعلەدەر وەك شەمسی ڕەخشان
وەك ئاهووی تاتار لە سا سڵکەردە
وەحش‌و بێ‌فامە وەك ئاهووی هەردە
دەپرسیت مەلا چۆنم کەوت وە دەس
ئەم حۆری شێوە ئەم ئاسکەی چاومەس

هەروەك صەییادان مەئلووف وە شكار
بەربەیانی چووم بۆ ڕاوی كۆسار
لەسوبسەحەردا لەسەر شەتاوێ
مندیم جەیرانێ ، شۆخی لەولاوێ
لە دوور دی شێوام وە تاو گەڕیاوە
چون ئاهووی ڕەمگا لەولا وێسیاوە
گاگا وە نازۆ ئەیكرد نیگایێ
تۆی دڵمی پێكا لە هەموو لایێ

سوێن بـه چاوانت

ئەپرسی گەر لە ئەحواڵم نیگارم سوێن بە چاوانت
ئەسووتێم هەروەكو قەقنەس لە شوعلەی ماهی تابانت
ئەناڵێنم وەكو بلبل لە عەشقی ڕووی گوڵت جانا
ئەسووڕێمۆ بە بێ هۆشی لە حەسرەت سەروی بۆستانت
تەماشای ناوی جەرگم كە بە تەجرەبە دولبەر
بزانە چۆنە ئەحواڵم بە تیری چاوی فەتتانت
بە ئوممێدی ئەمەی جەژنەو لە جەژنا كینە نامێنێ
ئەواخۆمخستە بەر پێێ تۆو دەخیلە دەسمو دامانت
نیگارا مەوسیمی جەژنەو نزیكە ڕۆژی ئازادی
هەموو كەس عەفوو ئازادە منیش توو خۆتو ویجدانت
عەزیزم تۆ حوكمداریو منیش كەمتەر غولامێكم
بەڕاسی عەیبە بۆ تۆقین لەگەڵ كەمتەر غولامانت

ئەوەندە عەرزئەکەم چاوم لە ڕێێ خوادا جەفا بەسیە
بکە فکرێ بە حالی خۆتو ڕۆژی حەشرو دیوانت
نیگارا گەر بە ئەحوالم تەرەححوم تۆ نەکەی ئەمجار
بە ڕاسی دۆزەخە جێگات لەگەڵ تەرسایە دیوانت
وەها حاڵی مەبە قوربان گوناهبارنیت لە دەرگای حەق
(کراماً کاتبین) بۆ من گەواهن وان لەسەر شانت

پەشێوی ئەحـوالی تــووم

چاوەکەم سوێن بە چاوت شێتو وێتی خاڵی تووم
هەردەگێڵو ڕووبەچۆڵو وێڵی چاوی کاڵی تووم
گەر دەپرسیت بووم بە مەجنوون کەوتمە ڕووی دەشتوکەژ
چونکە جانا هۆش نەماوی بازنو خڕخاڵی تووم
مردنم ژینم وەکو یەك تێتە پێش‌چاو ڕۆحەکەم
ئەو سەعاتەی دوور لە تووبم دولبەرا بەدحاڵی تووم
وا بە عوریانی ئەسووڕێمۆ لەسەر کۆڵانی شار
دڵشکستەو خەستەجەرگی ناوقەدی شمشاڵی تووم
بولبولو من هەردو هاودەردین لە زاریو شیوەنا
ئەو زەدەی ڕەنگی گوڵو من شێتی لەعلی ئاڵی تووم
قومریئاسا ناڵەناڵم کەوتە ناو ئافاقەوە
ئەی نیگارا دڵ بە خوێنی قامەتی نەوهاڵی تووم
گەر بە ئاری عەشقەکەت دولبەر بسوتێم دوور نییە
چونکە وەك پەروانە قوربان من پەشێوئەحواڵی تووم

دولبەرا توبیو خوا سادەی مەدە فەقیانەکەت
چاوەکەم بەخوا هیلاکی بازن‌و خڕخاڵی تووم
پێم ئەڵێن (مینە) وەفا لەو شۆخە ئومێد ناکرێ
گوڵبەدەن صەد جار بڵێن سەنعاسفەت عەوداڵی تووم

لێم‌گەڕێ با بمکوژێ

موددەتێکە دڵ بە تیری عەشق دەردی کاری‌یە
هەروەکو بولبول دەناڵێ شیوەن‌و هاواری‌یە
خۆرئەنیشێ تا بەیانی فەجرئەدا تاکو غورووب
ناڵەوگریانمە هاوارە لەم بیماری‌یە
حەربەیی شمشێری ئەبرۆت دای لە ڕۆحم بوو بە زام
بێ دەوا کەوتۆتە ناسۆر وەسڵەکەت تیماری‌یە
من نەخۆشی دەردی عەشقم ئەی تەبیب توبی‌و خوا
لێم گەڕێ با بمکوژێ بمرم بە ئەم بیماری‌یە
نیەتی نوێژم بەتاڵە چونکە تووم وای لە خەیاڵ
ویردو ئەورادی زوبانم ئەی نیگارا ڕازی‌یە
ئێش‌و ناڵەو دەردی دووریت گشتی لای من کەوتە یەك
بەم سێ ئێشە زۆخ لە جەرگ‌و خوێن لە چاوم جاری‌یە
زیندەگیم لا تاڵە جانا بێ تۆ ژینم مردنە
بۆ خوا چارەم چی‌یە چیکەم لە ئەم ئەوگاری‌یە
(مینە) پیشەی ماهڕوویان خوێنی عاشق‌ڕشتنە
نابێ تۆ دڵگیر ببی چون ڕەویەمان خوێنخواری‌یە

شــەیدای شـێوە

تازە زانیوتە عەزیزم عەبدو خزمەتکارتم
من غوڵامی زەڕخەڕیدو خادیمی ئەفکارتم
لەو دەمەی کردووتە سەر تاجی شەهی حوسنو جەمان
من بە شەو قاپیچیو ڕۆژ حەسحەسی ناوشارتم
ڕۆژی هەووەڵ حەق بەبوری خوێنیگوڵڕووی تۆی ڕوان
تاوەکو ئیستە بە قوربان عەندەلیبی زارتم
مەعبەدم گۆشەی کلیساو تەیلەسانم خەرقەیە
دولبەرا سەنعانی زوڵفو پەرچەمی زوننارتم
موددەتێکە حەڵقەیی عەبدایەتی تۆم وا لە گوێ
شێتی خاڵو کوشتەیی دوو دیدەیی بیمارتم
هەروەکو (مینە) بە دەم ئێشۆ ئەڵێم من ڕۆژوشەو
چاوەکەم شەیدایی شێوەو لەنجەوو ڕەفتارتم

بــەهارو نــەورۆز

ئەوا سوڵتانی نەورۆزی سوپای تیپتیپی هێناوە
ڕەنگاوڕەنگ ژاڵەو نەرگسی لە دەشتا خەیمەیی داوە
بە سروەی بای نەسیم کاوان شکاوە تەختی یەخبەندی
لە لایێ زایەڵەی تەیرە لە لایێ هاژەیی ئاوە
لە لایێ زیڕەیی قوڵنگە لە لایێ نەعرەیی شاهین
لە لایێ قیژەیی کۆترە بە چنگی بازی شەهلاوە
لە لایێ خوێندنی سوێسکە لە لایێ قەهقەهەی پۆڕە
لە لایێ قاسپەیی کەو تێ لەتەك فەجرا تێکلاوە

لەسەر ئەورەنگی زومڕووتی لە سەحرادا ئەڵێن نەرگس
وەکو سوڵتانی نەورۆزی لەسەر تاجی تەلآی ناوە
دەڵێی ئەگریجەیی پەخش‌و پەریشانی نیگارانە
شنۆی ئەگریجەیی شەوبۆ ئەشنیۆ بە دەم باوە
بە ڕەنگی خاڵی ئاوداری سەری گۆنایی گوڵرەنگە
لە ڕوویی لاڵە ئەو خاڵەی بە نازو عیشوە نەخشاوە
چیا ڕازاوەتۆ وەك بووك دەڵێی ئەم بووکە مەخسووسی
کەوای سەوزو کراسی سوورو سوخمەی زەردی پۆشاوە
لە باتی چەتفەی سورمە بنەوشە چارەکەی کۆڵیە
چ شیرین تازەبووکێکە بە گوڵ چارشێوی داداوە
بڕۆن یاران تەماشاکەن چەمەن ئارایشی خۆی کرد
بە گوڵ ڕەنگین بووە دێژی بەهەشت هاتوەتە دنیاوە
لە پرشەی ڕەنگی عاقیقی گوڵەزەردە ئەبێت حەیران
سەحەرگاهان کە خۆر هەڵتێ‌و ئاوو ئاونگی لێداوە
بە شوعلەی خۆر ئەڵێێ مروارییە شەونم تریسکەی تێ
گوڵە خاشخاش دەڵێی لەعلەو وەیا پیرۆزە ڕژیاوە
تەماشای باغ‌و گوڵشەن کە دڵی صەد دڵ دەکا حەیران
دەڵێی وا جەننەت‌و فیردەوسی لەسەر ئەرز جیلوەیی داوە
وەکو ئاوازی سەمتوورە سەحەر بولبول ئەناڵێنی
بە ڕەنگی کوڵمی مەحبووبە بە پەڕەی گوڵ‌غونچە پشکاوە
نموونەی پەرچەمی شێواوی پەخشی شۆخی تەننازە
بە شێویی سونبول‌و نەسرین‌و سۆسەن وا بە شەیداوە
لەسەر سەفحەی گوڵی شەصت‌پەڕ ئەنووسێ خامەیی سۆسەن
بە ئەمری حەییی دادارە (ئەمین) ئەم ڕەنگە ڕێژیاوە

له تاووسی ڕەنگینم چی

که من شیروانه جێگەم بێ له فیردەوسی بەرینم چی
که یار هاوڕێو ڕەفیقم بێ له وەصڵی حووری عینم چی
که شەهدی لەعلی لێوی دڵستانم دەسکەوێ جا من
له ئاوی کەوثەری جەننەت له شەهدو ئەنگەبینم چی
که بالآی سەروو بالآی یار لەبەر چاوم ببێ مەوجوود
له سەروو عەرعەرو تووباو تاووسی ڕەنگینم چی
له زوڵفو پرچی ئەو شۆخەم بە لای ملیاببێ پەخشان
له پرچو کاکۆڵی تاتای غولامی مەهجەبینم چی
که لەنجەو لاری ئەو یارەم لەبەر چاو بێ ئەمن ئاخر
له لەنجەی تووتیو قومریو کەوی گەردنخەتینم چی
تەماشای خاڵی شینو چاوی بیماری نگارم کەم
له سەیری سۆسەنو نەرگس له موشکو یاسەمینم چی
له دنیادا که من شیروانه وەك فیردەوسی پێشوو بێتە بەرچاوم
له پاریسو له ئاستانه وەیا تارانو چینم چی
که شوعلەی کوڵمی ئەو شۆخەم بدات پرتەو بە گشت لایێ
له شیرینو له لەیلاو زولەیخای خۆرنشینم چی
که من وەك (مینه) ماچی کوڵمی یاری خۆم نەسیبم بێ
له یادی شەربەتی لیمۆ وەیا ئەسکەنجەبینم چی

ڕۆحـی ڕەوانـم

نیگارا مایەیی عومرو ژیانم
حەیاتم زیندەگیم ڕۆحی ڕەوانم
نیشاتم عوشرەتم عەیشم سرو‌ورم
بەهەشتم کەعبەکەم قیبلەم ئیمانم
ئومێدم سەروەتم بەختم تورەقیم
هەسێرەی تالعم تاجم نیشانم
خەلاتم کەوکەبم شیرینی بەختم
عەزیزم دلبەرم حوورم جینانم
گوڵی گوڵزاری گشت بیرو هیواکەم
ویساڵت نەشئەبەخشی جاویدانم
ئەگەر عاجز نەبی ئەیکەم ڕجایێ
قبووڵێکە بینایی چاوەکانم
دەڵێن وا دوو سوبەی جەژنە بە قوربان
لە بۆ قوربانی من بەستە مەیانم
دەمێکە ئەم دوعایە ڕۆژوشەومە
بوە تە تاعەتو ویردی زوبانم
سەعاتێ بێ نیگارا (مینە) ئاسا
بە قوربانت بکەم ڕۆحی ڕەوانم

سەیری ئەو دیدەمەستە

پێم بڵێ تا کەی لە دووریت دڵ بەئێش‌و خەستە بم
چاو بە خوێن‌و سینەرێش‌و وا بریندارجەستە بم
تاکو کەی جەرگم بریندار بێ بە شین‌و نالەوە
هەر لەسەر تاکو قەدەم من زەهری مارانگەستە بم
چاوەکەم توبیو خوا وەك قاتلان تا کەی ئەمن
بەو شکەنجەی پەرچەمی خاوت ئەبێ پابەستە بم
تۆ بڵێی خوا لێت قبووڵ کا ئەم هەموو جەورو جەفا
خورەم‌و دڵخۆش ڕەقیب‌و من زەدەی ئەو شەستە بم
سا تەرەحموم کە بە حاڵم تو جوانیت دولبەرا
با بە وەسڵی قامەتت ساتێ لە دەس غەم ڕەستە بم
بۆچ ڕەقیب وەك سەگێ نەناڵێ کەعبە کەچ نابێ ئەگەر
دەفعەیێکیش من لە سایەی پەرچەمی پڕدەستە بم
کەیف‌و شەوقی شەهریاری چۆن ئەبێ بەو عوشرەتە
جورعەنۆشی شەهدی ماچی ڕوومەتی بەرجەستە بم
چی ئەبێ گەر مەرحەمەت کەی دولبەرا ماچێ بە من
(مینە) ئاسا بازەمانێ من بە تۆ پەیوەستە بم

دولبەرا سوێن بێ

دولبەرا سوێن بێ بە چاوی پڕخوماری کاڵی تۆ
صەد قەسەم بەو بەرق‌و شوعلەی لەعلی لێوی ئاڵی تۆ
پڕ لە ئاوو خوێنە چاوم ئاری دووریم تێچووە
دولبەرا بۆ گەردنی بێگەردو ماویی خاڵی تۆ

قومری ئاسا ناڵە ناڵم تێ عەزیزم ڕۆژو شەو
چاوەکەم بە خوا لە عەشقی بەژنی نەونەماڵی تۆ
لەو دەمەی کردت بە پەرژین پەرچەمت بۆ شەمسی ڕووت
ئەلویداعم کرد لە عرفان لێوە بووم عەوداڵی تۆ
هەروەکو مەجنوون ئەسورێمۆ لە دەشتی عەشقتا
سەر بەبێ هۆشی نیگارا بۆ قەدی شمشاڵی تۆ
گەر دەپرسی حاڵەکەم شێواوە وەك زوڵفی سیات
بۆ پەشێویی ئەگریجەی خاوت لە ژێر دەسماڵی تۆ
(مینە)یی بێچارە مەعلوومە کە ئەو سەنعانسفەت
وا بە کێوو هەردەوە بۆ بازنو خڕخاڵی تۆ

سەبا

سەبا ئەم سوبحی سروەی تۆ شەمیمی موشکی تاتارە
فیدایی سروەکەت بم من کە دەرمانی دڵیزارە
هەناسەت بۆنی عەتری گوڵ ئەدا مەعلوومە بەمگوێرە
کە ئەو نازارە باری کردووە ئەم سوبحەزووارە
عەبیرموشکی تاتاری پەریشان زوڵفی دولبەرمە
سەبا ئەم عەمبەرئەفشانەت لە وەختی سوبحو ئێوارە
وەرە توبیو خوا سەیری بڵێسەو گریەیی دڵکە
دەسووتێ هەروەکو قەقنەس بە ئاری دوریی ئەو یارە
بڵێ ئەی قیبلەکەم بە خوا دەوری سەروی بالاکەت
لە گشت لایەکەوە (مینە) دڵو جەرگی بریندارە

غەمزەی چاوەکەت (پێنج خشتەکی)

غەمزەی چاوەکەت خستوومی بەداو
وەك کۆترێ کەوتبێتە تۆڕو داو
ئەوگارو زامار پەڕوپۆ شکاو
گیرۆدەی قەفەس قاپی داخراو
به خوا هەر منم شۆخی هەڵۆچاو
به نیونیگای ناز پێکای دڵەکەم
ئێستە ئازیز گیان من بلبلەکەم
به رۆژو به شەو لەسەر چڵەکەم
ئەڵێم بۆ نەهات تاقە گوڵەکەم
من پەڕەی جەرگم وابوە خوێناو
له دووریی باڵات ئەسووتێ دەروون
دڵ ئەناڵێنێ ئەگری بە زەبوون
دیلو دەربەدەر هەروەکو مەجنوون
سڵ بە ئاسایش بڕیارو سکوون
ئازیز گیان منیش شێتو پەشێواو

تاوسی باغە یا ئاهووی هەردە
کۆترە یا کەوی وەحشیی سەربەردە
مانگە وا هەڵهات لە بورجی چواردە
یاخۆ نازاری شۆخی ملزەردە
به نیونیگای ناز هەڵئەسێ لە خاو

سەوڵی چیمەنە یا سروەی نازە
داری عەرعەرە لەسەر ڕێوازە
ئەڵێی گوڵ باغەوا هەڵهات تازە
یا ئازیز گیانە بەم عیشوەو نازە
لە ماڵ هاتەدەر دڵم بووبە ئاو
مانگ خۆی خستە ژێر هەوری سیاوۆ
شەفەق لە پشتی پەردەی شەو ماوۆ
خۆر هاتە بەرکەل دیسان گەڕاوۆ
گوڵباغ کەوتە پشت پەردەی گەڵاوۆ
چارشێوی لادا لێل دەمو چاوۆ
ئەڵماس‌و گەوهەر لێل لەعلی یەمەن
یاقووت‌و زومڕووت پیرۆزەی پەسەن
هەموو بە جارێ شکان بوون بە پەن
یار کە پێکەنی کەوتە شەکەرخەن
نوقڵ لە لێوی ئەبارێ تاوتاو
گەر غونچەو سونبول ئە شۆخی‌و نەرگس
ڕەیحانەو شەوبۆ وشك بوون چون لە دەس
عەترو عەنبەرو موشکین بوون قەقنەس
گوڵاو ناموسی بۆ نەما لای کەس
کە بۆی شەکەنجەی کەوتۆتە ناوۆ
تێکچوو بازاڕی نەبوو شوورەیی
شمشادو عەرعەر شکیا مەنسەبی
توبا ڕۆی کەوتە موڵکی غەریبی

سەرو ئایهێلا سەر بە مەحجووبی
ڕەعنا شۆخەکەم کەچوسەراوۆ

پرتەوی ڕووی تـۆ

لە ورشەی پرتەوی ڕووی تۆ سەرم لێ تێك چووە گیانە
سەراسیمەم گوڵە کوڵمت وەیا لەعلی بەدخشانە
سیایی پەرچەمو شوعلەی جەمینت دولبەرا دێژی
بەبێ ئیشکالە ئاوی ژین لە تاریکیی پەنهانە
بلووره قوببەیی نووره گەلا سێپەڕەیی سووره
چیە ئەم گەردنە تو خوا کە وەك ئاوێنە ڕەخشانە
بە نارە سەروی جوێبارە نەیە شمشادی گوڵزارە
وەیا بالایی ڕەعنایە ئەڵێی تووبایی ڕیزوانە
لە سێ چت وام لە حیرەتدا ئەوەن دشوارە تەحلیلی
نزیکە تێك بچێ مێشکم بە لەنجەی بم بە دێوانە
یەکێ ئەبرۆی ڕەشی قوربان کە خۆی موییی هیلالێکە
لە لایە ماکینەی بێ تەل لە لایە شیری بوڕانە
ئەویتر سەروی جوێبارو بەری بێ گوڵ بەدەم دوونار
ئەفەرموێ کامەیە بالات لەگەڵ ئەو جووتە مەمکانە
عەزیزم نەوجەوانی تۆ بە خۆت ڕەحمێ لە حەق شەرمێ
هەزار وەك (مینە) بەدبەختە بە تیری تۆ پەرێشانە

ئەی سەبا

ئەی سەبا ئەی مەحرەمی ئەسراری جەمعی عاشقان
ئەی سەبا ئەی مەڵهەمی زامی بە سۆی خوێنی دڵان
ئەی سەبا ئەی قاصدی عوششاقی سەرگەشتەی فیراق
ئەی سەبا ئەی پەیکی ئەفراح مەقدەمی وەعدی بەیان
ئەی سەبا دافیعی ئێش‌و خەمەکەی ئەوگاری دەرد
ئەی سەبا ئەی باوەشێنی گەرمەیی دڵ‌ئاگران
وا بە شوعلەی ئاگری دووری ئەسووتێ جەرگەکەم
توخوا هەڵسە لە خەو ئەم سوبحە بەر لە گشت بەیان
خۆت موعەططەرکە لە گوڵشەن تۆ بە ئەنواعی گوڵاو
پاش ئەوە عەزمی سەفەرکە پشت بە قووەی لامەکان
زوو بڕۆ توخوا دەخیلت بم مەوێستە لەحزەیێ
تا دەچیتە گردەسەوزو وارگەی ناو تاوێران
تۆ بچۆڕە بەرزەبانی پاینی (یاڵە درێژ)
چوویتە ئەوێ بڕوانە دیارە لێتەوە ڕەشماڵەکان
سەیر ئەکەی وا میرەماڵێ وا لە خواری خێڵەوە
ڕوو بکە ئەو ماڵە بێژە ئەسسەلام ئەی قبلەمان
ئەسسەلام ئەی مەهوەشی تازەڕەسیدەی موشك‌بۆ
ئەسسەلام ئەی باغچەیی سەرباشقەیی باغچەی گوڵان
ئەسسەلام ئەی تاووسی جوێباری جەننەت ئەسسەلام
ئەسسەلام ئەی نووری هەردو دیدەوو ئارامی گیان
ئەسسەلام ئەی دووریەکەت مایەی خەم‌و ئێشی دڵم
ئەسسەلام ئەی هاودەمیت دەرمانی ئێش‌و دەردمان

جا لە ڕاس ئەو میرەماڵە تۆ بچۆرە خوارەوە
چوویتە بەر قاپی دەخیلت بم بویتە ئەلئەمان
پرسکە بڕوانە لە خەو هەڵساوە یاخۆ نووستووە
نەك خەوی بشکێنیە چاوی نووری هەردوو دیدەمان
گەر لە خەو هەڵسێ وەکو ڕۆژ دیارە ناشارڕێتەوە
چونکە وەك خۆر شەوقەدا ڕووی لە ناوی چیخەکان
ئەو دەمەی هەڵسا لە خەو بێدەنگ بچۆرە ژوورەوە
خاکی بەر پێی ماچ بکە بیماڵە ئەو گردە بە زوان
پێی بڵێ عەرزی بکە ئەی ڕوویی تۆ کەعبەی دڵم
وا لە دەوری سەروی باڵات هێند پەشێوە حاڵمان
ئاگری تێچووگە (مینە) چی ئەکا ناکۆژێتەوە
شێتو عەوداڵە دەسوزێتوا لە کێوو هەردەکان

ئەمـان ســووتام

ئەمان سووتام ئەوا مردم لەلام ژەهراوە ئەم ژینە
خوایا یا نەجاتم دە وە یاخود مەرگی من بینە
ئەمێستە وام لە حاڵێکا نەبێ کافر بە ئەحواڵم
فرەنگ ئیسلامئەکا یاران کزەی ئەمجەرگە ئاربنە
دەمیکە دێتە گوێم ئەی دڵ دەنگی گریانی مەحزوونت
دەبا ببڕێتەوە مردم بەسە کۆتاکە ئەم ژینە
ڕەفیق گوێبگرە لێم تۆزێ ئەوا مردم
ئەگەر ڕێت کەوتە لای یارم بڵێ ئەو شۆخە بێدینە

به ئێشی وەسڵی دیداری ئەوا ڕۆییم‌و من نەمدی
موحەقەقمە لە قەبریشا زووبانم ویردی ناڵینە
ئەگەر ڕەحمی لە دڵدایە کەمێ ئیمانی لاماوە
ئەبێ تەشریفی خۆی بێنێ لەسەر ئەو قەبرە خوێنینە
ئومێدم وایە ئەحیابووم برا گیان من لە خۆشیانا
بەبێ شك وەك دەمی عیسایە لام ئەم لوطفە شیرینە
فەقەت ئەحیا ئەگەر هاتو وتی ناردوومە سەر قەبری
بڵێ وەعدی من‌و ئەو لای خوای ختم النبیینە
ئەمە مەعلوومە من کوشتەو شەهیدی ئەو کەمان‌ئەبرۆم
گەواهم حازرو مەوجوود لە بەرما کفنی ڕەنگینە
بە وەڵڵاهی ئەبێ یەخەی لە دیوانی خوا بگرم
وەکو (مینە) بڵێم ڕەببی حەققی مەزلوومیم بستێنە

ئەی گوڵ

ئەی گوڵ بە گوێرەی قسەت وا دیارە
تو دولبەرتری لەو شەدەلارە
نەسرین‌و سونبول گەزافیان داوە
ئەوان جوانترن لەو زلفە خاوە
شمشادیش ئەڵێن لە ناوی گوڵشەن
لافی لێداوە خۆی کردوە بە پەن
ئەی گوڵ گوێ‌بگرە من بۆت بەیان‌کەم
فەرقی ئێوەو یار بۆ تۆ عەیان‌کەم

بەڵێ تۆ ساحێب ڕەنگی پەمەییت
ناسك‌و لەتیف شیرینی سێویت
کوا خاڵێ لە ڕووت ماوی‌و شیرین بێ
کوا سیازوڵفان قەوس‌جەمین بێ
کوانی گەردنی وەك بلوور بێ‌گەرد
کوا سێوی هەمان سوورو سپی‌و زەرد
کوا باڵای بەرزی عەرعەرت
کوا عیشوەی دیوە جگەر پەیکەرت
نەسرین‌و شەوبۆ سونبول پەخشانت
پەرچەم ئاڵۆزو زوڵف‌پەرێشانت
فەقەت ڕوخسارێ بگرێ وەك فانۆز
یاخۆ دوو دیدەی بیمارو ئاڵۆز
هیچ کامیان نی‌یە هەر پەرچەم تاتان
نەگەردن بلوور نە شیرین‌شێوان
شمشادو سەروو توباو نەی‌شەکەر
بەڵێ گشت بەرزن باڵا دڵ‌پەیکەر
ئەما نیانە کوڵمی پەمبەیی
ئەگریجەی تاتاو چەنای لیمۆیی
ئەی گوڵ تو خوا خۆت لە حەق لامەدە
ویجدانت ببێ خۆت ئینساف بدە
ئەم ئەوسافانە من بەیانم‌کرد
هەمووویان حەق بوو یا کتمانم کرد
ئەی گوڵ نەوەك من سەد وەکو (مینە)
شایەتی ئەدا کە ئەو شیرینە

ئیشارەتکە بە برژانگت

ئیشارەتکە بە برژانگت بڵێ خوێنم بڕێژن زوو
ئەوا مردم لە هیجرانت نەما سەبرم توانام چوو
هەتا کەی بم وەکو مەجنوون منی بێچارە سەرگەردان
لە عەشقی ماهی تابانت لە چینی پەرچەم و گێسوو
دەمێکە دڵ بریندارە عەزیزم تو خوا سادەی
بڵێ بازوو لە گیانم کەن جەلاوی دیدەیی جادو
بە غەمزەی چاوی فەتتانت منی بێچارە ئەوگارم
ئەزانم کوشتنە چارەم دە بیکە چاوەکەم فەرموو
لە حەسرەت قامەتی سەروت ئەوەندە دڵپەرێشانم
ئەناڵێنم وەکو قومری هەمیشە ویردمە کوکوو
سبەینی جەژنی قوربانە بە قوربانت ئەکەم قوربان
سەرو ماڵ و دڵ و گیانم بە چاوی تۆ قەسەم هەردوو
بە حەیرانی ئەسوورێمۆ وەکو پەروانەیە (مینە)
لە شوعلەی شەمعی سەرکوڵمت لە عەشقی خاڵەکەی سەررروو

ئـەمشـەو

شەوی هیجرانە یا یەڵدایە ئەمشەو
فیراقە یا دڕك بەرپایە ئەمشەو
شەرارەی ئاگری دووریی نیگارە
جەهەننەم یا لەسەر دنیایە ئەمشەو
بڵێن پێم ئەم عەزابە عامە یاخۆ
بە تەنها بۆ منی ڕیسوایە ئەمشەو

ئەوا من مردم چی تازە قۆڵچی
ئەڵێن دزگیرێکی دەریایە ئەمشەو
ئیلاهی بۆچی قەتڵو عام کراون
خەرووس کەلبە موئەززین بایە ئەمشەو
لە دووریی شەمعی ڕووت ڕۆحم عەزیزم
وەکو پەروانە بێ پەروایە ئەمشەو
دەنگی عودو سەدای سەمتوورو سازم
نەوای ناڵەی دڵی شەیدایە ئەمشەو
ئەناڵێنم بە دەم دەردی فیراقۆ
دەروونم پڕ لە واوەیلایە ئەمشەو
ئەترسم هەروەکو (مینە) بسووتێم
لە دووریی ئەو قەدو باڵایە ئەمشەو

پێنج خشتەکی لەسەر شیعرێکی (ناری)

دڵ وەکو قومری لە حەسرەت سەروەکەی باڵاتەوە
وێڵو سەرگەردانە دلبەر خوێنی دڵ ئەخواتەوە
توخوا بێژە بە چاوت زوو لە گیانی کاتەوە
مووددەتێکە من گرفتارم بە دەم سەوداتەوە
بووم بە داوی چینی زولفو پەرچەمی تاتاتەوە
چاوەکەم ئۆخەی نەجاتم بوو لە قورپێوانی کۆت
ئاگری بەردایە عومرم غەمزەیی دیدەو برۆت
سەیریکە باغی نیشاتو مەزرەعەی شادیمە سووت

گەر دەپرسی حاڵی پەروانەی دڵم دور بێ لە ڕووت
وا لە سۆزشدایە لە سایەی شەوچرای گۆناتەوە
ئەی نیگاری گوڵبەدەن ئەی شۆخو شەنگی دیدەباز
لەعبە تەنزی خۆشخەرام ئەی مەهوەشی شەعبەدەباز
ڕۆحەکەم توبیو خوا لەم نوقطە مەگرە ئیعتیزاز
مێشی خاڵت نافڕی بەس باوەشێنیکە بەناز
چونکە پابەندە بە شەهدی ڕوومەتی زێباتەوە
عاشقی ڕووی تۆیە بۆیە سینەیی داغانە گوڵ
عەتری زڵفی تۆیە بۆنی مێخەكو موشكو سمڵ
قیبلەکەم سوێن بێ بە سەفحەی کوڵمو خاڵی دەوری مل
مەنعی قوڵلابی سوژەت ناکەم لە ڕاکێشانی دڵ
چون ئەسیری زوڵفی خاوی خۆیەتی ئەیباتەوە
هاتە دەر نواندی بەنازۆ عشوەشۆخی چاومەسێ
ڕوو وەکو خورشیدو باڵا نەونەمامی نەورەسێ
یەك بە یەك یاران ئەیانوت ئەم کەلامە گشت کەسێ
شینو واوەیلایی ئاساری قیامەت هەڵئەسێ
گوڵبەدەن ئەمڕۆکە ڕۆییوە ئەگەر لاکاتەوە
دولبەرا دوێنێ بەناز هەڵسای لە بانی جێگەکەت
فرسەتم زانی بە قوربان بێمو بگرم ڕێگەکەت
مادەمێ بۆ من نەبوو بیکەم تەوافی جێگەکەت
وا سەرم دانا بە ڕەسمی بەردەبازی ڕێگەکەت
مەڵهەمی دەردی سەری من وا بە گەردی پاتەوە
ئەی شەهی موڵکی مەلاحەت تاجداری خێڵی حوور
وەی خەدەنگی غەمزەکەت تیری دەسی بارامی گوور

ڕێم بدە توبیو خوا عەرزم هەیە بێمە حوزوور
شاهی چاوت مولکی سەبرو تاقەتی بردم بەزۆر
مەسحەفی ڕووی تۆ بە گژیا چێ ئەگەر نەمداتەوە
وا بە بەردی دووریەکەت من شووشەیی سەبرم شکا
وەك فوارە چاوەکەم خوێناو لە چاوم سەرئەکا
سەیریکە نووری بیناییم وا لە دووری تۆ تکا
لەبشەکەر فەرموو بە زلفی باوەشێنی لێ ئەکا
مێشی ڕۆحم گەر بنیشتیۆ بە قەندی جاتەوە
پێکیا جەرگم بە نووکی تیری چاوە کاڵەکەت
لێوەوو عەوداڵی کردم ناوقەدە شمشاڵەکەت
هەر وەکو (مینە) دەڵێم قوربان لە دەوری ماڵەکەت
خەتتی دەرسی عەشقی (ناری)ت وەك ڕوقوومی خاڵەکەت
وا بە لەوحی گەردنی بێگەردی وەك میناتەوە

ئەر هەی ئازیز گیان

ئەر هەی ئازیز گیان شای شەکەررازان
سەر باشقەی مەجلیس بەزمی شابازان
سەر دەلیلەی پۆل سۆسەنی خالاّن
شازادەی سەر خێڵ عێلی نەوهالاّن
ئەدەم قەسەمت بەو دیدەی بازت
بەو بەژنو بالاّی نەوتوولی نازت
بەو سەفحەی شەریف گۆنای بێگەردت

بەو خاڵی دڵپێك سەرچەنەی زەردت
بەو ئەبرۆی هیلال بەو زوڵفی چینت
بەو نووری شوعلەی جام جەمینت
بەو سافی گەردن بلووریی بێگەرد
واچە پەرێ چی لێمان قارت کەرد
مەبۆ وە تاقیق جونحەم بەیان بۆ
جەرحم جە خزمەت قیبلەم عەیان بۆ
ئەر من مەعلووم بۆ گونایۆم کەردەن
یە سەر یە شمشێر یە گیان یە گەردەن
ئەو وەخت چوون (مینە) هەرچیم باوە سەر
جای خەفەت نیەن نازاری کیشوەر

بـه سروەی بای نەسیم

بە سروەی بای نەسیم پشکاوە گوڵ ئەم بەربەیانانە
وەیا ئاهی منە داویە لە سەفحەی کوڵمی جانانە
بڵێن پێم سونبولی شێواوی عەمبەربێزی گوڵزارە
وەیا ئەگریجەیی یارە وەها موشکینو پەخشانە
غەزاڵی وەحشی ڕەمکردەی ڕەوێڵەی دەشتی تاتارە
وە یاخود دولبەری گەردنبلووری دیدەفەتتانە
بە سەروی گوڵشەم زانی ئەوەن شیرینو ناسك بوو
کەچی بالایی ئەڵێی توبایی ڕیزوانە
حەقە مانگێ نازی نازارم بکێشێ ئەو بە گیانو دڵ

که ئەو گاهێ هیلالە گاه گاهێ بەدری تابانە
فەقەت ئەو شۆخە ئەبرۆی وەك هیلالی یەکشەوە وایە
بە ڕوخسار بێ خسوف یاران بە دائیم بەدری تابانە
گەلاوێژ حەقیقەتی خۆی گوم بکا هاوین هەتا پاییز
لە شەرمی چاوی نازارە ئەزانێ شەو لە سەربانە
لە داخا یەخە دادەدڕێ ئەڵێن وا غونچە پشکاوە
مەگەر نازانی دڵ ئەوگاری لەعلی لێوی جانانە
لە ئیمای چاوی مەخمووری نیگار بۆی حەل ئەبێ (مینە)
ڕموززی سەنعەتی تەلسز ئەوی وا ئەهلی عیرفانە

لەم چەرخە ڕاسێکم نەدی

من که ناڕاسی دەکەم لەم چەرخە ڕاسێکم نەدی
بۆیە ناخاسی دەکەم گەڕیامو خاسێکم نەدی
بۆیە ڕەبطم من لەگەڵ مەخلووقی ئەم عەصرە نییە
هەرچی هەوڵمدا لە عالەم حەق شوناسێکم نەدی
زۆر لە دنیادا گەڕامو تەجرەبەم کرد گشت کەسێ
بۆ ئەساسدارێ گەڕام صاحیێ ئەساسێکم نەدی
چی تەقالامکرد ببینم عاقڵێ پڕ بیرو هۆش
مستێ خێرە سەرنەبێت خاوەن حەواسێکم نەدی
گورگی بەد ئەخلاقو کاوڕخۆر لە عالەم بێ سنوور
بۆ یەکێ گورگ‌کوژ گەڕامو (مینە) باسێکم نەدی

بــه ئیمای نیم‌نیگای نازی

نیشانه‌ی زه‌لزه‌له‌ی مه‌حشه‌ر سه‌عاتێکه له دونیادا
که ئه‌و نازاره ڕووبه‌ندی ڕووه‌و مه‌شریق له ڕوولادا
ئه‌وی وا ئه‌هلی عیرفانه هه‌میشه ده‌س به قورئانا
ده‌ڵێت ئه‌و شۆخه ڕۆژو شه‌و سیاچارشێو به‌سه‌ردادا
به ئیمای نیم‌نیگای نازی به سیحری چاوی غه‌ممازی
وه‌ها مه‌علووم ئه‌کا نیازی له‌گه‌ڵ ئه‌رواحی شه‌یدادا
به په‌یکانی موژه‌ی تیری به دوو ئه‌برۆیی شمشێری
ئه‌بێ بیکا به نێچیری هه‌رئه‌ووه‌ڵ سه‌رده‌سی ڕادا
که چاوم که‌وته ناوچاوی دڵم که‌وته ئه تۆڕ داوی
غه‌ره‌ز فه‌وتاو نرا ناوی وه‌کو غه‌رقێ له دنیادا
له لای ئه‌گریم ئه‌ناڵێنم به ده‌م ئێشۆ ئه‌ناڵێنم
به ڕوو به‌رپێی ئه‌ماڵێنم که ڕووم‌تێکا چی ڕووی بادا
وه‌کو مه‌جنوون به ڕووی زه‌ردۆ مه‌کانم وا به‌سه‌ر هه‌ردۆ
ده‌پلکێمۆ به ده‌م ده‌ردۆ له کێوو شێوو صه‌حرادا
به حه‌ڵقه‌ی په‌لکی پێ‌به‌ستم به تایی زوڵفی ده‌س‌به‌ستم
نه‌جاتم قه‌طعه وه‌ك کۆترێ له ناوی داوی صه‌ییادا
وه‌ره (مینه) ده‌خیل چارێ ئه‌گه‌ر بێت‌و نه‌که‌ی کارێ
ده‌سووتێم هه‌روه‌کو پووشێ له کووره‌ی ئاری حه‌ددادا

مانگی تەمووزی ساڵی ١٩٦٢ شاعیر ئەچێ بۆ کەرکووك لە شەمەندەفەرا چاوی بە شۆخێکی جوان ئەکەوێ‌و ئەم پارچـە شیعرەی بە سەردا هەڵئەدا .

ڕۆژێ وە ڕزۆك چووم بۆ کەرکوك شار
تووشم بوو وە تووش شۆخێ شەدەلار
نازارو ناسك شیرین دولبەرێ
بالاّ وەك شەماڵ شمشاڵ کەمەرێ
پەلکە کەمەندی گۆڕگیری یارام
ئەبرۆ وەك کەمان سەرەنگێزی شام
ئەگریجەو پەڕچەم لە چین‌چینی خاو
لە سەر تویێ روڵفی ئەڕژا تکەی ئاو
ئاوێنەی جەمین جام جەم‌ئاسا
لە پرشەو ورشەی ئەچوویت وە تاسا
مەوجەو ئاورنگی لێ‌ئەدا دەم‌دەم
هەروەك تیشکی خۆر بدا لە ناوچەم
پەرچەم سەرئاوێز دەوری جەمین بوو
بۆو پەڕەی گوڵباغ گۆنای پەرژین بوو
برژانگی هەروەك سینانی خوێن‌ڕێژ
ئای بۆ دڵ‌پێکان سیاتیری تێژ
دیدە وەك دیدەی ئاهووی خەتایی
ڕەش‌و پڕ ورشەو نازك نیگایی
هەرچەن وە عیشوە ڕووی ئەکردە لات

(١) شاعیر (رزۆك)ی لەجیاتی شەمەندەفەر بەکارهێناوە

ئەتوت هەسێرەی رۆژئەوا هەڵهات
پرشی لێئەدا ورشەو تریسکەی
جەرگی ئەسووتان گرپەو بزیسکەی
لووتی کشیاوو وە وێنەی قەڵەم
بووە دیدەوان غونچەی لێوو دەم
سەر ڕوومەت ناسك وەك پەڕەی گوڵەباخ
بۆی عەتری خاوی ئەیدا لە دەماخ
خەتخەت سوورایی کوڵمی نیوەئاڵ
ڕژیاوە وە سەر لاڕووی زەردو کاڵ
صەد سوێندت ئەخوارد سێوی (ڕێژاوە)
شەفەق وە پرخەی (سیوەیل) ڕژیاوە
جووتەی لێو وێنەی غونچەی تازەگوڵ
دەمی داوەتۆ سەحەر لە سەرچڵ
ماوی خاڵ وە ڕووی چەنەو لێوی ئاڵ
هەروەك باڕەکەو خۆی ڕەش بێ وە حاڵ
لێوو چەنەو دەم نەخشین وە خاڵۆ
ئەتوت کەوبارە وا بە سەر یاڵۆ
ساقی گەردنی وە وێنەی بلوور
ئاورنگی ئەدا هەروەك قوببەی نوور
یاوەکو شووشەی تەڕی پڕ لە ئاو
دابنرێت لەبەر تریسکەی هەتاو
لەسەر صافایی ڕووی ساقی گەردەن
تازە خاڵێکی کوتابوو بۆ پەن
مل سپیو ناسك هەروەك توێی ئاوو

به فێل ئەو خاله له سینەی کوتاوو
ئەیزانی خاڵی بەربینی ئاوی
فامدارو دانا ئەبن شەیدایی
دوومەم ئاوێزان وه بەرۆکەوه
وەك دوو لێموی کاڵ بەسەر کۆتەوه
خاڵێ شین وەبەین دوو مەمانەوه
وەك هەسێرەی ڕۆژ وه بەیانەوه
سنگێو بەرۆکی ‌وەك کۆی پەڕەی گوڵ
خاوو گولاو بوو ناسك نەرموشل
دووکێش سەوزو سوورو وەسەریەوه
وەەك نەقشی گوڵباغ وه ئاوێنەوه
باوەش نەیئەگرت سینگێو ناوشانی
یا جووتەی سمتو کۆڵو گۆڕانی
بۆ شەرم چارشێوی ڕەشی وه سەرۆ
هەروەك هەوری ڕەش وه سەر ڕووی خۆرۆ
ڕووی ئەکەوته دەر له تۆی عەبادا
وەك خۆر له مابەین هەوری سیادا
جار جار ئەیڕوانی دەم وه نیو خەنۆ
ئەتوت کەنێکه وا وه دەربەنۆ
که خۆی بائەدا وەشانەو شانا
مەر شیرین وا وێت له تاقوسانا
دیوانەی کردم عەودالو لێوه
وەشێتی ڕووم کرد وەو کەژو کێوه
(مینه) بەو کەسەی دارایەو داوەر
له بیرم ناچێ تا ڕۆژی مەحشەر

پێنج خشتەکی لەسەر شیعرێکی (کوردی) :

سەر خۆشتکردم بە مەیلی خۆت بە پیاڵەوو شەراب
داغی عەشقت دا لە جەرگم لێم حەرامە خوردو خواب
ئیمتحانم کە لە ناڵەو شیوەنم مەگرە عیتاب
دولبەرا بۆ ڕووی فیراقت دڵ ئەناڵێت وەك ڕوباب
بۆ دوو ئەبرۆی میسلی تاقت بەندی جەرگم بوو کەباب
وا لە کوێ ئاوی ویصاڵت تا لە ئاری دڵ دەرێ
سوێن بە حاڵی لێوی ئاڵت باوەڕم گەر پێ کرێ
وام لە حاڵی مردنا ئەی لەبشەکەر بێ خوردو خواب
تازە زانیوتە کە شەیدای لێوی شەککەر بارتم
مودەتێکە من گیانو دڵزەدەی گوفتارتم
هەروەکو پەروانە شێتی شەوچرای ڕوخسارتم
دولبەرا صەنعانی زوڵفو پەرچەمی زوننارتم
مەعبەدم گۆشەی کلێساو دەستگیرم بووگەتە پاپ
وا دڵت بردم نگارا تۆ بە غەمزەی چاوەکەت
گەردنت پێچامە داوی چینی زوڵفە خاوەکەت
بووم بە نێچیری گریشمەی نەرگسە پڕخاوەکەت
هەروەکو قومری لە حەسرەت سەروی باڵا لاوەکەت
ناڵەوو هاوارمە بڕیاوە لێم ئارامو تاب

غەزەل ـ دڵداری ـ ساڵی ١٩٦٢ وتراوە

ئازیز تۆ پرشەی هەسێرەی چاوت
تۆ چین زەنار پەرچم خاوت
تۆ بەژنی باڵای نەو توول لاوت
ناوت نازانم پێم بێژە ناوت
خۆ من فەرەنگ نیم کەوتومە داوت
بە مەوجەی جەلای جام جەمینت
بە قەترەی عارەق گۆنای شیرینت
بە ئاوی حەیات چاڵەکەی تینت
بە خەتی ئایەت خاڵەکەی شینت
لە سەر کام دینی تێمە سەر دینت
بۆ بۆی عەتری خاو غونچەی لێوەکەت
تۆ گردی‌و تامی چەنەی سێوەکەت
تۆ شەدەی لاری شل‌و شێوەکەت
نایێمە نزیك لەبەر خێوەکەت
تاراکەت لادە بۆنیم شێوەکەت
قەسەمت ئەدەم وە قەوس ئەبرۆ
وە پەڕەی گوڵباغ سەر کوڵمی گوڵ بۆ
وە زەردی‌و کاڵی سوورایی سەرەرۆ
تاوێ وەلاما لایێ کەرەرۆ
گیان‌و سەرو ماڵ پێشکەش بێ بۆ تۆ
داگیرت کردم وە نیو نیگای ناز

تێکت شکاندم هەروەکو شاباز
من سوێنت ئەدەم شۆخی مەکرباز
وە عشوەو غەمزەی وە دیدەی تەناز
تاوێ بێرەلام مەیکە بانگەواز
سوێنت بۆ ئەخۆم تا ڕۆژی مردن
فدایی تۆوم بۆ گیان بەخت‌کردن
تۆ زەردی گوارەی پەخشی لای گەردن
لەبەر تانەی عام گشت دۆس‌و دوژمن
بێ تاقە تاوێ دانیشە لای من
دیوانەو عەوداڵ بەژنی ئاڵاتم
عاشق وە جوانی ڕەنگ‌و کاڵاتم
من شێت‌و شەیدای قەدو باڵاتم
بە سەرگەردت بێت سەرو ماڵاتم
بۆچی ناپرسیت چۆنە حاڵاتم
دولبەر تو خوا تاکەی سزام بێ
تاکەی بێ مەیلیت بارو جەزام بێ
تاکەی جەرگ‌و دڵ پڕ زۆخی زام بێ
دووریت ئێش سەخت دووری ئارام بێ
بمدەرێ ماچێ با بەس فیزام بێ
(مینە) واز بێنە لەم وتەو باسە
بۆ خوا پێت ئەلێم بۆ تۆ وا خاسە
باش بیگریتە گوێ ئەم قسە ڕاسە
بیزانە دولبەر خوانەناسە
هەزاری وەك تۆی کوشتووە بە تاسە

له سالی ۱۹۵۹ له کرماشان وتراوه : (غەزەل)

شەوقی شۆلەی شەم کولمی نازاران
عیشوەی نیم‌نیگای دیدەخوماران

له هەر دلێکا که کەوتە ئەشکار
دای ئەرزێنێ هەروەك زەهری مار

هەر تیری غەمزەی نەونهالان بوو
پەیکانی وەناز ماوەی خالان بوو

فەرهادی شێت کرد وا به هێواشی
به ئاسن بردی وەك مێوە تاشی

به بەرقی شمشێر سەرگۆنای شیرین
بەردی بێ ستوون لەت‌کریا به قین

کەچی له مێژووی عالەم‌ئارادا
شۆرەت بۆ فەرهاد ما له دنیادا

دیارە له چین بوو فەرهاد له پێشا
شیرین به کەمەن زولفی ڕایکێشا

بوو به عەودالی پرشەی خالەکەی
کردی به سەنگ‌تاش چاوە کالەکەی

ورشەو پرشەی ڕووی خەرامانی چین
شەوقی دایەوە له خاوەر زەمین

که خورشیدی کرد وێڵو دەربەدەر
جێی هێڵا تەختی شەهنشای خاوەر

پەیکانی برژانگ سیای خەرامان
فەوتانی سوپای خوێنرێژی خاقان

چی بە ئازاییو مەردیو دەمڕاسی
خۆرشید لە مێژوو نوسیاوە باسی

جوانی یوسف بوو زولەیخای ساوا
جێی هێڵا شاهی مولکی خۆراوا

دانیشت بە کوێری لە ژێر سای چەرداخ
شازادەی مەغریب شۆخی بەرزدەماخ

چیکردوە برزوو مێژووی لێی ئەدوێ
خۆرشید بە شمشێر فەرهاد بە تەشوێ

غەزەل لە ساڵی ١٩٢٨ وتراوە .

زارو زامارم بە غەمزەی تیری چاوی دولبەرێ

وام لە زنجیرا بە حەڵقەی پەلکی گێسووری عەمبەرێ
چینی زوڵفی لابەرێ وەختێ لەسەر خورشیدی ڕووی

قەت میسالی ڕووی بە خورشیدی دەرخشان ناکرێ
بێت لەژێر چارشێو دەرخا ڕۆژی کوڵمی خۆی بە ڕۆژ

خۆر لە عەشقی شێت ئەبێ ڕێی مەغریبی بۆ نابڕێ
گیان بەدەس ئەم دولبەرە ئەندەر نیقابە دائیما

گەر لە ڕووی لادا نقابی بێژە عالەم تێكدرێ
دوو هیلالی یەك شەوەن ساكن لەسەر چەرخی جەبین

یاخۆ دوو ئەبڕوێ سیان هەریەك لە شكڵی خەنجەرێ
فتنەیی ئاشووبی عالەم وا بە چاوی مەسیەوە

عشوەیی شیرێكی حەربی غەمزەیەكی نەشتەرێ
هەردەڵێی ئۆردووی فەرەنگن تیپی برژانكی ڕەشی

بەم ئوسووڵەم من نەدیوە هیچ سوپاو سەرعەسكەرێ
چوون موعەمما ڕەسمی تەعلیمە لەسەر ئەم عەسكەرە

وا بە ئیما فێربوون قورئان ئەخۆی تەعلیم دەرێ
دائما مەشغوولە تەعلیمیان ئەداو فێریان ئەكا

تا نەبن موحتاج كە ئەمرێكیان زوبانی پێ‌كرێ
گەر لەژێر دەسماڵی‌یا دەرخا گەهێ سیای میشكەكەی

سوێن ئەخۆی ڕەشمارە یاخوا تابی میشكەبێ‌دەرێ
نەرگسی شەهلا لە حەسرەت چاوی بیماری ئەوە

دائما بیمارو گەردن لارە سەر هەڵناگرێ
لێو وەكو غونچە لەتیفە پەمبەیی‌و سوورو سپی

ناوی غونچە پڕ لە گەوهەر خەندە شیرین شەكەرێ
گەردنی صافی وەكو ئاوێنەیی صافی بلوور

قەت میسالی لۆکسی ئەلماس بەم بلووره ناکرێ
دوو هەناری گوڵبەدەم جێگیر لە سینەی صافیا
تۆ بە گوڵیان تێمەگە هەر گوڵە لەعلی ئەحمەرێ
نافەیی شیرین چ نافێ نافەیی ئاهووی خوتەن
عەتر پەخشانە بە دایم وەك لە مشکی پڕکرێ
سووریی گوڵ ڕەنگ نییە حەیرانی ڕەنگی ڕووی ئەوە
تۆ بە سووری تێمەگە بیمارە تایە ئەیگرێ
وەسفی سەرتاپای ئەتوانم من بە شعرێ بۆت بکەم
جوان ئەوەس گشتی بەیانکەم یەك بە یەك مەدحی کرێ
ڕوخو ڕووچاو ئەختەرو زوڵف عەمبەرو ئەبرۆ هلال
سیم بەرو قەد عەرعەرو لێویش لەگوڵ ناسکترێ
بۆ مەزەی ماچی لە شەهدی لەعلی لێوی بێ چەشم
(مینە جاف) سوێن بێ بە قورئان وەختە گیانو دڵ دەرێ

(مینەجاف) لە نزیکەوە

مصطفی نەریمان

کفري تا ساڵی ۱۹۲۳ چەقی ڕێگە کاروانی نێوان بەغداو سلێمانیو کەرکوك بووە ، هەر ڕوداوێك لەسەر ئەمختە کاریکردوەتە سەرناوچەکە ، لەبەرئەمە ناودارانی وەك (برایم خانی دەلۆو کەمەر خانی برایو مەجید پاشای بابانو سیدمحسن ئاغاو حمە پاشای جافو عەلی ئاغای زەنگنەو مەحمود پاشا)[1] هەڵکەوتون ، هەروەها شاعیری وەك (خەلیل منەوەر، خەلیلی فەقی ڕەمەزان ، مەلائەحمەدی زەنگنە ، قادرمیراخور ، ملامحمدی قەرەداغی ، محمدئەمین بەگی جاف ، هتد ...)[2] لەمدواییەش (لطیفهەڵمەتو مەهاباد قەرەداغی)یش نمونەی دووکەڵە شاعیری ئەمڕۆژگارەمانن .

لەگەڵ مینەجاف ناسیاویمان ئەوەندە نەبوو ، خواکردی ساڵانی (۱۹٤٤ـ۱۹٤٦) لە کەلاری کۆن[3] مامۆستا بووم ، ئەو سەردەمە شاعیرمان چوبوە ئاوایی (گۆبان قەرەچێل) کە بە (۳٥)کیلۆمەترەیەك کەوتبوە ڕۆژ هەڵاتی کەلارەوە ، لەسەر پانتایی بەرزاییەك خانویەکی غنجیلانەی بۆخۆی دروستکردبو ، پڕتاقەکەی ژووری دیوەخانەکەی کتێببوو ، بەدەستێك کشتوکاڵی ئەکردو دەستەکەی دیکەی بۆ نووسینبوو ، لەگەلاوێژدا شیعری بلاوئەکردەوە هەرچی ڕۆژنامەو گۆڤارو کتێبێکی کوردی دەربچوایە ئەیخوێندەوە چەندجارێك لەگەڵ حمەسعیدبەگی جافی ئامۆزای شاعیرو دۆستی

دێرینی بەندە سەرمان لێ ئەدا ، کـە پەیوەندیمـان قایم بـوو ئنجائەو لەکەلارو کفری سەری لێ ئەدام ، ئیتر توانیم شارەزای هەستو نەستو ئارەزۆکـانی ببم · حمەئەمین بەگ (مینە)[٤] پیاوێکی شۆخو شەنگی بالأبەرز ، گەنمرەنگو سوارچاکێکـی نەبەزبوو ، بەنەغمەیەکی ئەوتۆ شیعری ئەخوێنـدەوە لەگـەل ناوەرۆکیدا وەها ئامێتـە ئەبـوو کـاری لەگوێگـر ئەکـرد ، سیمابەرچاوەکانی شیعرەکانی شاعیرمان لـەم چەنـد خاڵـەدا کۆئەکرێنەوە :

١ ــ لەژێرکارکردنی شیعرەکانی مەولەوی‌و کوردی‌و جەباری‌و حمـەئاغـای دەربەنـدفەقـەرەو پیرەمێـرددا شـیعری هۆنیوەتەوە ·

٢ ــ هەوێنی شیعرەکـانی لەبیـرو بـاوەڕی موسوڵمانێتـی‌و سروشتـی‌کوردستـان‌و جـوانی ئافـرەت هەڵێنجـاوە ، زۆرمەفتونی قارەمانێتی شێخ‌مەحمودی نەمـرو چاوتێری کەریم‌بەگی باوکی بووە ·

٣ ــ شێوە قسەکردنی ناوچە لەشیعرەکانیدا لەبەرچـاون وەك ئەوەی لەجیاتی (لە) (ئە)ی بەکارهێناوە ، وەك (ئەبەر ، ئەگەڵ) هەروەهـا پیتی (بـێ)ی ناوەراسـت‌و دوایـی کردوەتە(واو) ، وەك (عیتاب ــ عیتاو) (جواب ــ جواو) وە (ئێمە)ی کردوتە (ئێمەس) ·

ئەو شیعرانەی شاعیر کەلە گەلاوێـژدا بلأوکرابـووەوە کۆم‌کردەوە ئنجا چوم ئەودیوانەی کە (٢٦) ساڵە لەماڵ سەرتیپی کوریدانوستبو ، لەخەو هەڵمسـان ، شیعرەکـانی بەشێوەیـەك

نوسرابون که نه لەسەر شێوەی فارسی کۆنو نەکوردی کۆنو تازەبوو هاتم ئەرکێکی باشم تیادا سەرف کرد تا ساغم‌کردنەوە . برای شاعیر (د ــ حسن‌جاف) دای بە کاك (مەلاشکور) ئەویش قەڵەمی رەنکینی خۆی پیادا گێڕا ئنجا یەکێکی‌تریش جارێکی‌تر نوسیەوە ئەم دەست ئەو دەست پێ‌کردنە لەلایەکەوە باش‌بوو لەلایەکیشەوە ناتەواوی هەرتیامایەوە ، ئەمە دیوانەکەیەو لەبەردەستاندایە هومێدەوارم مایەی رەزامەندی جەماوەرێکی زۆری کورد زمان‌بێت .

پەراوێز :

(١) لەسەرهەریەکە لەم ناودارانە نوسینم هەیە ، هەندێکم لێ‌بلاوکردونەتەوە هێشتا زۆریان بلاونەکراونەتەوە .

(٢) پێش دووساڵ هەرچی (ئەدیب‌و نووسەری کفری‌و دەوروپشتی)هەیە ئامادەم کردوە ، بەینیکێشە لەئەمینداریێتی گشتی رۆشنبیری‌و لاوان سرەی چاپکردنی گرتووە .

(٣) کەلاری کۆن چەقی بەگزادەکانی‌جاف‌و گەورەترین ئاوایی ئەو هەرێمەبوو ، یەکەم قوتابخانەو نەخۆشخانەو پۆستەخانەی تیاداکرایەوە .

(٤) محمدئەمین لەناو کورددا ئەبێتە (حمە ئەمین ، حەمەوەمین) لەناوجافیشدا ئەکرێتە (مینە) ، شاعیر ناوەجافی یەکەی خۆی کردوەتە نازناوی شیعری .